

**T.C
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**FİLİSTİN'DE GÜVENLİĞİN, EKONOMİK GELİŞMENİN
VE DEMOKRASİNİN İNŞASI: (1993-2015)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Basem AWAD**

**Danışman
Yrd.Doç.Dr. Hüseyin ARSLAN**

Ankara - 2016

**T.C
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**FİLİSTİN'DE GÜVENLİĞİN, EKONOMİK GELİŞMENİN
VE DEMOKRASİNİN İNŞASI: (1993-2015)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Basem AWAD**

**Danışman
Yrd.Doç.Dr. Hüseyin ARSLAN**

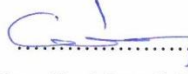
Ankara - 2016

ONAY

Basem AWAD tarafından hazırlanan “Filistin’de Güvenliğin, Ekonomik Gelişmenin ve Demokrasinin İnşası: (1993-2015)” başlıklı bu çalışma, 18/04/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ARSLAN (Başkan-Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Mustafa YAYLA

Yrd. Doç. Dr. Salih Zeki HAKLI

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Tarih: 12/04.. / 2016

Basem AWAD

ÖNSÖZ

Uluslararası stratejiler incelendiğinde, kalkınma, güvenlik ve demokrasi alanlarında kayda değer birçok ilerlemeler kaydedildiği gözlemlenmektedir. Bu temel unsurlar belli standartlara dayanmaktadır. Uluslararası alanda bu standartlar, bir ön koşul olarak görülmektedir. Kalkınma ve güvenlik birbirini tamamlayıcı iki unsurdur. Biri olmadan diğerrinin olması mümkün değildir.

Batı Şeria ve Gazze’de, 1967 yılından bu zamana kadar stratejik gelişme konusunda bir takım istisnai durumlar oluşmuştur. İşgal altında bulunan Filistin, aynı zamanda toplumsal ve sektörel anlamda İsrail politikasının etkisinde kalmıştır. Özellikle kalkınma sektöründe, zayıf politikaların düzeltilmesi, büyüyüp gelişmesi, kayıp sürecin atlatılması öngörülmüştür.

Unutulmamalıdır ki, FKÖ ile İsrail arasında 1993 yılında yapılan Oslo Antlaşması’ndan sonra birçok değişiklikler ortaya çıkmıştır. Ekonomi, güvenlik ve siyasi alanlarda birçok yansımalar görülmüştür. Batı Şeria ve Gazze Şeridi’nde FKÖ, güvenlik ve demokrasi boyutunda stratejik gelişmeyi amaçlamıştır.

Filistin yönetimi, kalkınma konusunda birçok plan ve strateji hazırladı. Uluslararası güçlerin koyduğu sınırlar, kalkınma alanında genişlemeyi sınırlandırıyordu. Özellikle Batı Şeria ve Gazze’de idari güvenlik konusu %18’i geçemeyen bir oranda kalmıştı.

Ancak tüm engellemelere rağmen Filistin yönetimi 2 konuda stratejik plan geliştirmeye devam ediyordu.

- I. İsrail’in yıllar süren işgali nedeni ile meydana gelen olumsuz etkilerden kurtulmanın yollarını aramak.
- II. Uluslararası yardımı, Filistin’in kalkınma ve sürekliliği için kullanmak.

Bu stratejilerden dolayı Filistin yönetimi, basın yayın yoluyla Batı Şeria ve Gazze’de güvenlik, kalkınma ve demokrasiyi iyileştirebileceğini gösterdi. İsrail ile aralarındaki ekonomik anlaşmaları ve güvenlik konusunda ki sorumluluklarını halka bu şekilde anlattı. Hatta Filistin yönetimi kendi ekonomilerinin de en son Singapur ekonomisine benzeyeceğini bile açıkladı.

Filistin yönetimi, 1994 yılından beri kalkınma planlarına ve programlarına çok önem verdi. Ancak bir süre sonra bu planlar dış etkenlerle çatışmaya başladı. Gazze ve Batı Şeria’da İsrail işgali, ekonomi, güvenlik ve politik alanlarda gücü kendi elinde tutmaya zorunlu kıldı. Bu durumun sonucu olarak İsrail, belli konularda Filistin halkını sınırlı da olsa bilgilendirdi.

1994 yılından bu yana Batı Şeria ve Gazze’de kalkınma, güvenlik ve demokratik alanlarda yaşanan güçlükler, iç bölünmeyle sonuçlandı. Sorunlardan en önemlisi ve halkın gelişmesindeki en büyük engel de yine iç bölünmeydi.

Yukarıdaki bilgileri kendisine referans alan araştırmacı, Filistin otoritesinin güvenlik ve ileri demokrasi alanlarında karşılaştığı iç ve dış sorumluluklarında, esas rolü belirleyicinin kim olduğunu bulabilmesi için, analiz etmesinin şart olduğunu ispatlamıştır.

ÖZET
T.C.
Polis Akademisi
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
Güvenlik Stratejileri Ve Yönetimi Anabilim Dalı
FİLİSTİN'DE GÜVENLİĞİN, EKONOMİK GELİŞMENİN
VE DEMOKRASİNİN İNŞASI: (1993-2015)
Hazırlayan: Basem AWAD
Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Hüseyin ARSLAN
2016, 99 sayfa.

Bu çalışmamızda, İsrail işgalinin yarattığı zorluklara karşılık Filistin otoritesinin sağlanmasından, demokrasi güvenlik ve kalkınma adına Filistin yönetiminin rolü üzerinde durulmaktadır.

Bu çalışmamız, konsept geliştirme sürecinde yapılan analizin karşılaştığı engelleri kapsamlı bir biçimde açıklamayı hedeflemektedir. Çalışmamız, yönetimde ortaya çıkan iç ve dış sorunların subjektif faktörlerini açıklamaktadır. Bu kritik rol, Filistin yönetimini kalkınmanın güvenlik ve demokrasinin gerçekleştirilmesinde çok zayıflamasına neden olmuştur. Araştırmacı, Batı Şeria ve Gazze çalışmasını üç bölümde ele almıştır. Çalışmamıza, konu ile ilgili bazı göstergeler ve sağlıklı olduğunu düşündüğümüz bir takım analizler de yarar sağlamaktadır.

Birinci Bölümde, güvenlik ve demokrasi sürecinde Filistin Yönetiminin yaşadığı geliştirme çabalarını ele almıştır. Filistin yönetimi, 1994 yılında Mescidi Aksa İntifadasının olduğu 2000 yılına kadar kalkınma stratejisinin mülkiyeti altında olumlu sonuçlanması için 2 yol belirlemiştir.

Birincisi: Uzun süren işgalin yarattığı etkilerden kurtuluş,

İkincisi: Filistin ekonomisi kalkınma konusunda sürdürülebilirlik ve gelişim açısından dış desteğe güvenmektedir.

İkinci Bölümde, Batı Şeria ve Gazze’de zayıflamış olan kalkınma, güvenlik ve demokrasi için, Filistin yönetiminin belirleyici rolleri anlatılmaktadır. 2000 yılında, Filistin’in iç bölünme tarihi olan 2007 yılına kadar geçen süreç, birkaç eksen

evresinde ele alınmaktadır. Bu süreçteki en önemli konu, bir yandan Filistin Güvenlik Hizmetleri Merkezine Amerika’nın müdahalesi, diğr yandan demokratik yaklaşımı ifade eden 2006 yasama seçimlerinin güvenlikte reform zorunluluğu getiriyor olmasıdır.

nc Bölümde, Filistin Otoritesi tarafından hazırlanan kalkınma plan ve programlarının yanı sıra, Filistin’in i bölünme sorunlarına karşı güvenlik gelişmeleri gözden geçirilmiştir. İsrail işgali devam ederken, kalkınma, güvenlik ve demokrasi tıkanıklığı Filistin otoritesinde önemli rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler:Filistin, İsrail, Güvenlik, Antlaşma, Batı şeria ve Gazze.

ABSTRACT

Republic of Turkey

Police Academy

Institute of Security Sciences

Department of Security Strategies and Management

**Establishment of Security, Economic Development and Democracy in Palestine:
from 1993 to 2015**

Prepared by: Basem AWAD

Master's Thesis

Supervisor: Ass. Prof. Dr. Hüseyin ARSLAN

2016, 99 Pages

This study focuses on the role of the Palestinian Authority in the development, security, and democracy as a process integrated and coherent in light of the challenges posed by the Israeli occupation on the Palestinian Authority, the study aims to analyze the obstacles faced by the process of development in its comprehensive concept, where the study the characterization and analysis of a number of subjective factors (Interior), and objectivity (external), which played a crucial role in weakening the role of the Palestinian Authority in the development, security, and democracy in the West Bank and Gaza Strip To this end, the researcher divided the study into three chapters which managed to identify some indicators and directories that benefit the health of the assumption, and the analysis involved in the study.

In the first chapter changes done to the process of development, security and democracy since the establishment of the Palestinian Authority in 1994, and until the beginning of Al-Aqsa Intifada in 2000, in the context of the adoption of the Palestinian Authority development strategy adopted to achieve the Mujben: first get rid of the legacy of prolong occupation and the second: Put the Palestinian economy on the road sustainability and development relying on external support.

In the second chapter, monitored some determinants of the role that weakened the institutions of the Palestinian Authority in achieving development, security and democracy in the West Bank and the Gaza Strip, in the time period between the year 2000 and until the beginning of the internal Palestinian divide in 2007, through several themes, the most important: the destruction of the head

quarters Palestinian security forces on the one hand and the U.S. intervention and reform of the security services claim through the 2006 legislative elections, which expressed the Palestinian democratic approach.

In the third chapter, the prepared development plans and programs, as well as by the Palestinian Authority has reviewed the development of safety issues against the Palestinian internal division. While the Israeli occupation continued development, security and democracy congestion played a significant role in the Palestinian Authority.

Key Words: Palestine, Israel, security, Treaty, West Bank and Gaza

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VIII
İÇİNDEKİLER.....	X
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	1
TANIMLAR.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM

(1993-2000)BATI ŞERİA VE GAZZE'DE GÜVENLİĞİN, EKONOMİK GELİŞMENİN VE DEMOKRASİNİN İNŞASINDA FİLİSTİN YÖNETİMLERİNİN ROLÜ

1.1. BATIŞERİA VE GAZZA'DA KAPSAMLI KALKINMANIN ŞARTLARI.....	11
1.2. BATIŞERİA VE GAZZA'DA KAPSAMLI KALKINMANIN GÖSTERGELERİ.....	12
1.3. 1994 TARİHLİ PARİS EKONOMİK ANTLAŞMASI VE FİLİSTİN KALKINMASININ ENGELLENMESİ.....	13
1.4. 1994-2000 DÖNEMİ FİLİSTİN EKONOMİK KALKINMA PLANI.....	14
1.5. 1998-2000 DÖNEMİ FİLİSTİN EKONOMİK KALKINMA PLANI.....	17
1.6. ANTLAŞMALAR BAĞLI OLAN FİLİSTİN KALKINMASININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER.....	17
1.6.1. İsrail'in Filistin'e Karşı Yaptırımlar.....	18
1.6.2. Oslo Ve Paris Antlaşmalarının Filistin Ekonomisine Etkileri.....	19
1.7. FİLİSTİN YÖNETİMİ VE KARŞILAŞTIĞI GÜVENLİK ZORLUKLARI.....	22

1.7.1. Filistin Güvenlik Organlarının Oluşturması.....	23
1.7.2. Filistin Güvenlik Organlarının Görevi.....	25
1.7.3. İki Perspektife Göre Filistin Güvenliği.....	26
1.7.4. Filistin Güvenlik Organlarıyla İlgili Filistin Örgütlerinin Tutumu.....	29
1.7.5. Filistin Güvenlik Organlarının Huzur Ve İstikrarı Sağlamada Karşılaştığı Zorluklar.....	32
1.8. DİRENİŞ VE UZLAŞMA ARASINDAKİ FİLİSTİN DEMOKRASİSİ...	34
1.8.1. Oslo Öncesi Filistin Demokrasisi.....	34
1.8.2. Oslo Sonrası Filistin’de Demokrasi.....	35
1.8.3. Filistin’de Demokrasinin Göstergelerinden Biri Olarak 1996Yılında Seçilen Filistin Yasama Meclisi.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

II. İNTİFADANIN BAŞLAMASIYLA BATI ŞERİA VE GAZZE'DE GÜVENLİĞİN, EKONOMİK GELİŞMENİN VE DEMOKRASİNİN İNŞASININ ÖNEMİ

2.1. EL AKSA İNTİFADASI'NIN FİLİSTİN'İN GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ.....	39
2.1.1. İsrail Hükümeti İle Yürütülen Güvenlik Koordinasyonunun Dondurulması.....	41
2.1.2. Casus Faaliyetleri Ve Filistin’in Güvenliği.....	42
2.1.3. Yol Haritası Ve Filistin’de Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması.....	43
2.1.4. Filistin Güvenlik Organlarına Sunulan Reform Teklifleri.....	46
2.2. İSRAİL ABLUKASI ALTINDAKİ BATIŞERİA VE GAZZA'DA KALKINMA HAMLELERİ.....	48
2.3. 2006 YILI SEÇİMLERİ VE FİLİSTİN'DE DEMOKRASİ BUHRANI...	52
2.3.1. Filistin Yönetiminin 2006 Seçim Sonuçlarıyla İlgili Tutumu.....	55
2.3.2. Filistin Demokrasisiyle İlgili Amerikan Ve İsrail Kısıtlamaları...	58
2.3.3. 2006 Seçimleri Sonrasında Filistin’de İç Savaş.....	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİLİSTİN'DE İÇ BÖLÜNMENİN KALKINMA GÜVENLİK VE DEMOKRASİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ İLE FİLİSTİN YÖNETİMİNİN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

3.1.FİLİSTİN'DEKİ BÖLÜNME DEN SONRA GÜVENLİKMESELESİ VE FİLİSTİN'DE MEŞRUIYETİ.....	64
3.1.1. Amerikan Kısıtlamasının Filistin Yönetimine Etkisi.....	68
3.1.2. KeithDayton'un Demeçleri Ve Filistin Güvenliğine Etkisi.....	70
3.2. FİLİSTİN'DEKİ İÇ BÖLÜNME DEN SONRA KALKINMA DÜZEYLERİ.....	71
3.2.1. 2008-2010 Yılları Kalkınma Planı Ve Başarı Şansları.....	72
3.2.2. 2011-2013 Yılları Ulusal Kalkınma Planı: Devletin Kurulması Ve Geleceğin İnşa Edilmesi.....	74
3.2.3. 2014-2016 Yılları Ulusal Kalkınma Planı: Devletin Kurulması Ve Egemenliğin Şekillenmesi.....	75
3.2.3.1.2014 -2016 Yılları: <i>Ulusal Kalkınma Planının</i> <i>Hazırlanmasında Onaylı Metodolojik Temeller.....</i>	76
3.2.3.2. 2014 -2016 Yılları: <i>Ulusal Kalkınma Planının</i> <i>Hazırlanmasında Metodolojik.....</i>	77
3.2.3.3.2014 -2016 Yılları: <i>Ulusal Kalkınma Planının Hedefleri....</i>	77
3.2.3.4. 2014–2016 Yılları <i>Ulusal Kalkınma PlanınınYüzleştiği</i> <i>Zorluklar.....</i>	78
3.3. FİLİSTİN YÖNETİMİNİN ÖNÜNDEKİ ZORLUKLAR.....	78
3.3.1. İsrail İşgalinin Devam Etmesi.....	79
3.3.2. Filistin Yönetimine Dayatılan Eksik Egemenlik.....	81
3.3.3. Filistin Kalkınmasının Dış Yardımlara Bağlı Olması Ve Buna Güvenmesi.....	83
3.3.4. Filistin Demokrasisini Kısıtlayan Etkenler.....	84
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	89
KAYNAKÇA.....	92
ÖZGEÇMİŞ.....	100

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: AmerikaBirleşik Devleti
BM	: Birleşmiş Milletler
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
HAMAS	: Hareket- ül Mukavemet- ulİslamiyye
EL-FETİH	: Haraket – al Tahrir al Vatani alFilestiny
UNCTAD	: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
A G K.	: Adı geçen kaynak

GİRİŞ

1993 tarihinde imzalanan Oslo Antlaşması sonucu, İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) birbirilerini karşılıklı olarak tanıdı. Bu antlaşma ile kısıtlı bir süre için (5 yıl) Batı Şeria ve Gazze’de geçici bir Filistin Yönetimi kuruldu. Bu süre zarfında taraflar arasında ekonomik ilişkilerin düzenlenmesi için Paris’te müzakereler yapıldı. İki taraf, 1994 yılında Paris Ekonomi Antlaşma’sını imzaladı. Bu Antlaşma, Filistinlilerin Batı Şeria ile Gazze’de küçük yatırım ve inşaat projelerine ruhsat verilmesine, kısıtlı ölçülerde dış ticaret yapılmasına olanak sağlamaktaydı. Bazı ekonomik yetkiler Filistin Yönetimine verilse de bu Antlaşma’nın sonucunda tatmin kar kararların alındığından bahsedemeyiz.

1993 tarihli Oslo Antlaşma’sı, Filistin Yönetimine Batı Şeria ve Gazze’de bir coğrafi bölge olarak bazı yetkiler vermesine rağmen, söz konusu yetkilere kısıtlama ve limitler getirmişti. Çünkü asıl çözüm beklenen sorunlar, (Filistin egemenliği, Kudüs, yerleşim birimleri, sınırlar, mülteciler ve su) istisna edilmişti.

1994 yılında Filistin Yönetiminin kurulması, Batı Şeria ve Gazze’deki kalkınma realitesi için büyük bir meydan okuma anlamı taşımaktaydı. Çünkü bu durum Filistin Yönetiminin halen yaşadığı finans sıkıntısını derinleştirmiş, kapsamlı kalkınmayı koruyan ve kucaklayan kurumların yapımından mahrum kılınmıştı.

Oslo Antlaşması, ekonomik ve politik hakları garanti etmemekle birlikte, Filistin halkı için adaletli olmayan bir durumu ortaya koyarak, işgal için güvenlik ve politik kılıf sağlamıştı. Oslo Antlaşması ve akabinde yapılan antlaşmaların getirdiği sisli atmosfere rağmen, Filistin Yönetimi elindeki tüm imkanları kullanarak, yasama, yürütme ve yargı alanlarında gerçek bir gelişme çerçevesi içinde çalıştı. Dolayısıyla, Oslo Antlaşması’nda belirtilen Filistin Güvenlik Organlarının çalışma şekli, yetkileri, alanı, görevleri, yapısına istinaden Filistin Yönetimi, Filistinliler için iç güvenlik ve düzeni sağlamak amacıyla Filistin Polis Güçlerini kurdu. Buna ilaveten antlaşma, diğer tarafa yönelik yapılan terör eylemleri ve düşmanca faaliyetlerin engellenmesi için her iki tarafın gerekli tedbirleri alması gerektiğini zorunlu kıldı.

Filistin Yönetimi kendi üzerine düşeni yerine getirerek, politik, ekonomik, sosyal kurumlar ile bakanlıklar, organlar ve sivil güvenlik hizmetlerini oluşturarak resmileştirdi.

Demokratik bir düzeni benimseyen Filistin Yönetimi, 1996 yılında yönetim başkanı ve yürütme meclisi seçimi için yapılan ilk genel seçimlerde meşruiyetini vurgulamaya çalıştı. Bu seçimlerde, Batı Şeria ve Gazze’de halk teyidini kazanarak gelecekteki Filistin Devletinin çekirdeğini teşkil etti. Merhum Filistin Başkanı Yaser Arafat’ın doğum tarihi :4 Ağustos 1929, ölüm tarihi: 11 kasım 2004 gücü ve karizması,ayrıca Filistin Yönetiminin değişik kurumlarını kontrol etmesine rağmen, seçimler üç otorite arasında ayırım teşkil eden Filistin Demokratik Rejiminin kurulmasında ilk deneyimdi.

Batı Şeria ve Gazze’deki kalkınma operasyonunu sekteye uğratan İsrail politikaları sonucunda Filistin vatandaşı, özellikle komşu Arap ülkelerdeki vatandaşlardan daha zengin olmuş, fakat bunun mukabilinde Filistin toplumu bir bütün olarak özellikle altyapı ve sosyal hizmetlerde komşu Arap toplumlarına göre daha fakir olmuştu.

Araştırmanın Önemi

Bir devleti ayakta tutan en önemli unsurlar, güvenlik, ekonomi ve demokrasidir. Dünya devletlerinde özellikle bu unsurlar üzerinde önemli stratejiler geliştirilmektedir. Dünya üzerinde birçok devleti ilgilendiren bu unsurlar, Filistin halkını da yakından ilgilendiren ve sürekli sıcak bir gündem oluşturan sorunların başında gelmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) ve uluslararası hukukta aranan çözüm önerilerinin kısır kalmasından dolayı Filistin’de güvenlik, ekonomi ve demokrasi konuları,çalışmamızın hazırlanmasında büyük önem arz etmektedir.

İşgal altında bulunan Filistin, uluslararası boyutta sabit sınırlarının olmayışı ve yaşanan siyasi karışıklıklar nedeniyle bir güvenlik sorunu yaşamaktadır. İsrail ile yapılan tüm anlaşmalara rağmen işgalci İsrail politikasının devam etmesi, Filistin’in Gazze ve Batı-Şeria olarak farklı bölgelerdeki yönetimleri, güvenlik konusundaki zafiyetlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Araştırmada Filistin’in güvenliği tarihsel boyutuyla ele alınmakta, İsrail’in politikaları etraflıca irdelenmekte ve son

yıllarda var olan güvenlik zafiyetinin neler olduğu, bunların sebepleri ve ortaya çıkış biçimleri sunulmaktadır. Güvenlik politikalarının geleceğı için de öneriler içeren çalışma, Filistin'in son yıllardaki güvenlik durumunu, güvenlik politikalarını tanımadada ve buradan hareketle demokrasisini ve ekonomik gelişmesini inşa etmedeki gayretlerini deşifre etmesi açılarından da önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Çalışmamızda ele aldığımız bir diğerkonu ise ekonomik boyuttur. İşgal altında yaşayan toplumun üzerinde oynananİsrail politikası, halkın ticari kaynaklarını elinden almış veya birçoğunu kontrol altında tutmuştur. Filistin Devleti'nin bu bağlamda ekonomik olarak zayıf duruma düşmesi, işsizlik oranının artması ve halkın alım seviyesinin düşmesi, tezimizin önemini bu konuda da ortaya koymaktadır. Diğeryandan demokratikleşme sürecinde yapılan seçimlere İsrail, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve birçok AB ülkesinin karşı çıkması, halkın oylarını hiçe saymış ve bu sürece darbe vurmuştur. Zira,Hareket- ül Mukavemet- ulİslamiyye (HAMAS)'ın seçimleri kazanmasıyla birlikte İsrail'in, tüm anlaşmaları iptal ettiğini duyurması, bu coğrafyada kendi hegemonyasını ortaya koyduğunun açık bir göstergesidir. Çalışmamız bu açıdan da büyük önem arz etmektedir.

Filistin'in kendi güvenliğini, ekonomik gelişmesini ve demokrasisini inşa etmek adına gerçekleştirdiğı adımlardan birisi Oslo Barış Sürecidir. Genel kabule göre Oslo'nun dayattığı, şartlı ve sorunları erteleyerek çözüme gitme anlayışı, Filistin yönetimi tarafından temkinle karşılanmasına sebebiyet vermiştir ve bu durum sonraki adımlar ve gelişmeler için de geçerli olmuştur. Çünkü Filistin yönetimleri kendi halkının güvenliğini, ekonomik gelişmesini ve demokrasisini inşa etmek konularının yanı sıra hemen hemen her alanda İsrail'e tabi olma stratejisine dayanan çözüm yollarını benimsemeye hiçbir zaman niyetli olmamıştır.

Filistin'de yaşayan halk, yıllardır yaşadığı toprakları üzerinde uluslararası hukuk kurallarına uygun olduğı halde, demokratik bir Filistin Devleti kurmak ve kendi kaynaklarını bağımsız olarak idare edip, ekonomisini resmi kurumlarıyla yönetmek istemektedir. Ancak İsrail'in işgalci politikası ve Filistin'in birçok konuda uluslararası boyutta yalnız kalması, tez araştırmamızda önem arz eden konular olmuştur.

Güncelliği ve önemi devam etmekte olan bu çalışmamızı, olayları bire bir yaşayan ve Türkiye’de akademik eğitim almakta olan bir Filistinli olarak, objektif olarak ele almaya gayret ettim. Çalışmamız, olayların tarihsel ve siyasi akışının devam ettiği sürece, Türkiye’de bu konuda yapılacak çalışmaların örnek olabilecek bir kaynak olması için gereken hassasiyet gösterilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmamızda Filistin Devleti’nin güvenlik, ekonomi ve demokrasi konusunda yapılanma çalışmaları ve önündeki engeller ele alınarak bu konularda çözüm önerilerinin ele alınması amaçlanmıştır. Bu bağlamda işgal altındaki Filistin halkının, kendi ulusal toprakları üzerinde ekonomik kurumları ile tam bağımsız ve demokratik şekilde güvenliğini inşaa etme çabalarına dikkat çekilmek istenmiştir. Filistin halkı, binlerce yıldır kendi toprakları üzerinde yaşadığına göre, kendi kurumlarını kurma, yönetme, hiçbir dış müdahale olmadan halkının ikamet edeceği imar ve iskanı sağlama, demokratik yapılanma içerisinde yönetim birimlerini oluşturma ve kendi güvenliğini sağlama hakkına sahiptir. Aynı zamanda ülke topraklarındaki doğal servet ve kaynakları üzerinde, dışarıdan bir müdahale olmaksızın, tasarrufta bulunma hakkına da sahip olarak tam bağımsız bir ekonomiye sahip olması gerekir.

Özellikle İsrail, Filistin’de istikrar olmaması için hiçbir fırsatı kaçırmamaktadır. Bu da Ortadoğu’daki istikrarsızlığın en önemli nedenlerinden birisidir. "Filistin’de Güvenliğin, Ekonomik Gelişmenin ve Demokrasinin İnşası: (1993-2015)" başlığı altında ele aldığımız tez çalışmamızda, Filistin halkının kendi devletini kurma sürecinde 1993’te Oslo Anlaşmasıyla kurulan Filistin Yönetiminin (El Sulta El Wataniyye El Filistiniyye) gelişim süreci ve fonksiyonu ele alınmıştır.

Araştırmamızda özellikle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Demokratikleşme sürecinde Filistin halkı hangi adımları atmıştır?
- Filistin Devleti’nin güvenliğini tehdit eden unsurlar nelerdir?
- Barış anlaşmaları, Filistine neler kazandırmış? Neler kaybettirmiştir?
- Ekonomik kalkınma çabalarında Filistin Yönetiminin rolü ne olmuştur?

- Filistin ekonomisini kısıtlayan engeller neler olmuştur?

Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma, sadece 1993 – 2015 yılları arasında, Filistin'de güvenliğin, ekonomik gelişmenin ve demokrasinin inşasının incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Doğrudan konumuzla alakalı Filistin Devleti'nin güvenlik, ekonomi ve demokrasi konularında attığı adımlar ve bu konuda gelecekteki stratejileri ile ilgili çok sayıda araştırma, inceleme ve istatistik çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, Türkçe kaynaklara bakıldığında bu bağlamda sorunun yeterince incelenmediği görülmektedir. Uluslararası birçok kuruluşun farklı yöntemlerle bu konuyla alakadar olmasına karşın, yararlanılabilecek kaynakların sınırlı olması araştırmayı sınırlandıran bir başka unsurdur.

Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü öğrencileri tarafından daha önce Filistin'in iç güvenliği ile ilgili yapılmış iki yüksek lisans çalışması vardır. Yine Filistin ve diğer Arap ülkeleri ile Filistin sorunu hakkında çok çeşitli çalışmalar bulunmasına rağmen Filistin'de Güvenliğin, Ekonomik Gelişmenin ve Demokrasinin İnşası (1993-2015)'nü ele alan bir çalışma bulunmamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızın içeriğinde, araştırmanın temel sorularına yanıt verebilecek nicel ve nitel verilerin kullanılmasına dikkat edilmiştir. Konu ile ilgili Türkçe, Arapça ve diğer kaynaklardan gerekli olan bilgiler literatür tarama tekniğine uygun bir şekilde toplanmıştır. Çalışmamız, Türkiye ve Filistin'de gerçekleşmiştir. Türkiye'de kaynak araştırması yapılmış, konu ile ilgili akademik çalışma ve araştırmalar incelenmiştir. Filistin'de ise daha çok “görüşme” yöntemi kullanılarak, konu uzmanları ile üst düzey yetkili/yöneticilerinin konu hakkındaki bilgi, görüş ve düşünceleri alınmıştır. Bu bağlamda görüşmelerde kullanılacak metod “yarı yapılandırılmış görüşme” tekniği olmuştur. Bu teknikte açık uçlu soruların kullanılması tercih edilmiştir. Açık uçlu sorularla daha detaylı ve zengin bilgiye ulaşılmıştır.

Çalışmamız ile ilgili göreceli ve daha önceden yayınlanmış eserlerin yanı sıra, konumuzu direk ilgilendiren web siteleri ve basın yayın organlarında çıkan makalelerden de faydalanılmıştır. Türk akademisyenlerce yapılan, konuyla doğrudan alakalı çalışmaların yanı sıra, çoğunluklu olarak kaynak zenginliği olması açısından uluslararası alanda, özellikle Arapça ve İngilizce kaynaklar tespit edilerek konu incelenmiştir. Bu kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında, çalışmamızın objektif olarak ele alınması sağlanmıştır. Çalışmamıza konuların içerisinde sıkça kullanacağımız terimlerin tanımlarıyla başlamayı uygun gördük. Çalışma, üç ana başlık altında incelenmektedir.

Birinci bölümde; 1993-2000 yılları arasında Batı Şeria ve Gazze'de güvenliğin, ekonomik gelişmenin ve demokrasinin inşasında Filistin yönetimlerinin ne gibi rolleri olduğu sorusuna yanıt aranmıştır.

İkinci bölümde; II. İntifadanın başlamasıyla Batı Şeria ve Gazze'de güvenliğin, ekonomik gelişmenin ve demokrasinin inşasının önemine değinilmiştir.

Üçüncü bölümde; Filistin'de iç bölünmenin kalkınma güvenlik ve demokrasi üzerindeki etkileri ile Filistin yönetiminin karşılaştığı zorluklar incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise bu çalışmanın genel bir özeti yapılmış, konu hakkında ulaştığımız bilgi, bulgu ve sonuçlar çerçevesinde çözüm yolları araştırılmıştır.

TANIMLAR

Çalışmamızda sıkça kullanacağımız bazı kavramlar bulunmaktadır. Bu yüzden, öncelikle bu kavramların tanımlarını vermemiz yerinde olacaktır.

Kalkınma: “Bir toplumda yer alan bireylerin, yaşam düzeyi ortalamasının artarak yükselmesini garanti eden, sürekli öz gelişim yeteneğikazandırmak için, bir toplumda yapılan bir takım köklü değişim operasyonudur”.¹ Yani, elde olan ekonomik imkânları kısıtlı şekilde kullanarak, toplum bireylerinin artan ihtiyaçlarının doyum derecesini artırabilme yolu ile toplumun bir bütün olarak gücünün artırılması anlamına gelmektedir.

Güvenlik: Güvenliğin birden fazla anlam ve tanımı vardır. Hatta dayanılabilecek ve benimsenecek tam teşekkülü bir kavramının bulunması da zordur. Fakat, halk ve toplumların yaşamında hayati önem taşıdığını ifade eden, kökleri eski tarihe dayanan ve çoğu güvenliği sosyal bir fenomen addeden değişik tanımlar bulunmaktadır. Dolayısıyla güvenlik, “Devlete, topluma, kişilere, mal ve eşyalara yönelik tehlike ve kazaları önlemek için alınan hukuka uygun önlemlerin tümünü kapsamakta ve bu önlemlerin alınma halidir.”²

Demokrasi: Yönetimi barışçıl bir şekilde devralma ve çoğunluk yönetimine dayalı politik yönetim şekillerinden biridir. Dolayısıyla, demokrasi insan özgürlüğünü koruyan bir takım ilke ve uygulamalardan ibarettir. Bu yönetimin en önemli temeli azınlığa saygı duyan çoğunluk yönetimidir. Demokrasi kelime anlamı olarak halkın kendi kendini yönetmesidir. Eski Yunancada “demos” halk ve “kratos” otorite demektir. İkisinin birleşmesinden “demokratia” sözü meydana gelir. Buna göre, demokrasi, “halk idaresi” anlamındadır.³ Geniş ve kapsamlı bir tanımın yer aldığı Hukuki ve Sosyal Terimler Sözlüğünde ise demokrasi ile ilgili olarak “serbest seçim, gizli oy, muhtar üniversite, özgür basın, teminatlı muhalefet, yasa ve

¹ Sami Taban ve Muhsin Kar, *Kalkınma Ekonomisi Seçme Konular*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2003, s.5.

² Ömer Urhal, *Kamu Güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü Suçlar*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s.31.

³ Süleyman İnan, *Popüler Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Adres Yayınları, 2005, s.33

*anayasaegemenliği, bağımsız mahkeme ve insan haklarına gerçek saygıyla özetlenebilecek siyasal rejim”*⁴ şeklinde bir tanım yer almaktadır.

Demokrasi terimi, çok çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

Doğrudan demokrasi: Siyasi kararların, çoğunluk esasına göre, yurttaşların oy çokluğu ile doğrudan doğruya şehir halkı tarafından alındığı yönetim şeklidir. Doğrudan demokrasiye antik çağda Yunan sitelerinde rastlanır.

Temsili demokrasi: Yurttaşların siyasi haklarını doğrudan doğruya değil de, kendi seçtikleri ve kendilerine karşı sorumlu olan temsilciler kanalıyla kullandıkları yönetim şeklidir. 1789 Fransız İhtilalinden bu yana temsili sistemlerde, milletvekilleri ile millet arasındaki ilişkinin niteliği konusunda “emredici vekâlet teorisi” değil, “temsili vekâlet teorisi (*théorie du mandat représentatif*)” geçerlidir. Temsili vekâlet teorisine göre de, millet ile milletvekilleri arasındaki ilişki temelde bir vekâlet ilişkisidir.⁵

Yarı doğrudan demokrasi: Temsili demokrasinin uygulanmasında oluşan bir takım mahzurlarından kurtulmak ve doğrudan demokrasiye yaklaşmak için yarı doğrudan demokrasi sistemi tercih edilmiştir. Yarı doğrudan demokraside halk, “referandum”, “halk vetosu”, “halk teşebbüsü” ve “temsilcilerin azli” araçlarıyla egemenliğin kullanılmasına doğrudan doğruya katılır.⁶

Liberal demokrasi: Çoğunluğun meydana getirdiği iktidarın, azınlığın da haklarını (kişisel ve kamu haklarını-söz hürriyeti, din hürriyeti vs.) güvence altına alan ve anayasa hükümleriyle sınırlanmış demokrasi çeşididir. Bir liberal demokraside vatandaşların siyasal katılımı, sadece düzenli aralıklarla yapılan seçimler aracılığıyla temsilcilerini seçmekle sınırlı değildir. Klasik demokrasi modeline benzer bir şekilde, siyasal otorite kimi önemli kamusal meselelerde referandum uygulayarak halkın doğrudan iradesine başvurabilir.⁷

⁴Şakir Altay ve Veli Keskin, *Hukuki ve Sosyal Terimler Sözlüğü*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1969, s.61.

⁵ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2004, s.112.

⁶Agk. s.113.

⁷Friedman, M. *Kapitalizm ve Özgürlük*, (çev. D. Erberk, N. Himmetoğlu), İstanbul: Altın Kitaplar, 1988, s.113.

Sosyal veya ekonomik demokrasi: Doğrudan doğruya, temsili liberal demokrasiyi ve bunların öne sürdüğü ilkeleri dikkate almaksızın, toplumsal ve ekonomik farkları azaltma, servet dağılımındaki eşitsizliklerden doğan farkları en azına indirmek gayesini güden demokrasiye, sosyal veya ekonomik demokrasi denir. Demokrasi terimini dar ve kısıtlı bir şekilde demokratik bir ülkedeki rejimi nitelemek için kullanmak mümkündür. Bir ülkede yönetimin barışçıl ve periyodik şekilde devralınmasını sağlayan başlıca araçlardan birisi demokrasidir.⁸

Oslo Antlaşması: Bu antlaşma geçici özerklik ile ilgili düzenlemeler prensibi deklarasyonu olarak da bilinir ve 13 Eylül 1993 tarihinde, ABD'nin başkenti Washington'da, ABD eski başkanı Bill Clinton'un hazır bulunmasıyla, İsrail ile FKÖ arasında imzalandı. Aslında bu antlaşma, 1991 yılında düzenlenen Madrid Konferansı'nın ardından, Norveç'in başkenti Oslo'da yapılan gizli müzakerelerden adını almaktadır.⁹ Oslo Anlaşması, tedrici olarak Filistin Milli Yönetiminin temellerinin atılmasını öngörmesi yönüyle temeyyüz etmektedir. Zira buna göre önce Gazze ve Eriha'da, daha sonra da büyük Filistin şehirlerinde bulunan yerleşime uygun diğer bölgelerde özerk yönetime geçiş kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra eğitim, sağlık, toplumsal konular, vergi ve turizm konularında Filistin yönetimi yetkili kılınmaktadır. Hassas konular ve nihai durumla ilgili müzakerelerin özerk yönetimin başladığı tarih itibarıyla iki yıl geçtikten sonra yapılması hususunda ittifak sağlandı. Bununla birlikte İsraillilerin işi uzatma ve taciz yöntemlerine başvurdıkları görüldü. Diğer yandan ayrıntılı anlaşmalar birbirini takip etti. Nitekim Kahire Anlaşması 04.05.1994 tarihinde, Taba Anlaşması 28.09.1995 tarihinde, WyeRiver Anlaşması 23.10.1998 tarihinde ve Sharm El Sheikh İyi Niyet Anlaşması 04.09.1999 tarihinde yapılmıştır. A, B ve C bölgeleri olarak tanımlanan bölgelerde özerk yönetim sağlanırken, Filistin Yönetimi'nin A fıkrası uyarınca idari ve güvenlik açısından kendisine ait olan Şeria'da % 18'den fazla bir toprak edinmesine izin verilmedi. B fıkrası uyarınca ise Şeria topraklarının % 25'inin idaresi Filistin Yönetimi'ne ait olacak, ama güvenlik denetimi İsraillilerle birlikte yapılacaktır. C bölgeleri ise, Filistin yönetimi idari denetim yapmayı üstlenecek, ama İsrail

⁸ Mümtaz Soysal, *Anayasaya Giriş*, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 2011, s. 134.

⁹ Mete Çubukçu, *Bizim Filistin*, İstanbul: Metis Yayınları, 2002, s.63.

makamlarından izin almadıkça kimse bu bölgelere giriş yapamayacak ve izin alanlar ise ancak belirli bir süreliğine giriş yapabilecekti.¹⁰

¹⁰Çağrı Bakar, “Savaş Barışa Dâhil: Oslo Barış Süreci Çerçevesinde Filistin-İsrail Sorunu”, *Ankara Üniversitesi S.B.F Dergisi*, 2010, ss.6-7.

BİRİNCİ BÖLÜM

(1993-2000)BATI ŞERİA VE GAZZE'DE GÜVENLİĞİN, EKONOMİK GELİŞMENİN VE DEMOKRASİNİN İNŞASINDA FİLİSTİN YÖNETİMLERİNİN ROLÜ

1.1. BATI ŞERİA VE GAZZE'DE KAPSAMLI KALKINMANIN ŞARTLARI

1948 yılından itibaren yavaş yavaş İsrail tarafından işgal edilen Filistin'in içinde bulunduğu durumundan bahsetmeden kalkınmadan söz etmek mümkün değildir. Batı Şeria ve Gazze olmak üzere iki farklı bölgede yer alan Filistin toprakları, yıllarca İsrail işgali ve ambargoları ile karşı karşıya kalmıştır. Filistin'in kalkınması için önünde birçok olumsuz engel bulunmaktadır. Filistin'de kapsamlı bir kalkınma için gerekli olan öncelikleri ve şartları, aşağıdasatır başları halinde inceleyeceğiz.

Filistin Yönetimi, ulusal yapıda bir Filistin Devleti kurma aşamasında, öncelikle kendisi için en uygun kalkınma politikasını belirlemeli ve tam teşekküllü bir kalkınma vizyonuna sahip olması gerekmektedir. Filistin Yönetimi, şu anda istediği kalkınma planlarını uygulamakta güçlükler yaşamaktadır. Çünkü egemen bir Filistin olmadan, demokrasi, özgürlükler, seçimler, insan hakları ve kalkınmadan söz etmek mümkün değildir.

Kamu sektörünün hayata geçirilip, öne çıkarılması gerekmektedir. Bu durum, dolaylı veya doğrudan tekelleşmeden uzak olarak, diğer sektörlerin gelişmesine, köy, kamp ve yoksul bölgelerde kalkınma kurumlarının ciddi adımlarla işe başlamasına katkıda bulunacaktır.

Filistin Yönetimi, içindeki kamu kurum ve kuruluşlarına halkın katılımını sağlamalı, bir kişinin kendi başına karar almasının önüne geçmelidir. Bir taraftan demokrasi kavramı pratik şekilde uygulanırken, diğer taraftan Filistin Yönetimiyle ilgili tüm görevlerde, İsrail - ABD şartlarından uzak bir şekilde ve otoritenin kaynağının halk olduğu vurgusu yapılarak demokratik rejimin uygulanması gerekmektedir. Söz konusu şartlar, Filistin'in kalkınma yollarında daha fazla başarısızlık ve gerilemeye yol açmaktadır.

Devletlerin kapsamlı kalkınma hedefleri,kendi öz kaynaklarının tam anlamıyla en iyi şekilde kullanılmasından geçmektedir.Dolayısıyla, Filistin Yönetimi deBatı Şeria ve Gazze'deki Filistin halkının yaşadığı sosyal ve ekonomik sorunları çözmek için birçok kalkınma, ekonomik ve sosyal plan ve program hazırlamıştır.¹¹

1.2. BATI ŞERİA VE GAZZE'DE KALKINMANIN GÖSTERGELERİ

Kalkınma durumunu benimseyen ve Batı Şeria'yı kalkınma kurumları yolu ile inşa etmek isteyen Filistin Yönetimi, gerçek bir sorunla hatta somut ve etkin bir gelişimin karşısında ciddi bir meydan okumakla karşı karşıyadır. Konu, sorunun bir parçası olan ancak sorunun kendisi olmayan kurumların bulunmaması değil, sorunun temeli Filistin toplumunda güvenlik ve istikrarın yok olması için çalışan İsrail işgalinin varlığıdır. Dolayısıyla, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin kalkınmasının özel olması, Filistin Yönetiminin bu evrede ne denli bir güçle kapsamlı kalkınma gerçekleştirebileceğini ölçmek için birkaç göstergenin bulunması gerekiyor. Bu göstergelerin önemli olanları şunlardır:

- 1- Filistin Yönetiminin, vatandaşlar için temel ihtiyaçlarını karşılayabilme ve yoksullukla mücadele edebilme gücü.
- 2- İşsizlik düzeyinin azaltılması için, işsizlere iş fırsatı sağlamak.
- 3- İşgalin meydana getirdiği ihlallerden (tüm çeşitleriyle tabi olma) peyderpey kurtulmak.
- 4- Batı Şeria ve Gazze'deki yerel endüstri sektörlerinin desteklenmesi.
- 5- Kalkınma kazanımlarını adaletli şekilde, toplumun tüm kesimlerine dağıtılması.¹²

Aslında Filistin'deki tüm kalkınma çabaları, Filistin ekonomisinin İsrail ekonomisine bağılılığının azaltılması üzerinde yoğunlaştı. Ayrıca, kalkınma süreciyle ilgilenen ve Filistin Yönetiminin geçiş evresine uygun olan kurumların inşasıyla, Filistin kalkınma düzeyinin geliştirilmesi de hedeflendi. Bu nedenle, Filistin Yönetimi kalkınma düzeylerinde olumlu değişimi gerçekleştirmek için kalkınma

¹¹Abbas Khader, *Al-Ektisad Al-Filestiny Bayin Elwake Walafak*, Beyrut: Al-Zaytuna Araştırma Merkezi Yayınları, 2002, ss.53-57.الاقتصاد الفلسطيني بين الواقع والافاق.

¹²Ahmet Gazal, "AltnmeyeAl-Ektisadiye Fi-Filestin", Basın Bülteni, 03/02/2010, <http://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2010/02/03/146149.html>, (Erişim, 01.05.2015), s.1 التنمية الاقتصادية في فلسطين.

planları ve programları hazırladı. Bu planları ve programları, araştırmamızda başlıklar altında inceleyeceğiz.

1.3. 1994 TARİHLİ PARİS EKONOMİK ANTLAŞMASI VE FİLİSTİN KALKINMASININ ENGELLENMESİ

1994 tarihli Paris Ekonomik Antlaşması, Filistin Ekonomik Sistemi için ilk tuğlayı temsil etmektedir. Bu antlaşma, bir takım izin verilen ve yasaklanan işlemleri tespit ederek, Filistin ekonomisini komşu ülkelere göre güçlü ve gelişmiş olan İsrail ekonomisine bağlı kılmıştır. Hatta bu antlaşma ile Filistin ürünleri için İsrail ve ABD standart ve özellikleri belirlenmiştir.¹³

Diğer yandan bu antlaşma, şimdiki Filistin Para Otoritesi çerçevesinde Filistin Yönetimi için izin verilen para sistemini de belirledi. Ayrıca, aralarında İsrail para birimi Şikel'in, Filistin piyasalarında para birimi olarak bırakılması olmak üzere Filistin Yönetiminin çalışmalarını da tespit etmiştir. Bunun sonucunda İsrail bankaları, Filistin Yönetiminin kontrolü altında olan topraklardaki mevduatı merkez bankasıymış gibi idare ve tasarruf hakkına sahip olmuştur.¹⁴

Antlaşma ile katma değer vergisinin üst limiti, İsraildekinden % 1-2 az oranla tespit edildi. Filistinli işçilerin, Filistin kentlerinde ve İsrail yerleşim birimlerinin içinde çalışmasına izin verildi ve bu birimleri Filistin Yönetimi lehine, Filistinli işçilerden vergi alabilen yasal bölgeler olarak kabul etti.¹⁵

Tarım sektörü ise, antlaşmanın 51. maddesinde vergi ve gümrük olmadan, iki taraf arasında ürün değiş tokuşuna izin verildi. Ancak bu madde, Filistinli çiftçiye büyük zarara uğratmıştır.¹⁶

¹³Fadel Yasin, *Nakid Fi Ketab Altanmeye AL-Filestinye*, Nablus: Najah Üniversitesi Yayınları, 2009, s. 15. نقد في خطاب التنمية الفلسطينية.

¹⁴Ahmed Albatniji, *Altanmeye AL-Filestinye*, Ramallah: Bisan Araştırma Merkezi Yayınları, 2010, ss.25-27. التنمية الفلسطينية.

¹⁵ Yasin, *Nakid Fi Ketab Altanmeye AL-Filestinye*, s. 22. نقد في خطاب التنمية الفلسطينية.

¹⁶ Age, .s.30.

1.4. 1994 - 2000 DÖNEMİ FİLİSTİN EKONOMİK KALKINMA PLANI

Filistin toplumunun yeniden imarı amacıyla, ilk Filistin büyük kalkınma planı hazırlama teşebbüsü Oslo Antlaşması'ndan sonra başladı. Plan, "1994 - 2000 Dönemi Filistin Ekonomik Kalkınma Planı" olarak bilinmektedir. Bu planın maliyeti yaklaşık 11 milyar Dolar civarındaydı. Filistin Yönetiminde faaliyet gösteren "İktisadi Sosyal ve Altyapı İşleri İdaresi" değişik kalkınma alanlarıyla ilgili, 300 civarında uzman araştırmacıdan oluşan bir ekip kurdu. Bu ekibin görevi, Filistin toplumu için kalkınma planı çerçevesinde kapsamlı bir çalışma yapmaktır. Planın hazırlanması iki yıl sürdü. Plan birçok hususu ortaya çıkardı. Bunların en önemlileri şunlardır:

- 1- Filistin'in kalkınması için iki eksen mevcuttur. Birincisi; Filistin ekonomisinin, İsrail ekonomisine bağılılığından kurtulmak için gerekli olan çabadır. Bu çaba, Batı Şeria ve Gazze'deki kalkınma operasyonunun karşılaştığı engellerin kaldırılması ve uzun yıllar İsrail işgalinin meydana getirdiği yozlaşmaların ıslahıdır. İkincisi; sürdürülebilir kalkınma derecesine ulaşana kadar Filistin kalkınma operasyonunun öz kaynaklarının güçlendirilmesidir.
- 2- Diğer taraftan Filistin Ekonomik Kalkınma Genel Planı, Filistin'in durumunu ince ve ayrıntılı bir şekilde nitelemiştir. Ayrıca, Filistin Yönetimi, İsrail işgalinin tüm kalkınma operasyonunun önünde dayattığı engellerden kurtulmak üzere, söz konusu planda birçok yöntem ve araç tespit etmiştir. Örneğin; Batı Şeria ve Gazze'de eğitim ve sağlık hizmetlerine öncelik verilmiştir. Böylece insan unsuru ön plana çıkarılmıştır.
- 3- Plan, kalkınma operasyonunda kamu ve özel sektörlerin görevlerini net bir şekilde tespit etmektedir. Ayrıca plan, serbest piyasa atmosferinin sağlanmasında özel sektörün kalkınmanın öncüsü olarak nitelerken, kamu sektörünün görevinin su, elektrik, yol, liman, sağlık ve eğitim hizmetleri gibi altyapıyı rehabilite etmekle kısıtlamıştır.¹⁷

Bunlara binaen, Filistin toplumu hakkında kapsamlı kalkınma ihtiyaçları açısından verdiği bilgilere bakarsak, Filistin Ekonomik Kalkınma

¹⁷Ghazy Abu Keshek , *Almotamar Alsaway Lel Ektisad Al-Filestiney*, Ramallah: Filistinli Bilgilendirme Merkezi, 2007, ss.39-41. المؤتمر السنوي للاقتصاد الفلسطيني

Genel Planı büyük yararı olduğundan önemli bir belge sayılmaktadır. Ancak 1982 yılında düzenlenen “Dayanmak İçin Kalkınma” konferansına nazaran söz konusu Plan, Filistin kalkınma düşüncesinde belli bir atılım olmamıştı. Bu bağlamda birçok husus görülmektedir, örneğin;

- a. “Dayanmak İçin Kalkınma” konferansı Filistin Ekonomik Kalkınma Genel Planının dayandığı genel referansı olmuştu. Çünkü bu konferans tüm ekonomik ve sosyal faaliyet alanlarını kapsamıştı.
- b. Konferansın benimsediği varsayımlar, işgal altındaki gerçeklerden söz etmektedir. Amaç ise Filistin halkının işgale karşı direniş konusunda öz yeteneğinin pekiştirilmesi için kalkınma operasyonunun yönlendirilmesiydi. Planın kullandığı varsayımlar ise işgalin bir çırpıda yok oluşu ve Filistinlilerin tüm doğal kaynaklarına hâkim olmaları üzerine kuruluydu. Ancak böyle bir varsayımın hiçbir gerekçesi yoktu. Çünkü İsrail hükümetinden kısıtlı Filistin özerk hükümetinden öte bir işaret gelmemişti. Kaldı ki özerklik maddeleri, ne Filistinlilerin kendi kaynaklarına hâkimiyetinden, ne de yerleşim birimlerinin kaldırılmasından söz etmişti.
- c. “Dayanmak İçin Kalkınma” konferansı daha çok Filistin’in direniş ve kalkınmacı realitesini inşa etmek için, Filistin halkına tahsis edilen Arap yardımını artırmak üzerine yoğunlaşmıştı. Oysa genel plan, kalkınma ve Filistin kurumlarının yapılanmasını finanse etmek için, altı yıllık süre içinde 5,7 milyar Dolar civarında uluslararası büyük yardım konusunu benimsemişti. Ancak, yardım eden ülkeler Filistin Yönetiminin kurulduğu tarihten itibaren ilk beş yılda 4,6 milyar Dolar vermişti. Bu tutar Filistin Yönetimine verilen yardımların % 77 oranını teşkil etti. Geriye kalan kısım, kolaylaştırılmış krediler halinde sağlandı. Dolayısıyla, bu borçların gelecekte Filistin Yönetimi tarafından geri ödenememesinden dolayı söz konusu borçlar kalkınmanın önündeki temel engellerden birini teşkil edecektir.¹⁸

Diğer taraftan Filistin Yönetimi, 1996 yılında Filistin halkına verilen yardımlarla ilgili konferansta, yardım eden ülkelere Batı Şeria ve Gazze’de kalkınmayla ilgili bir strateji sundu. Bu strateji, Filistin’de serbest piyasaya dayalı bir ekonomik faaliyet alanı inşa etmek üzerine kuruluydu. Ayrıca Filistin Yönetimi,

¹⁸Mohammad Nassar , "Khotat Altanmeye Bayin Elwake Wal Tomoh", *Basın Bülteni*, 19/01/2011, pulpit.alwatanvoice.com/articles/2011/01/19/218540.html, (Erişim, 04.05.2015), ss.2-6. خطط التنمية بين الواقع والطموح.

altyapı, sosyal sektörler, özel sektör ve kurumların inşasından oluşan dört temel sektöre bölünmüş, maliyeti 845 milyon Dolar civarında olduğu tahmin edilen ve Filistin'in kalkınması için acil öncelik arz eden bir proje listesini sunmuştu.¹⁹

Sözü edilen stratejiyi hayata geçirmek için Filistin Yönetimi, politika ve kalkınma planları paketi benimseyerek bunu kalkınmanın gerçekleştirilmesinde uyguladığı stratejinin bir parçası olarak kabul etti. Ayrıca, özel sektörü kalkınmanın başına getirerek tüm kolaylıkları sağladı. Diğer taraftan ise kamu sektörünün kalkınmadaki rolünü minimuma indirdi. Batı ve ABD sentezi yöntemleriyle yerli ve yabancı yatırımların artırılmasını amaçladı ve Filistin ekonomisini dünya ekonomisiyle birleştirdi. Sözü edilen yöntemler, kalkınma ve finans krizlerinden kurtulması için Latin Amerika ülkelerinde uygulanmaya yönelik tasarlanan ve "Washington Fikir Birliği" (Washington Consensus) politikalarından ibarettir.²⁰

Ancak bu politika paketleri, BatıŞeria ve Gazze'deki kalkınmada birçok sebepten dolayı olumlu etki göstermemiştir. Filistin'deki kalkınma gerçeği, Latin Amerika ülkelerindeki kalkınmanın gerçeğine benzemez.Çünkü bu ülkeler en azından bağımsız ve kendi topraklarında ulusal egemenliğe sahip denilebilecek ülkelerdir. Oysa Filistin Yönetimi, işgal altında bulunan bir yönetim olup, kendi toprakları üzerinde fiilen egemen değildir.Öte yandan sözü edilen işlemler süreklilik niteliği taşımamış, hatta olağanüstü saha planlarına daha yakındı. Ayrıca, Filistin Yönetimi işgal altında bulunan bir yönetimdir. Dolayısıyla kendi kaynaklarını kontrol edemedi, serbest piyasa kuralına göre ekonomik faaliyetini icra edememektedir. Buna ilaveten,belli bir kalkınma stratejisi benimsemeyen önce,kendi yerel kaynaklarına güvenebilir bir duruma gelebilmesi için rekabet gücüne sahip olması gerekmektedir.²¹

1.5. 1998 - 2000 DÖNEMİ FİLİSTİN EKONOMİK KALKINMA PLANI

Bu plan, uygulama bakımından öncekilere göre değişik bir stratejiye sahiptir. Plandaki değişiklik, yardım eden ülkelerin, Filistin'in Bakanlık ve kurumlarıyla

¹⁹Agk, s. 7.

²⁰Wael AbedelHamed, *Al-Ektisad Fi Filestin*, Bayrut: Alzaytona Araştırma Merkezi Yayınları, 2005, s.4. الاقتصاد في فلسطين

²¹Agk, s.8.

birlikte, Filistin kalkınmasının önceliklerini tespit etmesini içermektedir. Bu plandaki proje ve programlar, bakanlık ve sektörler göre dağıtılmış ve planın başarılı bir şekilde yürütülmesi sorumluluğunubakanlığa yüklemiştir.Böyle bir yönelimin sonucunda Filistin kalkınma sektörleri dörde ayrıldı:Altyapıyı desteklemek, kurumların gücünü geliştirmek, sosyal hizmetleri geliştirmek ve insan kaynakları ile üretim sektörlerini ilerletmek.²²

Bu planda, ticari dengenin iyileşmesi, Filistin ile dünya arasındaki ticaret hacminin artması, sınaîve tarımsal üretim bakımından Filistin ekonomisinin canlanmasına neden olan Gazze havalimanının işletilmesi, kendi kendine yetme üzerinde yoğunlaşılması ve ihracat ürün ve mallarının geliştirilmesi gibi varsayımlar geliştirildi.²³

1.6. ANTLAŞMALARA BAĞLI OLAN FİLİSTİN KALKINMASININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Filistin Yönetimi 1994 yılında iş başına geldiğinde,olumsuzşartlar Batı Şeria ve Gazze’de ekonomik kalkınmanın önünde engel teşkil etmiştir. Dolayısıyla yönetim, İsrail işgaliyle birlikte doğru olmayan hesaplar yapmış, bu durum genel anlamda kalkınma üzerine olumsuz yansımıştır. Burada akla gelen soru şudur; İsrail işgali ile yapılan antlaşmalar çerçevesinde,Batı Şeria ve Gazze’de kapsamlı bir kalkınma gerçekleştirmek mümkün müdür? Oslo Antlaşması ile İsrail ile Filistin arasında yapılan düzenlemelere göre,heriki taraf arasındaki politik ve ekonomik ilişkilerde değişiklikler vuku bulmuştur. Hatta bu antlaşma İsrail ekonomisi lehine dönüm noktası olmuştur ki, İsrail ekonomisi,yenidünyadüzenindeki (globalleşmedeki) yerinin iyileşmesine yol açarak, bu düzenin bir parçası haline gelmiştir.²⁴

1993 tarihinde imzalanan Oslo Antlaşması’ndan sonra Filistin’in İsrail’e yaptığı ihracat, 1990 yılında toplam Filistin ihracatının % 85’ini teşkil ederken, 1998 yılında bu oran % 98’e yükselmiştir. Buna mukabil, 1987 yılında İsrail’in Filistin’e yaptığı ihracat 961 milyon Dolar tutarındayken, 2000 yılında 1,800 milyon Dolara

²²Nassar, *Khotat Altanmeye Bayin E lwake Wal Tomoh*, s.5. خطط التنمية بين الواقع والطموح

²³Agk, s.8.

²⁴Yasin, *Nakid Fi KetabAltanmeye AL-Filestinye*, s. 37. نقد في خطاب التنمية الفلسطينية

yükselmiştir. Kaldı ki Filistin pazarı, 2000 yılının Eylül ayına kadar İsrail için ABD'den sonra ikinci büyük pazar konumundaydı.²⁵

Filistin Yönetimi, topraklarını korumak ve topraklarının kontrolünü sağlamak için yaptığı anlaşmalarda başarısız kalmıştır. Bu anlaşmalar, Batı Şeria ve Gazze'nin % 60 oranının ve Ürdün ile Mısır sınır kapılarının İsrail askeri kontrolüne geçmesini sağlamıştı ki, bu durum Filistinlilerin kaderini tam anlamıyla İsraillilere bırakmış, kalkınma operasyonunda ilan edilen ilgili projelerin başarısız olmasına neden olmuştu. Sonuçta İsrail bilerek Filistin'in önemli kalkınma projelerinin önünü kesmeye veya geciktirmeye çalışıyordu. Filistin yönetimi, Gazze limanı ve Uluslararası Gazze Havalimanı projelerinde de İsrail'in engeli ile karşılaşmıştı.²⁶

1.6.1. İsrail'in Filistin'e Karşı Yaptırımları

İsrail Batı Şeria ve Gazze üzerinde abluka uygulamış, bazı kısıtlamalar getirerek Filistin kalkınma yapısını bölümlere ayırma yolu ile Filistin Yönetiminin tam anlamıyla İsrail işgaline bağlı kalmasına yol açmıştır. Özellikle 1996 yılından sonraki dönemde tekrar tekrar kapatma politikası uygulayarak, Filistin ekonomisini dar boğaza sürüklemiştir. Nitekim o dönemde İsrail, Batı Şeria ve Gazze'de tam bir abluka uygulamış, bu işgale karşı Filistin muhalefet grupları da şiddetli direnişler göstermiştir.²⁷

Filistin ve İsrail tarafları arasındaki müzakereler, Filistin konusundaki en karmaşık meselelerden sayılır. Zira İsrail, bu müzakereler ile Filistin İsrail çatışmasını çözmek yerine, sürüncemeye sokmak niyetindedir. Çünkü İsrail'in hedefi, süreyi uzatarak Batı Şeria ile Gazze'de yeni bir siyasi konum oluşturmaktır. Ayrıca İsrail, kendi izni olmadan Filistin Yönetiminin yetkilerini kullanmasını engellemek niyeti taşımaktadır.²⁸

Filistin Yönetimi, İsrail'in Oslo Antlaşması şartlarını sürüncemede bıraktığını ve Filistin topraklarında yeni gerekçeler oluşturma niyetini bilmesine

²⁵ Albatniji, *Altanmeye Al-Filestineye*, s. 44. التتمية الفلسطينية.

²⁶ Agk, 45.

²⁷ İmad Elsabah, *Azmet Elmojtama Elsiyasi Al-Filestiney*, Ramallah: Elbera Yayınevi, 2005, s.42. أزمة المجتمع السياسي الفلسطيني

²⁸ Agk, s.45

rağmen, özellikle İsrail işgali üzerindeki ABD baskısı başta olmak üzere, dış etken kozunu oynayarak, İsrail işgal devletinin yanında bir Filistin Devletinin inşası için çalışmıştır. Oslo Antlaşması ve diğer antlaşmalar olumsuz rol oynamış, Filistin kalkınmasını kısıtlı alanlara ve İsrail ve ABD şartlarına göre sıkıştırmıştı. Söz konusu şartlar, Filistin tarafını taviz vermeye ve İsrail ile Filistin tarafları arasında yapılan tesviyenin sonuçlarını kabule zorlamıştır.²⁹

Şahsi görüşümüz; Oslo sonrası kalkınma araç ve kriterleri, Oslo öncesinden tamamen değişti. Çünkü Filistin insanı, Batı Şeria ile Gazze'deki kalkınmanın 1982 yılında düzenlenen Dayanmak İçin Kalkınma Konferansı'nda benimsenen kalkınma seyrinin tamamlayıcısı olduğunu umut etmiş, ama umutlarının tersi gerçekleşmiştir. Hatta sözü edilen konferans, bir taraftan Filistin insanının İsrail'e karşı direnişinin artırılmasını teşvik ederken, diğer taraftan da İsrail işgaline karşı Filistin'in tüm yerel kaynaklarının kullanılmasına yönelik başlangıç noktasını teşkil ediyordu.

1.6.2. Oslo ve Paris Anlaşmalarının Filistin Ekonomisine Etkileri

Oslo öncesi ve sonrası iki kalkınma seyrinin yönelimi arasındaki ihtilaf bariz şekilde görülmüştü. Ayrıca, Oslo sonrası kalkınmada sorunlar yaşanmıştı. Sorunun mahiyeti ise Filistin Yönetiminin kalkınma içerikli olmayan, dış desteğe dayalı kalkınma stratejisinin benimsenmesinden ibaretti. Kaldı ki bu destek politik ajandalara bağlı yardımlar çerçevesinde idi.³⁰

Diğer yandan, daha önce sözünü ettiğimiz Paris Antlaşması yolu ile Filistin kalkınmasının ne denli İsrail işgaline bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Paris Antlaşması, Filistin Yönetimi için adeta ekonomik anayasa niteliğinde olmuş ve izin çizgileri mahiyetini taşımıştır. Ayrıca bu antlaşma, Batı Şeria ile Gazze'deki kalkınmanın ekonomik göstergesi halini aldı. Hedefi ise; Filistin ile İsrail arasında gelecekte ekonomik ilişkiler doğurmasının yanı sıra, Filistin yönetimi için, İsrail ve

²⁹Agk, s. 49.

³⁰Aymen Alnajar, *Tather Etefakeyet Oslo Wa Etefakeyet Paris Ala Alektisad Wa Alamn Al-Filestiney*, Alkudus: Alhaya Yayınevi, 2008, s. 22. *تأثير اتفاقية اوسلو واتفاقية باريس على الاقتصاد والامن الفلسطيني*.

komşu Arap ülkeleri arasında bağ kuran bir serbest bölge inşa etme olasılığını ifade etmişti.³¹

Dolayısıyla, güçlü ve Filistin ekonomisiyle ilgili tüm hususlarda ilk ve son referans olarak antlaşmanın maddelerini kendi kontrolünde tutan İsrail, Filistin Yönetiminin tersine bir yol haritası çizmeye çalıştı. Ayrıca, öyle kısıtlamalar getirdi ki, Filistin Yönetimi bunların karşısında sözü edilen antlaşmanın maddeleri dışında hiçbir şekilde Filistin ekonomik planlarını ve faaliyetlerini yönetemez duruma geldi. Bu durum, Filistin toplumunun önceliklerinin ve ekonomik çıkarlarının tespitinde Filistin rolünün zayıf olduğunu göstermektedir.³²

Afrayim Klayman (İbri Üniversitesinde ders veren ve Filistin ekonomisi uzmanı) Paris Antlaşması'nı şöyle nitelemektedir: *“Antlaşma, Filistin Yönetimine zorla dayatılan evlilik mevzuatıdır. Filistin ekonomisi ister şimdi ister yakın gelecekte İsrail ekonomisine bağlı kalacaktır”*.³³

Şlomo bin Ami (İsrail eski İç Güvenlik ve eski Dışişleri Bakanı) ise; Oslo Antlaşması'nın İsrail - Filistin arasında oluşturduğu ekonomik ilişkiler hakkında şunları söylemektedir: *“Aslında Oslo Antlaşması, İsrail ile Filistin bölgeleri arasında koloni (sömürge) temelleri ve bağlı kalma ilkelerini sonsuza dek sağlamlaştırdı.”*³⁴ Şlomo bin Ami, Paris Antlaşması'nı da şöyle nitelemektedir: *“Paris Antlaşması, Oslo Antlaşması'nın en iyi ifadesidir. Ve bu anlaşma Filistin ekonomisinin İsrail ekonomisine tam anlamıyla bağlı olduğunun en iyi ispatıdır.”*³⁵

İsrail politikası, İsrail'in 1993 tarihli Oslo Antlaşması ile 1994 tarihli Paris Antlaşması'ndan elde ettiği yararları ve politik süreçteki amaçlarını ortaya koymaktadır. Bunun delili de Helil Şinfild'in (Filistin bölgelerindeki hükümet işleri

³¹Wafa, *Filistin -İsrail Arasında İmzalanan 1994 TARİHLİ PARİS EKONOMİK ANTLAŞMASININ* 2. Madde, <http://www.wafainfo.ps/atemplate.aspx?id=4890>, (Erişim 5/5/2015).s. 2.

³²Alnajar, *Tather Etefakeyet Oslo Wa Etefakeyet Paris Ala Alektisad Wa Alamn Al-Filestiney*, s. 29. تأثير اتفاقية اوسلو واتفاقية باريس على الاقتصاد والامن الفلسطيني

³³Hisham Awartany, *Derasa Tahlilye Lebonod Etifak Alalakat AL-Ektisadiye Bayin İsrail Wa Monathamam EL-Tahrir AL-Filestineye*, Nablus, Filistin Araştırma Merkezi Yayınları, 2007, s.67 دراسة تحليلية لبنود اتفاق العلاقات الاقتصادية بين اسرائيل ومنظمة التحرير الفلسطينية

³⁴Age, s.75.

³⁵Age, s.76.

koordinatörü) 1993 yılında açıkça söylediği şu sözleridir: “Görevim, Filistin ekonomisini İsrail ekonomisiyle birleştirmektir.”³⁶

Bunlara binaen İsrail, Filistin ekonomisinin yönünü ve düzeyini tespit ederek kalkınmanın en önemli ögesi olduğu için de ekonomiyi zayıflatmaya çalışmış, Filistin ekonomisini İsrail ekonomisine uygun ölçülere koymuştu. Ayrıca İsrail, Filistin toplumunun ihtiyaçlarını karşılayabilen bağımsız Filistin ekonomisinin kurulmasında Filistin Yönetimini ötelemeye çalışmıştır. Dolayısıyla İsrail, ekonomik tercihlerini genişletmeye çalışmış ve Filistinlilerle ilgili birçok ekonomik karara müdahale etme hakkını kendinde bulmuştur. Bunun sonucunda Filistinlilerin ithal ve ihraç ettiği ürünlerin miktarı, çeşidi ve özelliklerini tespit etme işlemlerinin, İsrail tarafından tam anlamıyla kontrol edilmesi kolaylaşmıştır.³⁷

Filistinliler Paris Antlaşması’nı, Filistin ekonomisinin daimi şekilde İsrail ekonomisine bağlanması ve Filistin Yönetiminin İsrail onayı olmadan ekonomik düzeyde herhangi bir gelişme yapamayacağı olarak kabul etmişti. Yanı antlaşma, Filistin ekonomisinin amacı için genel bir çerçeve olmuş, hatta ilkel ve basit imajını çizmek için hazırlanmıştı.³⁸

Şahsi görüşümüz; Filistin halkının 1993 tarihli Oslo Antlaşması’nda istediği politik özgürlüğü elde edemediği söylenebilir. Ayrıca, Paris’te Filistin toplumunun realite ve şartlarını değiştirmek için gerekli ekonomik özgürlüğü de alamadı. Filistin Yönetimi Batı Şeria ile Gazze’nin bir bölümünü idare edebilecek ve geriye kalan diğer bölümlerinde ise fiilen yönetme otoritesi olmadan az bir yetkiyle donatılmıştı.

1.7. FİLİSTİN YÖNETİMİ VE KARŞILAŞTIĞI GÜVENLİK ZORLUKLARI

Kurulduğu 1994 yılından itibaren Filistin Yönetimi, Oslo Antlaşması ile sonrasındaki antlaşmalar çerçevesinde Filistin toplumu için güvenliği sağlamaya çalıştı. Güvenlik konusu Filistin Yönetimi, İsrail hükümeti ve barış anlaşmasını koruyan ülkeler

³⁶Age, s.79.

³⁷Alnajar, *Tather Etefakeyet Oslo Wa Etefakeyet Paris Ala Alektisad Wa Alamn Al-Filestiney*, s. 35. تأثير اتفاقية اوسلو واتفاقية باريس على الاقتصاد والامن الفلسطيني

³⁸Yurt Ashi, *Self-Determinasyon Ekseninde Bağımsız Kosova’nın Doğuşu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s.33.

nezdinde hassas olduğundan bu konu Filistin açısından aşağıdaki açıklanmaya çalışıldığı gibi üç boyutu olan bir mesele haline geldi:

Birinci boyut; Oslo Antlaşması ve ilgili antlaşmalar yolu ile Filistin Yönetiminin Filistin toplumu için güvenliği sağlama gücüdür. İkinci boyut; Güvenlik konusu hakkındadır. Özellikle İsrail ve ABD açısından Oslo Antlaşması ve sonrasında İsrail ve Filistin arasında yapılan antlaşmaların gerekliliklerinin Filistin Yönetimi tarafından yerine getirilmesi, başarı veya başarısızlık kriteri oldu. Üçüncü boyut ise; Filistin güvenlik organlarının görevleri, Oslo Antlaşmasını destekleyen veya karşı çıkan Filistinli gruplar için en önemli iç meselelerden biri haline geldi.³⁹

Bu meseleden yola çıkarak Filistin'in güvenlik konusu, üç zaman dilimine bölündü. Filistin Yönetiminde meydana gelen politik ve dış güvenlik değişikliklerine göre güvenlik organlarının görevi, bu zaman dilimlerinde de değişti. Söz konusu zaman dilimleri şunlardır:

Birinci Zaman Dilimi: 1993 yılında Oslo Antlaşması'nın imzalanmasıyla başladı. Bu zaman diliminde, Oslo Antlaşması ve güvenlik eklerine uygun olarak Filistin güvenlik organları oluşturuldu. Sözü edilen güvenlik ekleri 2000 yılındaki El Aksa İntifadasına kadar Filistin güvenliğine yön vermiştir.

İkinci Zaman Dilimi: 2000 yılındaki El Aksa İntifadasında başladı. Zaten intifada sonucu Filistin güvenlik merkezleri, İsrail işgali tarafından tamamen yıkıma uğradı. Hatta Filistin güvenlik elemanları direnişe katıldıkları bahanesiyle İsrail tarafından kovuşturmaya başlandılar.

Üçüncü Zaman Dilimi: Mahmut Abbas'ın Filistin Cumhurbaşkanlığı görevine geldiği 2005 yılında başladı. Bu zaman diliminde, Filistin güvenlik organlarının yeniden reform, rehabilite edilmesi ve eğitilmesi ABD ve İsrail tarafından istenmeye başlandı. Ayrıca, Filistin'de bölünmeler baş gösterip bu bölünmeler Filistin güvenlik organlarına da yansdı.⁴⁰

³⁹Tarek Abo Aziz, *Alsiyasa Elamny AL-Filestineye*, Ramallah, Alhaya Yayınevi, 2007, S. 18. السياسة الامنية الفلسطينية.

⁴⁰Agk, ss. 24-26.

1.7.1. Filistin Güvenlik Organlarının Oluşturulması

FKÖ ile İsrail arasında, Washington'da 13.09.1993 tarihinde imzalanan ve Oslo Antlaşması olarak bilinen prensip deklarasyonundan sonra 04.05.1994 tarihinde Oslo Antlaşması'nın yürütme çerçevesi olan Kahire Antlaşması imzalandı. 28.09.1995 tarihinde ise Filistin ve İsrail güvenlik konuları ile iki taraf arasındaki teamülleri içeren Washington Antlaşması imzalandı. Washington Antlaşması'nın hemen ardından Filistin Yönetimi ile İsrail arasındaki güvenlik düzenlemelerini pekiştiren WyeRiver Antlaşması ise 23.10.1998 tarihinde imzalandı. Zaten Filistin Güvenlik Organlarının kurulması Oslo Antlaşması'nın maddelerinin temel parçasıydı ve Filistin Yönetimi, 1994 yılında Gazze ve Eriha'ya girmesiyle birlikte,İsrail'in çekildiği bölgelerde asayiş ve güvenliği sağlayan polis teşkilatını kurmaya başladı.⁴¹

Filistin polisine 1995 tarihli Kahire Antlaşması'na göre 3000 elemandan oluşma izni verildi. Sonra bu sayı otuz bine yükseltilerek sekiz Filistin Güvenlik İdaresine dağıtıldı. Bu idareler; ulusal güvenlik, polis, koruma güvenliği, genel istihbarat, askeri istihbarat, özel güvenlik, 17'li güç (şimdiki başkanlık koruması), sivil savunma olarak ayrılmıştır. Bu idarelerden her biri aşağıdaki görevleri icra eder:

Ulusal Güvenlik: Kuvvetlerin başkanının liderliğindeki nizami askeri kuruldand oluşmaktadır. Ulusal güvenlik idaresi, ulusal güvenliği dış tehditlerden korumakla görevli ve Batı Şeria ile Gazze illerinde bulunan birçok askeri teşkilat ve bölüklerden oluşur.

Polis: Filistin iç güvenlik oluşumlarından biridir. Şehir polisi; kriminal inceleme, narkotik ve çevik kuvvetten oluşur. Bunların görevi halka hizmet ve güvenliği sağlamaktır. Başkan Yaser Arafat, 1994 yılında Şehir Polisi idaresini kurmakla Gazi El Cibali'yi görevlendirdi.

Koruma Güvenliği: Bu idare, Filistin güvenlik organları arasında en büyük araç ve cephaneye sahip olup görevi iç güvenliği sağlamaktır. Birçok elemanı Hareket – al Tahrir al Vatani alFilestiny (El Fetih) Harekâtına mensuptur. 1994-2002 döneminde MohamadDahlan bu idareye Gazze'de başkanlık ettikten sonra başkanlık görevine Reşit Ebu Şubbak atandı. Batı Şeria'da ise bu idareye 1994-2002

⁴¹Ahmed Muhsen, ve Sa'ed Wa'el,Silsilet AL Vasaik Al-Filestineye, Bayrut: Alzaytona Araştırma Merkezi Yayınları, 2002, s22. سلسلة الوثائق الفلسطينية

döneminde Cibril El Reccup başkanlık etti. Ardından şimdiki başkanı Albay ZiyadHebErrih atandı.

*Genel İstihbarat:*Bu idare nizami güvenlik organı olup doğrudan cumhurbaşkanlığına bağlıdır. İdarenin başkanı, bakan muamelesi görür ve üç yıllığına atanır. Bu idarenin görevlerinden bazıları ise, dış güvenlik faaliyetleri yürütmek ve düşman ile karşıt gruplar hakkında bilgi toplamaktır. Bu idarenin birçok elemanı El Fetih Harekâtına mensuptur.

*Askeri İstihbarat:*Bu idarenin görevi, düşman hakkında bilgi toplamak, toplanan bilgileri devletin güvenlik ve istikrarı yönünde kullanmaktır. Ayrıca, devlet güvenliğiyle ilgili sanıkları da sorgular.

*Özel Güvenlik:*Bu idare, Albay Yusuf El Vehidî komutanlığında 1995 yılında kuruldu ve Filistin eski başkanı Yaser Arafat'ın kontrolündeydi. Görevi ise, Filistin Yönetiminin elemanlarını gözetip herhangi bir şüpheli durumda başkanı haberdar etmektir.

*17'li Güç (Şimdiki Başkanlık Koruması):*Bu idarenin unvanı, 1970 yılındaki Kara Eylül olaylarında görev alan Filistin askeri birliklerden birinin adından gelmektedir. Sözü edilen birlik, 169 fedaiden oluşmaktaydı ve olaylardan sonra geriye sadece 17 fedai kalmış, Ebu Ammar (Yaser Arafat) ile birlikte Lübnan'a intikal etmişlerdir. O günden beri Arafat bunlara 17'li Güç unvanını verdi. Görevi ise, Başkan ile FKÖ liderlerini korumaktır. Halen bu idarenin unvanı "Başkanlık Koruması"dır.

*Sivil Savunma:*1994 yılında kuruldu. Amacı, devlet ve vatandaşlara ait kamu ve özel malları korumaktır. Ayrıca, afet ve savaş durumunda ulaşımın güvenliğini sağlamakla görevlidir.⁴²

1.7.2. Filistin Güvenlik Organlarının Görevi

Kahire Antlaşmasının3. maddesi Filistin Polisinin görevlerini içermekteydi. Sözü edilen madde,"Filistin Polis Gücü Müdürlüğü"başlığı altındaydı. Bu maddeye göre, Filistin Polisinin görevleri açıklanmışve bu görevlerin başlıcaları arasında kamu

⁴²Azmi Alshabi, *Eslah Almoasasa Elamny Al-Filestineye*, Ramallah: Alshrok Yayınevi, 2005, ss.63-67. اصلاح المؤسسة الامنية الفلسطينية.

düzenini korumak, Filistin vatandaşlarının hak ve mallarını korumak, suç işlenmesine engel olmak ve suçluları kanun gereği yargıya teslim etmek.yer almaktaydı.⁴³

Diğer taraftan Washington Antlaşması, Filistin Yönetiminin güvenlik yetkisini sadece A diye adlandırılan bölgede tanıdı. B diye adlandırılan bölgeye girmek istemesi durumunda, İsrail ile koordinasyon sağlamasını gerekli kıldı. Ayrıca antlaşma, Kahire Antlaşması'nda yer almayan maddeleri de içeriyordu. Örneğin; zorlama ve cezayla sonuçlanan eylemlere engel olunması, ceza verilmesi, terör ve şiddete azmettirmekle mücadele edilmesi maddeleri.⁴⁴

WyeRiver Antlaşması ise, Batı Şeria ile Gazze'de terör ve şiddet olaylarıyla mücadele konusunu Filistin Yönetimi için zorunlu kılmış ayrıca silahlı Filistin örgütlerinin Filistin Yönetimi tarafından yasadışı örgüt olarak görülmesini de içeriyordu.⁴⁵

Filistin Yönetiminin kısıtlı güvenlik yetkisi dâhilinde, sözünü ettiğimiz dayatılan kısıtlama ve yükümlülöklere bakıldığı zaman şunu göreceğiz; 04.09.1994 tarihinde ŞarmEl Şeyh mutabakat zaptı imzalandığında, Filistin Yönetiminin güvenlik yetkisi A diye adlandırılan Batı Şeria ve Gazze'nin sadece % 18'ini kapsamakta ve yönetimin bu bölge üzerinde medeni ve güvenlik yetkisi bulunmaktadır. Oysa B diye adlandırılan ve Batı Şeria ve Gazze'nin % 21'ini kapsayan bölgede, sadece medeni yetkiye sahipti. Batı Şeria ve Gazze'nin geriye kalan % 61'i C diye adlandırılan bölgedir ve İsrail'in güvenlik ve medeni kontrolü altındadır.⁴⁶Buna binaen, önceki antlaşmalar Filistin Yönetimine, Batı Şeria ve Gazze'nin basit bir bölümü üzerinde güvenlik yetkisi tanıdı. Kaldı ki bu bölümler, karmaşık bir coğrafi bölünmedir ve birçoğu İsrail güvenlik yetkisi dâhilinde olup, Filistin Yönetimi buraların güvenliğini sağlayamamaktadır.

⁴³ALKUDS, " Abu MAZEN Yojry Selselat Taharrokat Yabda'oha Fi Alkahera Lebahth Dafe'a Amaleyyat Alsalam", Basın Bülteni, 24.10.2013, <http://www.alquds.co.uk/?p=96391>, (Erişim, 15.05.2015), s.1. ابو مازن يجري سلسلة تحركات ييهاها في القاهرة لدفع عملية السلام.

⁴⁴Muhsen ve Wa'el, *Silsilet AL Vasaik Al-Filestineye*, s.24. سلسلة الوثائق الفلسطينية.

⁴⁵Majdi Abo Sakor, *Elmalf Elamny Bayin EL-Sulta Al-Filestineye Wa İsrail*, Bayrut: Al-zaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, 2009, s. 34. الملف الامني بين السلطة الفلسطينية واسرائيل.

⁴⁶ Age, s.37.

1.7.3. İki Perspektife Göre Filistin Güvenliği

Filistin Yönetimi ile İsrail arasında imzalanan güvenlik ekine göre Filistin Güvenlik Organları kuruldu. Bu organların donanımı, personel sayısı ve görevleri İsrail ve Filistin taraflarının yaptığı antlaşmaya göre tespit edildi. Sözü edilen güvenlik kurumunun öncelikleri arasında vatan ve vatandaşların güvenliğini korumak, kamu düzenini sağlamak ve Batı Şeria ve Gazze’de kanunu uygulamak vardı. Ayrıca Filistin’in mücadelesi terör olmayıp uluslararası geleneklerin meşru kıldığı bir hak olması hasebiyle Filistin Yönetimi, Filistin terörüyle de mücadele etmekle yükümlü oldu.⁴⁷

Oslo Antlaşması, iki taraf arasındaki barış tesviyesi kapsamında güvenlik konusunda İsrail’le işbirliği yapmayı Filistin Yönetimine dayattı. Bu vizyonu tamamlamak amacıyla, anlaşma çerçevesinde her iki taraf arasındaki güvenlik engellerini aşmak için, her iki tarafın güvenlik koordinasyonu yapması gerekli bulundu.

Filistin Yönetimine göre güvenlik koordinasyonu, Filistin vatandaşlarına sunulan hizmetin bir parçasıdır. Çünkü bu koordinasyon, Batı Şeria ve Gazze’deki Filistinlilerin seyahat izni, geçişlerde seyahat kolaylığı ve Batı Şeria ile Gazze’den malların giriş çıkışı kolaylaştırmaktadır. İşte Filistin’in güvenlik koordinasyonu algısı, Filistin halkının yüksek menfaati çerçevesinden gelmektedir. Filistin Yönetimi, kendini bir taraftan Filistin ulusal projesinin hamisi, diğer taraftan toplum ve ulusal kurumların istikrarının temel garantörü olarak görmektedir. Dolayısıyla, Filistin Yönetimi güvenlik koordinasyonunda, Filistin toplumu nezdinde rencide eden veya zayıf düşüren hiçbir durum görmemektedir. Aslında koordinasyon işlemi, özünde hizmet ve Filistin vatandaşları için rahatlık barındırmaktadır. Ayrıca, Filistin vatandaşlarının işlerini İsrail’in güvenlik müdahalesinden bir nebze korumaktadır. Sonuç olarak, Filistin vatandaşlarını İsrail güvenlik güçleriyle doğrudan doğruya yüzleşmekten korumaktadır.⁴⁸

⁴⁷ShakirSharabati, *ElamnAl-Filestiney Bayin Eşkaleyet Al mafhom Wal Tatbik*, Ramallah: Filistin Stratejik Çalışmalar Araştırma Merkezi Yayınları, 2008, s.87. *الامن الفلسطيني بين اشكالية المفهوم والتطبيق*

⁴⁸Agk, s.92.

Filistin Yönetiminin tutumu, İsrail ile yapılan güvenlik koordinasyonu konusunda açık ve netti. Hatta Filistin Başkanı, 14.03.2011 tarihinde Reşet Bet adındaki İsrail Radyosuyla yaptığı röportajda, güvenlik koordinasyonundan söz etmiş, Filistin halkı için önemli olduğuna işaret etmişti. Aynı bağlamda, Filistin Başkanı Mahmut Abbas, Ramallah'ta görüştüğü bir takım İsrailli yazarlara iki tarafında teröre engel olabilmesi ve sükûnet ile huzuru sağlayabilmesi için, Filistin Yönetimi ve İsrail arasında güvenlik koordinasyonunun yapılmasının öneminin altını çizmiştir.⁴⁹

Diğer yandan Filistin Yasama Meclisindeki El Fetih Grubunun başkanı Sn. Azzam El Ahmad güvenlik koordinasyonu şöyle değerlendirmiştir: *“Güvenlik koordinasyonu Oslo Antlaşması'nın bir parçası olup, meselenin yalnız Filistinlilerle ilgili değil, antlaşma gereği fanatik yerleşimcilere karşı mücadelede İsrail'in de sorumluluğu bulunuyor. Onlar kendi görevlerini yapıyor, bizde kendi görevimizi. Ayrıca, güvenlik koordinasyonu Batı Şeria'daki silahlı direnişe karşı değildir. Çünkü direniş kavramı belirtilmemiş, ancak Filistin alanında üzerinde anlaşmaya varılmıştır.”*⁵⁰

Güvenlik koordinasyonu, Oslo Antlaşması'na karşı çıkan gruplar bakımından Filistin Yönetimi için karmaşık bir ihtilaf konusu olmuştur. Hatta bu konu karşı çıkanların elinde Filistin Yönetimi aleyhine bir bahane olarak kullanıldı. Bu alanda güvenlik koordinasyonu ve Filistin Yönetimine verilen ABD finans yardımı üzerinde duran bazı ABD çalışmaları, Filistin Yönetimine verilen ABD yardımlarının durması halinde Filistin Yönetimi ile İsrail arasında yapılan güvenlik işbirliğinin olumsuz etkilenebileceğini göstermiştir.⁵¹

Filistin perspektifinin aksine, İsrail hükümeti güvenlik koordinasyonu konusunda İsrail güvenliğinin ihtiyaç duyduğu gereklilikleri sağlamak için Filistin güvenlik kurumunu görevlendirmenin peşindedir. Ayrıca İsrail, koordinasyon yolu ile çatışmada yer alan Filistin tarafının büyük bölümünü bertaraf ederek İsrail

⁴⁹ SASAPOST, " Mahmod Abbas Yatahadeth An Ahameyet Elttansik Elamni Maa İsrail ", Basın Bülteni, 21.06.2014, <http://www.sasapost.com/security-coordination-between-the-palestinian-authority-and-israel/>, (Erişim, 20.05.2015), s.2. محمود عباس يتحدث عن أهمية التنسيق الأمني مع إسرائيل

⁵⁰Yosef Jeyawi, *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2011*, Bayrut: Al-zaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, 2012, s.52. 2011 التقرير الاستراتيجي الفلسطيني لسنة

⁵¹Abo Sakor, *Elmalf Elamny Bayin EL-Sulta Al-Filestineye Wa İsrail*, s.45. الملف الأمني بين السلطة الفلسطينية وإسرائيل.

güvenliğinin korumasından Filistin'i sorumlu ortağa dönüştürdü. Başka bir düzeyde ise İsrail, güvenlik koordinasyonunu kendi ifadesiyle Filistin şiddetine karşı mücadeleyi hedef kılan stratejinin bir parçası olarak görmekte ve bu stratejinin bir parçası olarak başkalarını güvenlikle görevlendirmek amacındadır. Söz konusu bakış gereğince, Filistin toplumunun huzur ve güvenliğini sağlamakla görevli Filistin güvenlik organları, İsrail tarafından bu görevlerin dışında kalan işlerle görevlendirilmeye zorlandı.⁵²

Filistin Başkanı Yaser Arafat, 1997 yılında İsrail'in Doğu Kudüs'teki bir yerleşim birimini genişletmesini protesto etmek amacıyla Filistin Yönetimi ile İsrail arasındaki güvenlik koordinasyonunu askıya aldı. Ancak İsrail, iki taraf arasındaki koordinasyonun yeniden sağlanması için ABD'den Filistin Yönetimine baskı yapmasını istedi.⁵³

İsrail, şiddet ve terörün kendi güvenliği için tehlike arz ettiği gibi Filistin Yönetimi için de tehlike olması babından, kendi güvenlik teorisini pazarlamaya çalıştı. Ayrıca, Filistin tarafını Filistin direnişiyle mücadele etmekle yükümlü tutmakla, Filistin çıkarlarını kendi güvenliğine bağladı. İsrail bunu, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin direnişine baskı uygulamak ve Filistin güvenlik organlarında iç çatışma oluşturmak için yapmıştır.⁵⁴

İsrail işgalinin yöntem olarak uygulamaya çalıştığı İsrail güvenlik bakışı yeni bir felsefe olmayıp, İsrail Devleti'nin ilk olduğu dönemlere dayanır. İgalAlon, (İsrail eski Başbakanı) 1970 yılında bir demecinde uzun vadeli işgalin güvenlik çizgilerini şöyle ifade etti: “İsrail devletinin güvenlik sınırları İsrail'in coğrafi sınırlarının derinlikleri ile dağ ve çöl ayrımlarına dayanan siyasi sınırlarıdır.”⁵⁵ Bunun anlamı; dağları, vadileri ve çölüyle Batı Şeria İsrail'in hayatı alanını temsil etmektedir. İgal Alon'a göre güvenli sınırlar, bir taraftan İsrail'in çıkarlarını dikkate alan, diğer taraftan İsrail'in güvenliğinin stratejik boyutu

⁵²Sharabati, *ElamnAl-Filestiney Bayin Eşkaleyet Almafhom Wal Tatbik*, s. 96. الامن الفلسطيني بين اشكالية المفهوم والتطبيق

⁵³Abo Sakor, *Elmalf Elamny Bayin EL-Sulta Al-FilestineyeWa İsrail*, s.48. الملف الامني بين السلطة الفلسطينية واسرائيل

⁵⁴Agk, s. 54

⁵⁵İgalAlon, *TalatatHurubWa Salam Wahid*, (çev. Mahmoud Abbas), Kahira: Dar Elnahda Yayınevi, 1970, s.165. ثلاثة حروب وسلام واحد، ترجمة محمود عباس

çerçevesinde Batı Şeria ve Gazze’de İsrail varlığını koruyan ve barış antlaşmalarına yol açan güvenlik sınırlardır.

Şahsi görüşümüz;İsrail işgalinin güvenlik politikası baştan sona kadar İsrail’in varlığının korumasını hedeflemektedir. Ayrıca İsrail, çıkarlarını her şeyden üstün tutmaktadır. Nitekim İsrail’in FKÖ ile imzaladığı antlaşmalar, Filistin Yönetimini olumsuz yönde etkileyerek yıpratmış, bazı maddelerle Filistin’in hem kalkınma hem güvenlik seçeneklerini kısıtlamıştır.

1.7.4. Filistin Güvenlik Organlarıyla İlgili Filistin Örgütlerinin Tutumu

Oslo Antlaşması, Filistin halkı ve siyasi partilerinin yaşamında dönüm noktası oldu. Ayrıca, Oslo Antlaşması’nın artı ve eksileri hakkında, Filistinli gruplar arasında dikey çatlaklar oluştu. Antlaşmanın sonuçlarından biride, Filistin toplumunu biri karşı, diğeri destekleyen olmak üzere iki ayrı kampa böldü. Dolayısıyla Filistin muhalefeti, Oslo Antlaşması ve FKÖ ile İsrail arasında yapılan uzlaşmalara karşı program ve tavır benimsedi. Hatta bu antlaşmayı tehlikeli addedip,Filistin halkının başına gelen yeni bir musibet (NAKBA) olarak niteledi. Ayrıca, Filistin güvenlik kurumu tamamen reddedilmiş Oslo Antlaşması’nın bir sentezi olarak görülmüştür.⁵⁶

Gerek ulusal, gerekse İslami Filistin direniş grupları, Filistin güvenlik organlarına katılmayı reddetti. Buna ilaveten kendi kadro ve personelinden güvenlik organlarına katılanları sadece kendisini ifade eden ve parti veya hareketin çoğunluk kararının dışına çıkan kimseler olarak nitelediler. Söz konusu gruplar, bu tutumlarının gerekçesi olarak Oslo Antlaşması’na her türlü yol ve yöntemle karşı çıkmayı ve Filistin Güvenlik Kurumu’nun meşruiyetini elinden almaya yönelik ileri bir adım olarak gösterdi. Hatta Filistin Güvenlik Kurumu’nu, El Fetih kurumuna pekâlâ dönüştüğünü beyan etti.⁵⁷

Filistin muhalefeti, Filistin güvenlik organlarına karşı olan tutumunu artırarak, her grup ve harekât, kendine özgü yarı askeri gruplar oluşturdu. Amacı ise, Oslo Antlaşması’nın dayattıklarına karşı koymaktı. İşte bu durum Filistin güvenlik

⁵⁶MohamadAljamal, *MawakifFasailAlmoarada Al Rafid Men EtafakiyetOslo,Gaza:Alazhar Üniversitesi Yayınları*, 2003, s. 17. مواقف فصائل المعارضة الراض من اتفاقية اوسلو.

⁵⁷Agk, s.20.

organları dışında, kişi veya grupların silah sahibi olmasını yasaklayan Filistin düzen ve mevzuatında kargaşa yarattı.⁵⁸

Filistin muhalefeti, İsrail işgaline karşı silahlı mücadeleyi artırmaklabu direnişi, ulusal ve yasal hak olarak tanımladı. Amacı ise Oslo Antlaşmasını başarısız kılmaktı. Bu durum, Filistin Yönetimini barış sürecini üstlenen uluslararası taraflar nezdinde zor durumda bıraktı.Oslo Antlaşması'na karşı çıkan Filistinli muhalif grupların Filistin güvenlik organlarına karşı olan bu tutumlarına binaen, Filistin güvenlik organları içte çok zorluklarla karşılaştı ve sahip oldukları rolün bir bölümünü bu etkili muhalif gruplara kaptırdığı gibi ve Filistin'deki sokak insanı nezdinde de itibar kaybına uğradı.⁵⁹

Sözü edilen mesele, muhalefet ile güvenlik organları arasındaki anlaşmazlığın artmasına neden oldu. Nitekim güvenlik organları, Batı Şeria ile Gazze'de düzeni sağlamak ve kanunu uygulamak amacıyla bir miktar sertlik ve güç gösterdi.Hatta Filistin direnişinin yarattığı zorluklara karşılık verdi. Bunun sonucunda bazı direnişçileri İsrail işgalinin şiddetinden kurtarmak için, bu direnişçileri gözaltına almak zorunda kaldı ki, o sıralar bu politikaya “Döner Kapı” adı verilmişti.⁶⁰

İşte burada Filistin güvenlik organları, Filistin direnişine karşı başa baş davranmaya devam etti ve iki taraf arasında gerginlik başladı. İlk kanlı yüzleşme, 18.11.1994 tarihinde, Cuma namazı sonrası Gazze'de meydana geldi. Bu kanlı yüzleşme, on üç masum Filistinlinin ölmesi ve iki yüzden fazlasının yaralanmasıyla sonuçlandı.Meydana gelen olaylar, aynı zamanda birden çok işaret ve mesaj taşıyordu.Filistin güvenlik organları,Filistin muhalefetine, kanunu uygulamak için gerekirse güç kullanabileceği mesajı vermiş oldu.Ayrıca barış sürecini benimseyen ülkelere, Filistin güvenlik organlarının güç kullanmasına ihtiyaç olsa dahi güvenliği sağlayabileceği gösterilmiştir.⁶¹

⁵⁸Bora Bayraktar, *Oslo Barışı'ndan El Aksa İntifadasına Ortadoğu*, 1.Baskı İstanbul: Aykırı Yayınları, 2003, s.52.

⁵⁹Sharabati, *ElamnAl-Filestiney Bayin Eşkaleyet Almafhom Wal Tatbik*, s. 105. الامن الفلسطيني بين اشكالية المفهوم والتطبيق

⁶⁰Aljamal, *MawakifFasailAlmoarada AlRafid Men Etafakiyet Oslo*, s. 29. مواقف فصائل المعارضة الرفض من اتفاقية اوسلو

⁶¹Omer sultan, *lenkisam Bayin ElsultaAlwataneyeWalFasailElmoarada*, Amman, Alhuda yayınevi, 2000, s. 18. الانقسام بين السلطة الفلسطينية وفصائل المعارضة

Öte yandan İsrail, Filistin Yönetimi ile Filistin direnişi arasındaki ihtilafı körüklemeye çalışarak, HAMAS'ın önde gelen liderlerinden Şehit Yahya Ayyaşı 05.01.1996 tarihinde düzenlediği bir suikastla öldürdü. Amacı ise, Filistinlilerin kendi aralarında fitne yaratmaktır. Bu cinayet, HAMAS'ı misillemeye iterek aynı yılda İsrail'in içlerinde canlı bomba operasyonları gerçekleştirmesine yol açtı. İşte bu eylemler, Filistin Yönetimine, HAMAS ve EL CİHAD EL İSLAMİ örgütlerine yönelik geniş çaplı gözaltı hamleleri gerçekleştirmek için gerekçe sağladı.⁶²

İsrail, Oslo Anlaşmasında ektiğini biçmişti. Zira Filistinliler kendi aralarında tutuklama yapmaya, savaşılmaya ve hatta iki taraf da kurban vermeye başladı. Bu gelişmeler İsrail işgalini rahatlattı ve kendisinden pohpohlama ve destek gördü. Meydana gelen durum, dönemin İsrail Genelkurmay Başkanı Amnun Libkin Şahak ile iç güvenlik başkanı Ami İyalon'u, Filistin Yönetiminin, metotlu şekilde teröre karşı koyduğu için hoşnut etmiştir.⁶³

Filistin güvenlik organları ile Filistin direnişi arasında yaşanan gözaltına almalar ve çatışmalar, 13.03.1996 tarihinde düzenlenen Şarm El Şeyh konferansında yankı bulmuştu. Gerçi sözü edilen konferans iki slogan ile düzenlenmişti. Birincisi, Arap sloganı "Barış Yapıcıların Konferansı", diğeri ise İsrail ve ABD'nin sloganı olan "Terörle Mücadele Konferansı" olmuştur. Bu konferansta ABD ve İsrail, Filistin yönetimini terörle mücadeleye ve Oslo Antlaşması ile iki taraf arasında yapılan diğeri antlaşmalar için tehlike arz edensilahlı Filistin direnişine bir son vermeye itmişti.⁶⁴

Konferansın asıl amacı, ilk olarak İsrail'in nefsi müdafaa etmekte haklı olduğunu vurgulamak, ikinci amaç ise İsrail ve ABD'nin Filistin direnişiyle mücadele edebilmeleri ve Filistin Yönetimi tarafından zorunlu olarak kol kanadı kırılıp kaynaklarının kurutulması için Filistin direnişinin terörle itham edilmesi idi.

⁶²Abosakor, *Elmal Elamny Bayin EL-Sulta Al-FilestineyeWa İsrail*, s.64. الملف الامني بين السلطة الفلسطينية واسرائيل

⁶³Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2001, s.5.

⁶⁴Bilal Hammad , *Suna El Salam Fi Elşark Elawsat*, Kahire Araştırma Merkezi Yayınları, 1998, s.24
صناع السلام في الشرق الأوسط

1.7.5. Filistin Güvenlik Organlarının Huzur ve İstikrarı Sağlamada Karşılaştığı Zorluklar

1996 yılında ŞarmElşeyh'te düzenlenen konferanstan sonraki dönem, Filistin Yönetimi ve Filistin direnişi için hassas ve çetin bir dönemdi. Çünkü Filistin Yönetimi,ŞarmElşeyh konferansına katılan ülkelere, kendisinden istenildiğigibi İsrail aleyhine olan teröre karşı koymaya başladığı mesajını vermeyi istiyordu. Diğer taraftan da,Filistin direnişi bu durumu fırsat bilip İsrail'e karşı terör temposunu artırarak konferansın kararlarını baltalamaya çalıştı.⁶⁵

Tam bu aşamada Filistin direnişi, İsrail'e karşıcanlı bomba operasyonlarını artırdı. Akabinde Filistin Yönetimi, bu operasyonları destekleyenleri izleyip göz altına almak ve silahlarına el koymak zorunda kaldı.⁶⁶

Filistin güvenlik kurumunun etkinliği veİsrail işgalinin dayattığı zorluk ve sorunlar altında, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin toplumu için huzur ile istikrarı sağlamadaki rolübirpolemik konusu olup,bu zorlukların en önemlileri üzerinde durmak gerekmektedir:

- 1- İsrail ve Filistin Yönetimi arasında yapılan Oslo Antlaşması sonucu, Filistin Yönetiminin kısıtlı yetkilerinin olması. Zira İsrail'in çekildiği bölgelerde gerçek Filistin egemenliği bulunmamaktaydı.
- 2- Filistin güvenlik organları, Oslo Antlaşması çerçevesinde antlaşmanın bir parçası ve uygulanmasının şartı olduğu addedildi. Bu durum Washington'da, 28.09.1995 tarihinde imzalanan antlaşmanın 14. maddesi gereğince İsrail'e güvenlik organlarının yapısı, sayısı ve silah türüne müdahale yetkisi verdi.
- 3- Filistinliler ile İsrailliler arasında barış sürecinin sonuçları ve akabinde gelen ABD ve uluslararası müdahaleler, Filistin güvenlik organlarının rolünün meşruiyeti üzerine bir sis perdesi çekti. Bu durum, İsrail işgali altındaki o organların rolünün, Filistin halkı nezdinde kabul edilebilirliğine yansdı.
- 4- Filistin güvenlik organlarının görevlerini düzene sokan kurumsal ve yasal çerçevenin ve referans olabilecek ortak kurumsal komutanlığın olmaması, söz konusu organların görevleri arasında karmaşaya neden oldu. Bütün

⁶⁵YazanAyaad, *Salaheyat Al AjhezeElamnyAl-Filestineye*,Ramallah: AboLoad Uluslararası Çalışma Enistütüsü, 2004, s. 7. *صلاحيات الاجهزة الامنية الفلسطينية*.

⁶⁶Agk, s.9.

bunlar,güvenlik organlarının ulusal misyonunun netleşmemesi, hatta bazılarının varlığı ve Filistin toplumunun kendisine olan ihtiyacıyla ilgili gerekçeler oluşturdu.

- 5- Filistin güvenlik organlarında görev yapan personelinsayısının artırılması ve yaşam koşullarının düzeltilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda bu durum Filistin Yönetiminin bütçesi için bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü Filistin Yönetiminin ilk kuruluş yıllarında, Filistin güvenlik organları için ödenekler yaklaşık genel bütçenin % 30 oranına varıyordu. Oysa eğitim ödeneğibütçenin, % 12'si, sağlık ödeneği ise % 18'i civarındaydı. Hatta 1997 yılında Filistin güvenlik organlarındaki personel sayısı yaklaşık 34 bin memur olup, her 84 vatandaşa bir polis memuru düşüyordu ve nüfus sayısına göre dünyada en yüksek polis oranıydı.
- 6- Bütün Filistin güvenlik organları, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin vatandaşlarına yönelik uygulanan politik baskıya katıldı ve bu nedenle Filistin halkı nezdinde güven kaybına uğradılar.
- 7- Oslo Antlaşması'nın eklerinde öyle ibareler yazıldı ki, Filistin güvenlik organlarının itibarını olumsuz etkiliyordu. Örneğin; “ortak güvenlik işbirliği”, “ortak güvenlik koordinasyonu” veya “karşılıklı güvenlik tedbirleri”. Bütün bu ibareler 1993 tarihli Oslo Antlaşması'nda ve özellikle güvenlik bölümünde yer almış ve Filistin güvenlik sektörünün geliştirilmesine esas teşkil etmiştir.⁶⁷

1.8. DİRENİŞ VE UZLAŞMA ARASINDAKİ FİLİSTİN DEMOKRASİSİ

Filistin demokrasisin, Filistin davasının tüm tarihsel evreleriyle sıkı bir bağlantısı bulunmaktadır. Her evre, bir öncekinden değişik nitelikteydi. Dolayısıyla, Filistin davasının politik durumları o dönemdeki Filistin demokrasisine yansdı. Söz konusu evrelerin üzerinde durmak için, demokratik uygulamaların değişik şekil ve düzeyler içeren iki temel evreye bölündü. İlki, Oslo Antlaşması öncesi, ikincisi ise Filistin Yönetiminin 1994 yılında kurulmasından sonraki evredir.

⁶⁷KhalilZidan , *Al-Azma Al-Amneya Fi-Filestin*, Ramallah: Yüksek Çalışmalar Enistütüsü Yayınları, 2002,ss.7-12. *الازمة الامنية في فلسطين*

1.8.1. Oslo Öncesi Filistin Demokrasisi

Filistin'deki politik hayat, onlarca yıl önce Filistin toplumuna liderlik yapmak isteyen şahsiyetlere bağlıydı. Hatta siyasi rejim dahi, bu şahsiyetlere tamamen bağlı oldu.İngiliz mandası döneminde Emin El Hüseyini, Filistin toplumuna liderlik yapmakta öne çıktı. Filistin'de politik kararlar, Emin El Hüseyini'nin karakteriyle hayat buldu ve bu durum liderlerine bağlı olan diğer Filistinli politik partilere de yansdı.⁶⁸

1967 savaşıdan sonra Filistin Ulusal Harekâtı, Yaser Arafat'ın sorumluluğundaydı.Dolayısıyla demokrasi, meşruiyetin bir kaynağı olan anayasal meşruiyet (seçimle gelen meşruiyet) yerine, liderin devrimci meşruiyetine bağlandı.⁶⁹ Bu nedenle Filistin'deki politik hayat, bir yandan devletin olmamasıyla, liderin otoritesine, bir yandan da Filistinli partilerin gelişimi ile kendi liderlerinin otoritesine bağlı olmuştur. Bu etkenler, demokrasiyi Oslo öncesi şekillendirip, anayasal meşruiyet yerine devrimci meşruiyete bağlamıştır.⁷⁰

1.8.2. Oslo Sonrası Filistin'de Demokrasi

Oslo'dan sonra Filistin'de demokrasiyi inşa etme çalışmaları, Filistin Yönetiminin 1994 yılında kurulmasıyla başladı. Bu durum Filistin halkının Filistin Yönetiminin ulusal kurumlarına olan bağlılığını ve demokrasiyi sözle ve fiille yapma kudretini pekiştirmek için, Filistin Yönetiminin dayandığı yeni bir meşruiyet biçimiydi.⁷¹

Filistin Yönetimi, Batı Şeria ve Gazze'de Filistin seçimlerinin yapılmasıyla ilgili,1993 tarihli Oslo Antlaşması'nda yazılanları uygulamakla yükümlüydü. Bu seçimler Filistin halkının meşru hakları ve adilane taleplerinin sağlanmasıiçin“ön ve

⁶⁸Musa Albiri, *Aldemokratye WaTajrobet El Taharur Alwatany*, Ramallah:Demokrasiyi Çalışan Filistin Kurumu, 1995, s.43. الديمقراطية و تجربة التحرر الوطني

⁶⁹Agk, s. 45.

⁷⁰Bayraktar, *Oslo Barış'ndan El Aksa Intifadasına Ortadoğu*, ss.67-68.

⁷¹Agk, s.74

geçici bir adım”addediliyordu. Ayrıca, Yönetime göre seçimler yasama ve “yasama ve yargı görevlerini üstlenecek olan” yasama meclisinin seçilmesine yol açacaktı.⁷²

Buna mukabil Oslo Antlaşması, İsrail işgalinin şartlarının dışında bir Filistin bağımsız demokrasisinin inşasını açık bir şekilde içermedi. Onun yerine aynı anda yürütme, yasama ve yargı yetkilerine sahip seçilmiş bir meclis belirlemişti. İşte bu husus, demokrasinin ilkeleriyle çelişmektedir.⁷³

Deklarasyonun birinci maddesinde şöyle denilmektedir: “Halen Ortadoğu’da devam eden barış süreci kapsamındaki İsrail – Filistin müzakerelerin amacı, görev süresi beş yılı geçmeyen ve daimi tesviyeye yol açan Batı Şeria ve Gazze’de Filistin geçici özerk yönetim ile seçilmiş Filistin millet meclisini kurmaktır.”⁷⁴

Filistin’de demokrasinin var olup olmamasıyla ilgili şahsi görüşümüz, halka egemenlik gücü veren ve kendi kaderini tayin etme hakkını kullandıran bir devlet olmadan, hiçbir rejimin uzun süre dayanamayacağıdır. Dolayısıyla, devletin olmaması nedeniyle Filistin’de demokrasinin var olması tam bir yol alma anlamına gelmemektedir. Aynı bağlamda, Filistin Yönetiminin yapısı İsrail ile yapılan antlaşmalara dayanmaktadır. Zira bu antlaşmalar, yönetimi şartlarla kısıtlayıp, Filistin’deki demokratik değişimin ve gelişimin önünde yapısal bir engel olmaktadır.

Deklarasyonun birinci maddesi, Batı Şeria ve Gazze’deki seçimlerin hedefini, Batı Şeria ve Gazze’deki Filistin halkına kendi kendini demokratik ilkelerle yönetme olanağı sağlamak ve söz konusu seçimlerin üzerinde anlaşmaya varılan uluslararası komisyonun kontrol ve denetiminde yapılacağını içeriyordu.⁷⁵

İsrail işgalinin devam etmesiyle birlikte, sözle ve fiilen Filistin demokratik uygulamasından söz edildiği vakit ve önceki demokratik kısıtlamalara bakıldığında görülür ki, Filistin ulusal egemenliği olmadan ve Filistin Yönetimi kendi kaynaklarını kontrol etmeden böyle bir demokrasinin sağlanması kolay değildir. Buna rağmen ilk Filistin yasama seçimleri, Oslo Antlaşması’ndan sonra Ocak 1996

⁷² Filistin Media Merkezi, "LajnetAlEntekabat AL-Filestinye ", Basın Bülteni, 22.10.2011, <https://www.elections.ps/Portals/30/pdf/ElectionsReport1996-full2.pdf>, (Erişim, 20.05.2015), s.26. لجنة الانتخابات الفلسطينية.

⁷³ Albiri, *Aldemokratye WaTajrobet El Taharur Alwatany*, s. 45. الديمقراطية و تجربة التحرر الوطني.

⁷⁴ RajaShehadi, *Altahawol Aldemokrati Fi Filestin*, Ramallah: Mowatn Yayınevi, 1999, s.24. التحول الديمقراطي في فلسطين

⁷⁵ Age, s.33.

tarihinde yapıldı. Filistinliler ilk defa ulusal yönetimlerinin varlığı altında yasama seçimlerini uyguluyordu. Hatta o dönem, demokrasiye, çok partililiğe ve yönetim değişikliğine inanan Filistin oluşumuna doğru olumlu bir adım olarak nitelendirildi.⁷⁶

Seçimlerin özel olması ve Oslo Antlaşması'ndan doğmasına rağmen, Filistin Yönetimi tarafından, Batı Şeria ve Gazze'de demokrasinin sağlanması için olumlu bir adım olarak sayıldı. Filistin Yönetiminin demokrasiyi sağlama ve bu konudaki rolünü anlayabilmemiz için söz konusu seçimlerin temel öğelerinden biri olan, yani, 1996 yılında Filistin yasama meclisinin rolü ve görevleri, Filistin mevzuatına göre yerine getirmesi gereken görevleri incelenerek, o seçimlerin gerekçeleri ve demokrasiye olan etkileri ele alınacaktır.⁷⁷

1.8.3. Filistin'de Demokrasinin Göstergelerinden Biri Olarak 1996 Yılında Seçilen Filistin Yasama Meclisi

1993 tarihli Oslo Antlaşması'nın üçüncü maddesinde şöyle yazıyordu: *“Filistin halkına, kendi kendini demokratik ilkelerle yönetme olanağı sağlamak ve genel bir seçimin yapılması.”* FKÖ'nün yürütme kurulu, Oslo Antlaşması'nın imzalanmasından sonra, demokratik yollarla yönetmenin kendi çıkarlarına uygun olması esasına dayanarak, demokrasiye bağlı kalacağının altını çizdi.⁷⁸

Filistin seçimlerinin önemine rağmen, bu seçimler Filistin-İsrail antlaşmasının azami şartlarına bağlı kaldı. Dolayısıyla, seçilmiş her meclis Oslo Antlaşması'nda İsrail'in koyduğu kısıtlamalara bağlı ve yükümlü olacaktır. Bu kısıtlamalar, Filistin yasama meclisinin yetkilerine yansıdı ve görevlerini aşağıdaki gibi tespit etti:

- 1- Filistin toplumuyla ilgili kanun çıkartmak ve yasama işlem ve adımların atılması.
- 2- Filistin Yönetiminin politikasının denetlenip kararlarının sorgulanması. Ayrıca, meclis güvenini çekerek hükümeti feshedebilir.
- 3- Özerk hükümet bütçesinin tasdik edilip edilmemesi.

⁷⁶ Bayraktar, *Oslo Barışı'ndan El Aksa İntifadasına Ortadoğu*, s.78.

⁷⁷ Shehadi, *Altahawol Aldemokrati Fi Filestin*, s.37. التحول الديمقراطي في فلسطين

⁷⁸ Albiri, *Aldemokratye WaTajrobet El Taharur Alwatany*, s.54. الديمقراطية و تجربة التحرر الوطني

4- Meclisin, dış politika, Kudüs, mülteciler, yerleşim birimleri ve sınırlar gibi dış politikalara ve Batı Şeria ile Gazze'nin nihai durumuyla ilgili ertelenmiş müzakerelere müdahale etmesi yasaklanmıştır.⁷⁹

El Fetih Harekâtı, seçilen meclisin çoğunluğunu elde ederek, toplam 88 koltuktan 68'ini kazandı. O sonuçlar, Filistin Yasama Meclisinin genel olarak El Fetih Harekâtı gibi bir siyasi renge sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, Filistin'e ait politik kararlar, El Fetih Harekâtı Başkanı Merhum Başkan Yaser Arafat'ın elinde kalmış ve şahsileşen otorite, demokratik uygulama fırsatını zayıf bırakmıştı. Bu bağlamda Washington'daki Brokinger Enstitüsü Müdürü William Quant budurumu: *"Filistin Yönetimi demokratik olmayıp, Yaser Arafat'ın şahsında toplanan bir Yönetim"* olarak niteledi.⁸⁰

Üç otorite arasındaki ilişkiyi düzenleyen kanunların olmamasıyla, yürütme ile yasama otoritesi arasında bir karmaşa oluştu. Hatta ikisinin arasındaki ilişki, işbirliğine dayalı olmayıp yasama meclisinin rolünü zayıflatarak öteledi. Öte yandan Filistin Yasama Meclisi 1996 yılında seçilmesinden itibaren 350 karar veya kanun çıkarttı. Ancak yürütme meclisinin, hükümet toplantıları veya İsrail ile yapılan müzakerelere Yasama Meclisi Başkanı Ahmad Kurayi'yi görevlendirmesi meclisin yetki ve görevlerinde karmaşaya neden oldu.⁸¹

1996 yılında seçilen Filistin Yasama Meclisindeki yetki karmaşası yüzünden Dr. Haydar Abdülşafi, 30.03.1998 tarihinde yasama meclisi üyeliğinden istifa ettiğinden şu gerekçeyi söyledi: *"Bizler Filistin halkını temsil etmeye ve çıkarlarını koruyup kollamaya seçildik. Ancak, yasama meclisindeki millet temsilcilerinin bu sorumluluğu üstlenmelerine engel olduğundan artık bu yolda devam etmemiz mümkün olmamakta, çünkü hem kendimizi hem kamuyu aldatmış gibi görünmekteyiz"*.⁸²

⁷⁹Khalid Jaber, *Kanun AlEntekabat AL-Filestinye*, Bayrut: Al-zaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, 1997, ss.68-74. قانون الانتخابات الفلسطينية.

⁸⁰Jawad İssa , *Alnizam Alsiyasi Al-Filestiny Bad Oslo*, Muasasat Aldirasat Almutahide Yayınları, 2002, s.179. النظام السياسي الفلسطيني بعد اوسلو.

⁸¹Agk, s.185.

⁸²Naser Teysir, *Hawl Al-Infilat Al-Amny wa Da'f Seyadet Al-Kanun Fi Arady Al Sulta Al-Wataneyya Al-Filestinye*, Ramallah: Filistin İnsan Hakları Bağımsız Komisyonu Yayınları, 2005, s. 27. حول الانفلات الأمني وضعف سيادة القانون في اراضي السلطة الوطنية الفلسطينية.

Yasama ve yürütme yönetimlerinin arasındaki o gergin durumlar altında, Yasama Meclisinin oturumlarının televizyondan canlı olarak kamuoyuna aktarılması hakkındaki yayın yasağıyla ilgili talimat, Yürütme Yönetiminden Yasama Meclisine iletildi. Ayrıca, Filistin Yönetimi hakkında yolsuzluklarla ilgili Meclis oturumunun yayınını kolaylaştıran bir televizyon kanalının yöneticisi de, Filistin Yönetimi tarafından tutuklanarak görüş ve ifade özgürlüğü kısıtlanmıştı.⁸³

Yasama Meclisi ise kendi yetkilerini kullanmaya ve Yürütme Yönetiminin kontrolünü azaltmaya çalıştı. Ancak bunda başarılı olamadı ve Yürütme Yönetimi Yasama Meclisini önemsememekte ısrar etti. Mesela, Yürütme El Halil kentinden çekilme protokolünü imzalanmadan önce Yasama Meclisine sunmadı ve bazı bakan ve yetkililerle ilgili Yasama Meclisinden gelen sorgulara cevap vermedi. Ayrıca, 1997 yılında olduğu gibi bütçeyi Meclise sunmadı ve Filistin Yönetimi başkanı merhum Arafat, Genel Denetleme Kurumunun raporunun ilanından sonra, Meclisten gelen hükümeti değiştirme talebini önemsemedi. Nitekim söz konusu rapor, Filistin Yönetimine tabi kurumların içindeki yolsuzluklardan bahsediyordu. Bu bağlamda, 2000 yılında İnsan Hakları İzleme Örgütü hazırladığı raporda, ulusal yönetimin üç yönetiminin görev ve sorumluluklarını belirten yasal bir çerçevenin olmaması dolayısıyla bireylerin, resmi olmayan örgütlerin ve Filistin Yasama Meclisinin önünde engelleyici bir etken olmasını eleştirdi.⁸⁴

Ayrıca İkinci yasama seçimlerinin 2000 yılında yapılması gerekiyordu, ancak El Aksa İntifadasından ötürü ertelendi ve böylelikle İntifada süresi boyunca Yasama Meclisinin çalışmaları durdu.

⁸³Agk, 32.

⁸⁴Yıldırım Boran, *Geçmişten Günümüze Filistin Direniş Hareketi El-Fetih ve HAMAS*, 1.Baskı, İstanbul: Mephisto Kitabevi, 2006.ss.88-89.

İKİNCİ BÖLÜM

II. İNTİFADANIN BAŞLAMASIYLA BATI ŞERİA VE GAZZE'DE GÜVENLİĞİN, EKONOMİK GELİŞMENİN VE DEMOKRASİNİN İNŞASININ ÖNEMİ

Filistin yönetiminin son altı yılı, Filistin halkını hayal kırıklığına uğratmıştı. Çünkü Filistin yönetimi, bu dönem içinde Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinliler için kalkınma ve güvenliği sağlayamamıştı. Bu hayal kırıklığı, 28 Eylül 2000 yılındaki El Aksa İntifadası'nın başlamasına sebep olmuştu. İntifadanın doğrudan başlamasına iki etken sebep olmuştu. Birincisi; Ariel Şaron'un bin askerle birlikte Mescid-i Aksa'nın avlusuna girmesi. İkincisi ise; Camp David Konferansı'nın başarısızlığa uğramasıyla, İsrail ile Filistin yönetimi arasındaki müzakerelerin çıkmaza girmesiydi.⁸⁵

Bunlara ilaveten İsrail, sistematik biçimde Filistin topraklarını müsadere etmeye devam ederken, ticaret yollarını felç etmek amacıyla, Batı Şeria ve Gazze'yi abluka altına almıştı. Yerleşim birimleri ile İsrail arasındaki ulaşımı kolaylaştırıyor, Batı Şeria'yı yeni yollar açarak parçalarla ayırıyordu. Batı medyası bu durumu "İsviçre peyniri gibi" olarak nitelemişti.⁸⁶

2.1. El Aksa İntifadası'nın Filistin'in Güvenliğine Etkileri

El Aksa İntifadası'nın başlamasıyla birlikte Filistin toplumu, başta güvenlik tedbirleri olmak üzere İsrail işgalinin politikalarından fazlasıyla etkilendi. Bu durum, Filistin güvenlik organlarının rolüne yansdı. Söz konusu organlar, bir yandan Filistin halkını İsrail işgal ordusundan korumak ve diğer yandan da Filistin yönetiminin İsrail

⁸⁵Camp David Zirvesi, 2000 yılının Temmuz ayında Maryland'deki Camp David'de Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton'un İsrail Başbakanı Ehud Barak'ın ve Filistin Ulusal Yönetimi başkanı Yaser Arafat'ın bir araya geldikleri zirvedir. ABD Başkanı Bill Clinton'ın aracı olduğu zirvede İsrail ile Filistin arasında devam eden çatışmalara bir son vermek amacıyla "nihai statü" belirlenmeye çalışıldı. Zirve iki tarafın "daimi statü" sorunları, sınırlar, yerleşimler, mülteciler ve Kudüs'ün de dâhil olduğu konularda bir anlaşmaya varamaması üzerine belli bir sonuca ulaşılamadan sona erdi.

⁸⁶ALKUDUS ON LİNE, "Fatih Torok Bayin Almostawtanat Fi-Filestin", Basın Bülteni, 27/05/2009, alqudsonline.com/contentdetails.asp?contentID=17710&chk=1, (Erişim: 1.06.2015) فتح طرق بين المستوطنات في فلسطين.

hükümetiyle imzaladığı antlaşma ve uzlaşmalara bağlı kalma konusunda arada kalmıştır.

El Aksa İntifadası başladığında, İsrail işgalindeki hedeflerin perde arkası belli oldu. Bu hedeflerin esas teorisi şu şekilde idi; İsrail, Filistin halkının haklarını tanımadan önce, işgali uzun süre devam ettirerek özel şartlar altında kendini Filistinlilerle bir antlaşma imzalamak zorunda bırakacak ve bu anlaşmanın içeriğini işlevsiz kılmaya çalışmak için Filistin tarafıyla sürünceme yöntemlerini izleyecektir.

Gerçekten de Oslo Antlaşması'ndan ötürü kendi üzerine düşen politik ve güvenlik yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınan İsrail, intifada ve İsrailliler aleyhine Filistin halkı tarafından yapılan eylemleri bahane olarak göstermiştir. Bunun neticesinde Filistin yönetimi, ciddi güvenlik problemleriyle karşı karşıya kaldı. Çünkü Filistin güvenlik organları, bir taraftan Filistin halkını işgalin vahşetinden korumak için milli görevini yerine getirmek, diğer taraftan ise özellikle direnişçileri takip etmek gibi İsrail işgali tarafından dayatılan güvenlik ile ilgili görevleri arasında ikilem içine girdi.⁸⁷

İşte Filistin yönetiminin güvenlik ile ilgili görevleri ile Batı Şeria ve Gazze'ye karşı İsrail ordusu tarafından yapılan tecavüzler arasında kalan Filistin güvenlik organları, büyük bir zafiyete uğratılmıştı. Ayrıca İsrail işgali, bu organların tüm merkezlerini yıkmış, birçok elemanını gözaltına almış, bir kısmını da şehit ederek bu organların gücünü büyük zarara uğratmıştır.⁸⁸

Diğer taraftan, Filistinli silahlı gruplar intifadaya katılarak, vurucu gücün temelini oluşturmuştu. Bu durum, Filistin güvenlik organlarının rolünü azaltmış, Filistin toplumu içindeki güvenliğe olan etkisini kısıtlamıştı. Filistinli grupların amacı, Filistin yönetiminin, başta Oslo olmak üzere İsrail ile yaptığı tüm antlaşmaları iptal ettirmektir. Buna mukabil Filistin yönetimi, El Aksa İntifadası'nın sonuçlarından yararlanmak ve eylemlere dur demek amacıyla, İsrail işgaline ve politik uzlaşmayı

⁸⁷Ahmed Al-Kasim, *İntifadat Al Aksa We'l-İhtimalat Al Müstakbel*, Ramallah, Al Muasse Al Arabiya Yayınları, 2003, s. 70. انتفاضة الأقصى و الاحتمالات المستقبلية.

⁸⁸Alshabi, *Eslah Almoasasa Elamny*, s. 112. إصلاح المؤسسة الأمنية.

destekleyen ülkelere baskı yapmak için, uluslararası medya olanaklarını seferber etmişti.⁸⁹

FKÖ'nün İsrail ile imzaladığı tüm antlaşma ve uzlaşmalara rağmen, Filistin güvenlik organlarının tümü, İsrail işgalinin hedefi haline gelmişti. Zira İsrail işgali 2000 – 2002 yılları arasında bu organların tüm alt yapısını istisnasız yıktı. Bunun karşısında Filistin yönetimi aşağıda bazıları beyan edilen bir takım tedbirler almak zorunda kaldı.⁹⁰

2.1.1. İsrail Hükümeti İle Yürütülen Güvenlik Koordinasyonunun Dondurulması

İsrail-Filistin arasında imzalanan 1993 Oslo ve 1995'teki Taba anlaşmalarına göre güvenlik koordinasyonu, İsrail'le karşılıklı bilgi paylaşımını öngörmektedir. Güvenlik Koordinasyonu El Aksa intifadasının tezahür etmesine kadar, anlaşmalara bağlı şekilde devam etmiştir. Filistin yönetimi El Aksa İntifadasında direnişçilere karşı koymaya çalışsa da, geniş bir kitlenin katıldığı halk hareketi, İsrail işgaline karşı doğrudan bir mesaj verme niteliği taşıyordu. Nitekim Filistin güvenlik organlarının liderleri ile İsrailli yetkililer arasında, 15.06.2001 tarihinde yapılan toplantıda, iki taraf arasındaki koordinasyonun dondurulması kararı alındı. Ayrıca toplantıda Filistinli yetkililer, “B” diye adlandırılan bölgede İsrail işgaliyle birlikte ortak devriye çıkarmayı reddetmiş ve sorumluluklarının sadece “A” diye adlandırılan bölgede olduğunu bildirmiştir. Filistinli yetkililer, İsraillilere şöyle bir mesaj verdi: *“Biz sadece kurtarılmış ve gelecekte kurtarılacak olan bölgelerde güvenliği tam olarak üstleniriz.”*⁹¹

Bütün bunlar İsrail tarafından tahmin edilmemekteydi. Dolayısıyla, bir taraftan İsrail işgali, diğer taraftan barış sürecini destekleyen ülkeler tarafından Filistin yönetimi üzerine baskılar artmış oldu. Filistin yönetimi daha sonraları, silahlı direnişi destekleyen ve teyit eden bir tutum izledi. Batı Şeria'daki Koruma Güvenlik Şefi Yarbay Cibril El Raccup, işgale karşı direnişe katılanların, Filistin güvenlik

⁸⁹Al-Kasim, *İntifadat Al Aksa We'l-İhtimalat Al Müstakbel*, s. 90. انتفاضة الأقصى و الاحتمالات المستقبلية.

⁹⁰Freidrek Roland, *Almadhal İle İslah Al Ketaa Alamny*, Amaan: Al Baraka Yayınevi, 2007, s.16. المدخل الى اصلاح القطاع الامني

⁹¹Sara Roy, “Gerileme Ve Çöküş: Oslo'dan Sonra Filistin Ekonomisinin Durumu”, Roana Carey (Ed.), *Yeni İntifada İsrail'in Apartheid Politikasına Direnmek*, İstanbul: Everest Yayınları, 2002, s.57.

organları tarafından gözaltına alınıp sorgulanması hususunda, 16.06.2001 tarihinde, Filistin Sesi Radyosuna verdiği bir demeçte şunları söylemiştir: *“Filistin güvenlik organları, Filistin güvenlik yasalarını çiğnememek kaydıyla Batı Şeria ve Gazze’de işgale karşı gelenleri gözaltına almayacak ve kovuşturmayacaktır.”* Ayrıca, Filistin yönetiminin sorumlu olduğu bölgelerde işgale karşı yapılan operasyonları; *“İşgale karşı meşru operasyonlar olup kimseyi bundan ötürü cezalandıramayız. Aksine bunları yapanlar, madalya haketmişlerdir.”* diye nitelendirmişti.⁹²

2.1.2. Casus Faaliyetleri ve Filistin’in Güvenliği

Bilindiği gibi İsrail işgali, 2000 – 2002 yılları arasında Filistin güvenlik organlarına ait alt yapıyı yıkmıştı. Bu yıkım bilumum polis merkezleri, araçlar ve iletişim sistemlerini kapsayıp, Filistin yönetiminin ve özellikle güvenlik organlarının gücünü felç etmişti.

Önceki dönem, yani El Aksa İntifadası dönemi, hem Filistin halkı, hem de Filistin yönetimi için en zor ve tehlikeli dönem niteliğindeydi. Çünkü bu dönemde, İsrail işgali karşısında daha önce yaşanmamış tam bir güvenlik açığı oluşmuştu. Bu durum, Filistin toplumu için asgari güvenliği temin etmek için, Filistin yönetimi elindeki kontrolün kaybedilmesine yol açtı. Bu durum, İsrail işgalinin Batı Şeria’nın tüm şehirlerine girmesi, direnişçiler ile aktivistleri tutuklaması ve Filistin güvenlik kurumlarına girmesi ile sonuçlandı. Söz konusu eylemler, Filistin güvenlik sisteminin çöküşe başlamasına neden oldu.⁹³

İsrail ordusu, Filistinli direnişçileri değişik suikastlarla öldürmüş ve gözaltına almıştı. İsrail istihbaratı, kendi nüfuz ve gücüyle Filistin halkı içinden Filistinli ajan yetiştirip, direnişçiler hakkında bilgi toplamak ve izlemekle görevlendirmişti. Bu durum bize Filistin yönetiminin Filistin halkı için güvenlik sağlamadaki rolünü açıkça göstermektedir. Çünkü bu ajanlar, İsrail aleyhine direniş gösterip mücadele eden Filistin toplumu için en tehlikeli olguydu. Hatta bu olgu, Filistin güvenlik

⁹²Alshabi, *Eslah Almoasasa Elamny*, s. 117. اصلاح المؤسسة الامنية.

⁹³Adel Salem, *Zaheret Aljowasis fi Filestin*, Basın Bülteni, 4/12/2003, <http://www.adelsalem.com/spip.php?article264&lang=ar>, (Erişim, 3/06/2015), s. 1. ظاهرة الجواسيس في فلسطين.

organlarını, ulusal çizginin dışına çıkanları yakalanıp hesap sorma konusundaki rolü hakkında büyük ikilemle karşı karşıya bırakmıştı. Nitekim İsrail istihbaratıyla işbirliği içinde olan Filistinlilerin sayısı, nüfus oranına göre başka ülkelerden yüksekti. Dolayısıyla, Filistin güvenliğinin o dönemde zafiyeti, İsrail istihbarat organlarının güvenlik görevlerini tam anlamıyla ifa etmesini kolaylaştırdı.⁹⁴

İsrail, tüm elektronik imkânlarını seferber ederek genelde Filistin yönetimini ve özellikle Filistin direnişini takip altına almıştı. Hatta askeri gereçler kullanarak Filistinlilere saldırmış, güçlerini dağıtmış ve İsrail lehine Filistin güvenliğinde bir nevi sızmaya yol açmıştı. Sonuç olarak Filistin halkı, en seçkin milli liderlerini ve mücadelelerini kaybetmiştir.⁹⁵

2.1.3. Yol Haritası ve Filistin’de Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması

Filistin yönetiminin, ulusal güvenlik kurumu inşasında sarf ettiği çabalar, toprak üzerindeki Filistin realitesiyle çelişiyordu. Çünkü İsrail işgali öyle somut olaylara neden olmuştu ki, Filistin halkı için güvenliği sağlamak, gerçekleşmesi uzak bir ihtimal oluvermişti.

Buna rağmen ABD başkanı Goerge Bush, 24.06.2002 tarihinde benimsediği projeye göre, İsrail ile Filistin arasındaki tam çözümün bir parçası olan, biri İsrail, diğeri Filistin olmak üzere barış ve huzur içinde yaşayan iki devlet çözümü önerdi. İşte bu kapsamdaki projenin adı "Yol Haritası"ydı.⁹⁶

ABD, AB, Rusya ve BM’den oluşan dördümlü komisyon, sözü edilen Amerikan görüşünü, Filistin – İsrail çatışması için bir çıkış yolu addetmişti. Bu nedenle, "Yol Haritası"nın içeriğini uygulamak için uluslararası çabalar devam etti. Ayrıca, bu yönde ABD Dışişlerinden 30.02.2003 tarihinde, "Yol Haritası" ile ilgili tüm ayrıntı ve işlemler deklare edildi.⁹⁷

⁹⁴İbrahim Al Dakak, (2004), *İntifadat Al Aksa Waestemrar Al Siraa*, Ramallah, Al Shoruk Yayınları, s. 165. انتفاضة الأقصى واستمرار الصراع.

⁹⁵Age, s. 174.

⁹⁶SalehMohsen, *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2007*, Bayrut, Alzaytona Araştırma Merkezi Yayınları, s. 15. التقرير الاستراتيجي الفلسطيني لعام 2007

⁹⁷Age, s. 18.

Yol Haritası, diğer hususlardan ziyade güvenlik konusu üzerinde yoğunlaştı. Nitekim bu harita, İsrail ve Filistin tarafları arasında uygun atmosferi hazırlayabilecek Filistin kent ve beldelerinde güvenlik tedbirlerinin aşağıdaki zaman dilimleri içinde alınmasını Filistin yönetiminden istemişti: Birinci Zaman Dilimi: (Yol Haritasının imzalandığı 30.04.2003 tarihinden 2003 Mayıs'ın sonuna kadar olan süredir.) Bu süre zarfında Filistin yönetimi, İsrailliler aleyhine olan Filistin direniş ve şiddetinin durması için bir takım güvenlik tedbirleri alacak ve aynı zamanda İsrail Batı Şeria ve Gazze'de uyguladığı abluka ve barikatları hafifletecektir. Bu süredeki ana hedef, Filistin yönetimi ile İsrail arasındaki güvenlik işbirliğini yeniden hayata geçirmektir. Ayrıca, ABD ve İsrail isteğine dönüşen güvenlik ve politik reformları konusunda, Filistin yönetimine manevra payı vermektir.

İkinci Zaman Dilimi: (2003 Haziran'dan 2003 Aralık ayına kadar olan süredir.) Bu süre bir takım adımları içerir ve bağımsız Filistin devletinin donelerinin tespiti için, ortak çabaların artırılması adımıyla başlar. Bu adım, bir taraftan yerel Filistin kurumlarının yapısına yardım eden birkaç güvenlik ve politik adımların Filistin yönetimi tarafından atılması, diğer taraftan da Filistin yönetimi ile Filistin güvenlik organları düzeyinde karar alabilecek, büyük güvenlik yetkileriyle donatılmış başbakan görevinin ihdasıyla paralel olarak atılmıştır.

Üçüncü Zaman Dilimi: (2004 başından 2005 yılını kapsayan süredir.) Bu süre zarfında Filistin yönetiminde yapılan politik ve güvenlik reform çabaları sağlamlaştırılır. Ayrıca, Filistin kurumlarının inşasına devam edilmesi için yeterli destek sağlanmasının yanı sıra, Filistin güvenlik organlarındaki görevlerde kökten değişikliklerin yapılmasına devam edilir.⁹⁸

Yol Haritası yönetimini, Filistin tarafında güvenlik ve demokratik alanlarda değişiklik yapmakla yükümlü tutmuştur. Yani, Filistin güvenlik organlarından sorumlu ve bu organlarda reform ve yapısal programları yapabilmekle yetkili olan başbakanın görevi, Filistin yönetiminde ihdas edilmiştir. Filistin yönetiminin o dönemde, ABD'nin isteklerini yerine getirmekten başka bir çaresi yoktu. Zira merhum başkan Yaser Arafat, 19.03.2003 tarihinde Mahmut Abbas'ı başbakan

⁹⁸İsrail Dışişleri Bakanlığı, *MarahelKharetet Al tarik*, Basın Bülteni, 30/04/2003, <http://mfa.gov.il/MFAAR/KeyDocuments/PeaceProcess/Pages/roadmap.aspx>, (Erişim, 10/06/2015)
مراحل خارطة الطريق.

olarak atamıştır.⁹⁹ Merhum başkan Yaser Arafat'ın yetkilerinin azaltılmasını garanti altına almak için, ABD tarafından Filistin başbakanının yetkilerinin genişletilmesi hususunda Filistin yönetimine baskı uygulandı. Bunun amacı ise, Filistin başbakanına, güvenlik konularında düzenlemeler yapabilmesi için geniş yetki vermektir. Fakat o sıralar, Başkan Yaser Arafat ile Başbakan Mahmut Abbas arasında görüş ayrılığı meydana gelmiş, başbakan atandıktan altı ay sonra Mahmut Abbas istifa zorunda kalmıştı. Böylece güvenlik reformu, 11.11.2004 tarihinde Başkan Arafat'ın vefatına kadar sürüncemede kalmıştı. Nitekim vefattan dolayı 09.01.2005 tarihinde, Filistin'de başkanlık seçimleri yapılmış, Mahmut Abbas Filistin yönetiminin başkanı olarak seçilmişti.¹⁰⁰

Filistin yönetimi, özellikle güvenlikle ilgili olan uzlaşmalar ile Filistin güvenlik organlarının birleştirilmesini içeren, Yol Haritasını uygulamakla yükümlüydü. Söz konusu birleştirmeden üç ana organ ortaya çıkıyordu. İçişleri Bakanlığına bağlı İç Güvenlik (Polis, Koruma Güvenliği, Sivil Savunma), Başkanlığa doğrudan bağlı olan Genel İstihbarat (El Muhabarat) ve Ulusal Güvenlik Kuvvetleri.¹⁰¹

Yol Haritası'na göre ABD, Filistin güvenlik organlarına eğitim vermeyi taahhüt etti. Dolayısıyla, bir taraftan Filistin ve İsrail arasında koordinasyonu sağlamak, diğer taraftan, El Aksa İntifadasından etkilenen Filistin güvenlik organlarının rolünü yeniden canlandırmak için Filistin kuvvetlerinin eğitilip rehabilite edilmesiyle görevli, Amerikan güvenlik ekibi kuruldu. Nitekim Filistin Başkanı Mahmut Abbas, Mart 2005'de bu gruplarla, Filistin iç asayişini sakinleştirmeye yönelik bir antlaşma yaptı. Bu antlaşma "Kahire Antlaşması" olarak bilinir. Dolayısıyla, Filistin tarafı tek taraflı olarak sakinleştirmeyi deklare etti.¹⁰²

Şahsi görüşümüz; Yol Haritası, içerik olarak kalkınma ve güvenlik konularında Filistin yönetiminin rolüyle ilgili yeni bir dönemi temsil etmekteydi. Çünkü bu antlaşma, sakinleştirmeyi tek taraflı olarak kabul eden Filistin muhalefetine de onayıyla gerçekleşmişti.

⁹⁹Albiri, *Aldemokratye WaTajrobet El Taharur Alwatany*, s.67. الديمقراطية و تجربة التحرر الوطني

¹⁰⁰Mohsen, *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2007*, s. 30.2007 التقرير الاستراتيجي الفلسطيني لعام

¹⁰¹Alshabi, *Eslah Almoasasa Elamny*, s. 125. إصلاح المؤسسة الامنية

¹⁰²MahmudTomeze, *AltansikAlamny Bayin AlsultaAl-filestineyeWa İsrail*, Amaan: Al Matbuaat Yayınları, 2007, s. 50. التنسيق الامني بين السلطة الفلسطينية واسرائيل

2.1.4. Filistin Güvenlik Organlarına Sunulan Reform Teklifleri

Filistin güvenlik sektörü, reform konusunda birbirine girmiş ve çelişmiş bir boyut kazanmıştır. ABD ve İsrail'in istekleri, Filistin yönetiminin, Filistin güvenlik kurumuna yeni kavramların girmesi için adım atmasının gerekli olduğu yönündeydi. Aslında bu adımlar, Filistin'in ulusal düzeyde Filistin güvenlik organları için Batı Şeria ve Gazze'deki rol ve prestiji bakımından olumsuz sonucu olan mesele anlamındaydı.¹⁰³

Filistin halkının bir isteği olarak ve sorgulama ile şeffaflık ilkesinin genelleştirilmesi bakımından iç reformun, Filistin yönetimi tarafından benimsenmesi gerekiyordu. Ayrıca, bu reformu gerektiren de, Batı Şeria ve Gazze'deki kent ve beldelerde, İsrail ordusunun gece ve gündüz operasyonlarında, Filistin halkına karşı gösterdiği şiddetten halkı korumak için, Filistin güvenlik organlarının gücünü iyileştirme hususuydu.¹⁰⁴

Zaten reform ve iyileştirme bakımından, Filistin güvenlik organları karmaşık örnek teşkil ediyordu. Çünkü güçlü Filistin güvenlik organlarının (Oslo Antlaşması ile kısıtlı olan) kurulmasından söz edilmişken aynı organlar, Filistin Devleti'nin inşasındaki rolünü yokmuş gibi ele alıyordu. Hatta bu rol, Filistin toplumu içindeki terör ve şiddete karşı mücadele etmekle sınırlı tutuluyordu. İşte bu durum, reformun hedeflerini önceden belirledi ve bu hedefleri Filistin - İsrail arasındaki barış sürecini destekleyen ülkelerin politik kullanım çerçevesi içine koydu.¹⁰⁵

Güvenlik organlarının kurulmasından beri, Filistin Başkanı Yaser Arafat'ın amacı, bu organların Filistin yönetiminde herhangi bir güvenlik krizine neden olmayacağını teminat göstermesiydi. Bu nedenle organların liderlerini kendisi atadı ve Filistin'in ulusal çıkarlarına göre yönetti. Ancak, bu tutum ABD ve İsrail'in hoşuna gitmedi. ABD, Filistin başkanının güvenlik organları üzerindeki yetkilerini çekmek amacıyla, Filistin yönetiminde başbakanlık görevinin ihdası için, Filistin yönetimi başkanlığına baskı yapmaya başladı. Hatta Yol Haritası'nı hayata geçirmek

¹⁰³ Alshabi, *Eslah Almoasasa Elamny*, s. 127. اصلاح المؤسسة الامنية.

¹⁰⁴ Agk, s.129.

¹⁰⁵ Abo Sakor, *Elmalf Elamny Bayn EL-Sulta Al Filestineye Wa İsrail*, s. 150. الملف الامني بين السلطة الفلسطينية واسرائيل

için, Filistin yönetiminde başbakanlık görevinin ihdasının, Başkan Yaser Arafat tarafından kabul edilmesine bağladı.¹⁰⁶

Diğer açıdan ise, Filistin güvenlik organlarının reformunu ele alan biçim ve önerilerin çoğu, İsrail'in reform hakkındaki isteklerini dikkate almıştı. Zaten bu isteklerin başında Filistin güvenlik organlarını, Filistin direnişlerine karşı kullanmak geliyordu. Güvenlik reformu hakkında İsrail'in görüşü, kendi güvenliğini pekiştirmek ve Filistinli direnişçilerden korumak amacıyla, Filistin güvenlik organlarını kullanmaktan geçiyordu.¹⁰⁷

Ayrıca Filistin yönetiminde başbakanlık görevinin, ABD tarafından ihdas edilmesi, Filistin demokrasisinin desteklenmesini amaçlamıyordu. Zira bu talep, politik açıdan haklı bir talepti. Ancak, merhum başkan Yaser Arafat'tan güvenlik konusundaki yetkilerinin kısıtlanması isteniyordu. Bunun kanıtı, 30.04.2003 tarihinde Filistin yönetimi ile İsrail Hükümeti arasında yapılan bir dizi toplantıydı. Bu toplantıların çoğu Filistin güvenlik reformu hakkındaydı.¹⁰⁸

Söz konusu dönemde, Filistinli silahlı grup ve örgütlerden silahların toplanması, Filistin direnişi ile mücadele etmek ve Filistin sokaklarında şiddet olaylarının durdurulmasına yönelik kesin tedbirlerin alınması için, İsrail Filistin yönetimi üzerindeki baskılarına devam etti. ABD ve İsrail, Filistin güvenlik organlarını zayıflatma teşebbüsünde bulundu. Hatta ABD, taleplerini kabul edebilecek ve söz konusu organların merhum başkan Yaser Arafat'a olan sadakat ve bağlılığını önlemekte önemli rol oynayabilecek, Filistinli yeni bir güvenlik lideri arayışına geçmişti. Nitekim Filistin güvenlik liderlerinden birinin, 13.07.2003 tarihinde İsrail Savunma Bakanı Şaul Movaz'a yazdığı mektup, Filistin yönetimi ve güvenlik görevine karşı ABD'nin olumsuz rol üstlendiğini, ayrıca yönetim için alternatif lider bulmaya teşebbüs ettiğine dair delil ve ipucu vermektedir.¹⁰⁹

¹⁰⁶Tomeze, *Altansik Alamny Bayin Alsulta Al- Filestineye Wa İsrail*, s. 67. التنسيق الأمني بين السلطة الفلسطينية وإسرائيل

¹⁰⁷Roland, *Almadhal İle İslah Al Ketaa Alamny*, s.24. المدخل إلى إصلاح القطاع الأمني

¹⁰⁸Suzan Akail, *Alekaat Alamnye Fatret Tawali Mahmut Abbas Reast Elwezara*, Ramallah, Filistin Planlama Merkezi Yayınları, 2005, s. 7-17. اللقاءات الأمنية فترة تولي محمود عباس رئاسة الوزراء

¹⁰⁹Filistin Bilgilendirme Merkezi, *Resalet Mohamed Dahlan Ela Veziru'd-Difai İsraili (Muhammed Dahlan'ın İsrail Savunma Bakanına Mektubu)*, Basın Bülteni, 22/07/2009,

İsrail ve ABD, Filistin yönetiminin Batı Şeria ve Gazze’de gerçek rol oynamasını istemiyordu. Bu nedenle, İsrail Gazze’deki asayişin bozulmasını ve Filistin güvenlik organlarını sabote etmeyi teşvik ediyordu. Dolayısıyla, 2004 yılının yazında, Filistinli güvenlik liderlerinin birine tabi Filistinli askeri gruplar, Gazze caddelerinde askeri gösteri yaparak, Filistin güvenlik organlarında reform yapılmasını istemişlerdir.¹¹⁰

İşte bu adımlar bir yandan Filistin yönetimini ve Filistin güvenlik organlarındaki rolünü olumsuz etkilemiş, bir yandan da asayiş alanındaki bozulmaların artmasına neden olmuştu.

2.2. İsrail Ablukası Altındaki Batı Şeria ve Gazze’de Kalkınma Hamleleri

Filistin kalkınma planları, 2000 yılından beri mütevazı olma niteliğindeydi. Aynı dönemde Filistin yönetimindeki zafiyet, Batı Şeria ve Gazze’ye uygulanan ambargo, ancak yardım operasyonları ile kısıtlı olarak aşılabiliyordu. Batı Şeria ve Gazze’deki vatandaşların sağlık ve eğitim durumları göz önüne alındığında, İsrail işgalinin uygulamalarından olumsuz etkilendiği görülmektedir. Çünkü İsrail ordusunun hastane ve sağlık merkezlerine saldırıları her geçen gün artmaktaydı. Ayrıca, işgal güçleriyle yapılan çatışma bölgelerine Filistin sağlık ekiplerinin girmesi İsrail tarafından engelleniyordu. Buna ilaveten, Filistin’in diğer kurumlarının gördüğü zarardan eğitim sektörü de payını almıştı. Nitekim 106’dan fazla okul zarar görmüş, 1290’dan fazlası kapatılmıştı. Diğer yandan da Batı Şeria ve Gazze’deki Filistin toplumunda işsizlik oranı %57’ye ulaşmıştı. Yoksulluk oranı ise nüfusa göre 1998 yılında %22 oranındayken, %64,5’e ulaşmıştı. Ekonomi, tarım, endüstri, ticaret, turizm, ulaşım ve imar sektörleri ise İsrail işgalinin uyguladığı abluka, barikat ve sürekli kapatmalardan ötürü alt yapıda yıkım meydana gelmiş ve bu sektörlerin tümü zarar görmüştü.¹¹¹

El Aksa İntifadası sırasında kalkınma operasyonu, ciddi zorlukla karşılaşmıştı. Zira Batı Şeria ve Gazze’deki kalkınmanın temel desteklerinin çoğu

<https://www.palinfo.com/site/pic/newsdetails.aspx?itemid=29813>, (Erişim, 13/06/2015), s. 1. رسالة محمد دحلان الى وزير الدفاع الاسرائيلي.

¹¹⁰Agk, s.2.

¹¹¹Albatniji, *Altanmeye AL-Filestineye*, ss. 65-69. التنمية الفلسطينية.

işlevsiz kalmıştı. Öte yandan insanların evleri, kamu, güvenlik, ekonomi ve özel binalar ağır maddi zarar görmüş, fabrikalar kapatılmış, tarlalar tahrip edilmiş ağaçlar yerinden sökülüştü. Hatta gözetiler, suikastlar ve taammüden öldürmeler devam ederek Filistin yönetiminin bütçesine ağır yük getirmişti.¹¹²

2004 yılının başlarında BM, Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonunun (ESCWA) teklifiyle Filistin yönetiminde bir komisyon kuruldu. Bu komisyon, Filistin ekonomisini yeniden rehabilite etmek ve Filistin kalkınma vizyonunun tespiti için, Beyrut'ta yapılan konferansta bir araya geldi. Bu konferans, "İşgal Altındaki Filistin Toprağındaki Kalkınmanın Yeniden Rehabilite Edilmesiyle İlgili Uluslararası Arap Formu" adı altında düzenlenip "Bağımsız Devlet İçin" sloganı taşıdı.¹¹³

Yukarıda sözü edilen konferans, çalışmalarını Filistin Planlama Bakanlığının "Filistin Kalkınma Vizyonu" unvanıyla sunduğu üç konu üzerinde yoğunlaştırdı. Filistin'in konferansta sunduğu belgelere istinaden, Filistin Planlama Bakanlığı net bir şekilde kalkınma sektöründe açık bir ihmalin bulunduğu, ulusal kurtuluşa görev alamaz durumda olduğu ve Filistin kalkınmasının gelişigüzel ve yavaş ilerlediğini, bazı zamanlarda İsrail'e bağlı olduğunu kabul etti.¹¹⁴

Filistin'de yolsuzlukların had safhaya ulaşmış bir dönemde yapılan konferans, bir taraftan Filistin halkının tüm yaşam alanlarında ihlal ve yolsuzluklara neden olan kişilere hesap sormayı, diğer taraftan ise işgal altında bulunan Filistin halkının durumuyla orantılı bir kalkınma temellerinin tespit edilmesini isteyenlerin birer sesi niteliğindeydi.

İstenen kalkınma temelleri şunlardır:

- 1- Özgüven, dış bağımlılığın azaltılması, dış yardımı geçici yardım addetmek ve bu yardımın Filistin öz iradesine alternatif olmadığını kabul etmek.
- 2- Rahvan kalkınma durumundan, ciddi kalkınmaya intikal etmek. Ciddi kalkınmanın en bariz şekli ile kalkınmanın dayanmak, direniş ve Filistin ulusal kurtuluşa bağlı gerçek bir hedef olmasıyla öne çıkması ki, bu durum lüks tüketim durumlarından uzak durmayı gerekli kılmaktadır.

¹¹²Jamal Sorani, *Aliktisad Al Filestiney Fi Marahel Eltador*, Nablus, Birzeit Üniversitesi Yayınları, 2006, s. 100. الاقتصاد الفلسطيني في مراحل التطور.

¹¹³Abu Keshek, *Almotamar Alsanawy Lel Ektisad Alfilestiney*, s. 60. المؤتمر السنوي للاقتصاد الفلسطيني.

¹¹⁴Agk, s. 62.

3- Filistin yönetiminin üretim ve üreten yatırımlar konusunda gerçek vizyon sahibi olması. Ayrıca, özel sektördeki ekonomik sektör ve faaliyetlerin uzaktan yönlendirilme uygulaması.¹¹⁵

Bu istekler, Filistin halkının İsrail işgalinden ve dışa bağılılıktan kurtulma konusundaki kararlılığını göstermektedir. Filistin yönetimine verilen dış yardımlar, İsrail'in politik ve güvenlik şartlarına bağlanmıştı. Hatta Filistin yönetiminin İsrail işgalinin şartlarını kabul etmesi durumunda bu yardımlar, hibe veya teşvik olarak verilip, aksi takdirde Filistin kalkınma operasyonu ve değişik kurumlarına çomak olarak sokulacaktı. Bu nedenle Filistin yönetimi, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistin halkı tarafından kabul edilir bir kalkınma realitesini oluşturmakta ve işgal ile yardım eden ülkelerin şartlarından uzak bir kalkınma operasyonunun devam ettirilmesinde çetin zorluklarla karşılaştı.¹¹⁶

Birzeit Üniversitesi'nin 2002 yılında, uluslararası finansörlük amaçlarıyla ilgili yaptığı bir çalışmada, politik çerçevede Filistinlilerin almakta olduğu bu yardımların, Filistin halkının işgale karşı sessiz kalması şartına bağlı olduğunu ortaya koymuştur.¹¹⁷

Filistin yönetiminin kalkınma projeleri, bütçe ve değişik planlarda uluslararası yardımlara güvenmesi, yardım eden ülkelere Filistin'in kalkınma ve politik kararlarına karışma fırsatı verip, bu ülkelerin amaç ve ajandasına göre Filistin yönetimini yönlendirme imkânı sağladı. Bu bağlamda, Brynen(Brainaeen) kalkınmada geri kalmış ülkelerin savaş durumundan barışa geçmesini şöyle nitelemektedir: *"Savaşta galip olan devlet, yenilen (kurban) devletin hastalıklarını tedavi ederek, kalkınma açısından kendine tam olarak bağlı hale getirme politikası uygulamaktadır."*¹¹⁸

Bu çerçevede Filistin yönetimine verilen uluslararası destek, beraberinde birçok meseleyi de getirmiştir. Bu meseleler arasında, Batı Şeria ve Gazze'de

¹¹⁵Age, ss. 68-70.

¹¹⁶Albatniji, *Altanmeye AL-Filestineye*, s. 75. التنمية الفلسطينية

¹¹⁷ Sorani, *Aliktisad Al-Filestiney Fi Marahel Eltador*, s. 125. الاقتصاد الفلسطيني في مراحل التطور

¹¹⁸Elsaba, *Azmet Elmojtama Elsiyasi El-Filestiney*, s. 60. أزمة المجتمع السياسي الفلسطيني

kalkınma için gerekli altyapı tesislerinin yapılması için söz konusu desteğin verilmemesi vardır.

Ayrıca söz konusu meselelerin en önemlileri şunlardır:

Birinci Mesele: Yardım veren ülkenin felsefesinden ibarettir. Bu felsefe söz konusu ülkenin pekiştirmek istediği temel felsefi kavramlardan oluşur. Ancak bu kavramlar, yardım alan ülkenin kavramlarıyla çelişir. Dolayısıyla, kendine özgü ekonomik, sosyal ve politik gelişmenin yansıması olarak ortaya çıkar. Bunun neticesinde, bir yabancılaşma ve o yardımların toplumun geçerli değerlerine uymaması gibi bir netice meydana gelir.

İkinci Mesele: Yardımların yönetilmesi ve değişik sektörlere dağıtılmasının idari ve teknik yönlerine ilişkindir. Zaten idari hususlar, kalkınma hususlarından daha önceliklidir.

Üçüncü Mesele: Yardım alan ülkelerle ilgilidir. Nitekim bu ülkeler birçok kez organizasyon veya kurumsal bakımdan, yardım eden ülkenin önerdiği hususlara adapte olmaya yönlendirilir. Filistin yönetimi de, gelişmiş ülkelere tabi uluslararası sisteme bağlıdır. Ayrıca, bu ülkelerin politikasıyla etkilenmiştir.¹¹⁹ Uluslararası yardımların, Filistin yönetimi üzerinde aşağıdaki etkileri görülmüştür:

- 1- Filistin yönetimi, Batı Şeria ve Gazze'deki kalkınma realitesine uygun olmayan kalkınma planlarıyla yükümlü tutuldu.
- 2- Filistin yönetiminin uluslararası yardımlara bağlı kalması, yönetimi yapay ve tecrübesizmiş gibi gösterdi. Hatta bu durum, kalkınmanın gerçekleşmesi yerine, yönetimi yardım eden ülkelerin politikasına bağlı olmaya zorladı.
- 3- Yardım eden ülkeler tarafından verilen yardımların politik duruma bağlanması, bu ülkelerin barış süreci çerçevesinde desteklediği programa siyaseti karıştırdı. Nitekim bu ülkeler, Filistin yönetimine verdiği yardımları, Filistin - İsrail arasındaki uzlaşmanın devamına bağladı.
- 4- Yardım kuruluşları ile Filistin toplumunun kalkınma öncelikleri arasında koordinasyonun olmaması, kalkınma sürecini ve sürekliliğini etkilemiş, Filistin

¹¹⁹ Salman AboShaloof, *Gadaya Wa'ishkalyet Al Tamwil Al Ajnaby*, Ramallah: Alshrok Yayınevi, 2010, s.56. قضايا واشكاليات التمويل الاجنبي

yönetimini bir düzensizlik ve yardım edenlerin istekleri çerçevesi içinde bırakmıştı.¹²⁰

Filistin yönetiminin istisnai şartlar altında kurulması, bu yönetimi başta güvenlik alanı olmak üzere tüm dış müdahalelere açık boş bir sayfaya dönüştürdü. Bu müdahaleler, güvenliği korumak ve Filistin toplumu için güvenliği sağlamadan, Filistin - İsrail arasındaki uzlaşma sürecinin politik ve güvenlik gereksinimlerini sağlamakla görevli, Filistin güvenlik sektörünün ortaya çıkmasına yol açtı.¹²¹

Filistin yönetimi, 2008 yılındaki 1,8 milyar Dolar tutarındaki giderlerini, 2011 yılında 770 milyon Dolar seviyesine çekmekle, dış yardımlara güvenmeyi azaltmaya çalıştı. Ancak, İsrail'in aylık vergi aidatlarını havale etmeye devam etmesine rağmen, Filistin yönetiminin muzdarip olduğu kriz gitgide arttı ve mali kriz olduğu gibi devam edip yinelenmişti.¹²²

Şahsi görüşümüz; Filistin yönetimi, kendini dış mali ipotek yumağından çıkılmaz bir durum içinde bulmuştu. Bu öyle bir durumdu ki, Filistin yönetiminin politik ve kalkınma tavırlarının, hatta ABD ile Batının isteklerine uygunluğunun göstergesi (termometresi) oldu.

2.3. 2006 Yılı Seçimleri ve Filistin'de Demokrasi Buhranı

Bilindiği gibi, Filistin kanunlarına göre ikinci yasama seçimlerinin 2000 yılında yapılması gerekiyordu. Batı Şeria ve Gazze'de, El Aksa İntifadası'nın başlaması bu seçimlerin ertelenmesine neden olmuştu. Seçim konusu, Filistin yönetimi başkanının huzurunda, Filistinli değişik gruplar arasında, 17 Mart 2005 tarihinde yapılan Kahire Deklarasyonuna kadar ertelendi. Deklarasyona göre yasama seçimleri, o yılın temmuz ayında yapılması kararlaştırılmışken, ikinci kez 2006 Ocak tarihine ertelenmişti.¹²³

¹²⁰Mahmod Abu Hamaad, *Al Tamwil Al Dawli Li Asulta Al Wataneve*, Basın Bülteni, 12/09/2011, www.alazhar.edu.ps/Library/aattachedFile.asp?id_no=0045331, (Erişim, 11/06/2015), s. 22. التمويل الدولي للسلطة الوطنية

¹²¹AboShaloo, *GadayaWaİshkalyetAl Tamwil Al Ajnaby*, s.60. قضايا واشكاليات التمويل الاجنبي

¹²² ALRIYAD, *AlmosadatAlharejye Ela Al Sulta Al filestineye*, Basın Bülteni, 2/10/2011, <http://www.alriyadh.com/671723>, (Erişim, 12/06/2015) المساعدات الخيرية الى السلطة الفلسطينية

¹²³MohamedMilhem, *Alentakhabat Al FilestineyeAltaneye*, Al Halil, Al Salam Yayın Evi, 2007, s.44. محمد ملحم, الانتخابات الفلسطينية الثانية

Filistinli grupların 2005 Mart tarihinde katıldığı Kahire Deklarasyonu, Filistin başkanının politik programının bir parçası niteliğindeydi. Filistin Başkanı Mahmut Abbas, 2005 yılına kadar İsrail ile ateşkes yapmak ve daha sonra belirlenen tarihte, yani 2006 yılında yasama seçimlerin yapılması için Filistinli grupların onayını almıştı.¹²⁴

Filistin yönetiminin tek taraflı ateşkes ilan etmesi, İsrail için bir şey ifade etmiyordu. Çünkü İsrail tarafı, 2005 yılında 56 Filistinli'yi suikast sonucu öldürmüştü. Dolayısıyla, Filistin yönetimi İsrail ile yapılan uzlaşmalara rağmen, kendi vatandaşları için koruma sağlayamamıştı.¹²⁵

2006 yılının Ocak ayının ortalarında yapılan yasama meclisi seçimlerine, El Cihat El İslami Hareketi hariç, birçok Filistinli gruplar katıldı. O seçimler, politik katılım oranı sayesinde, büyük önem kazanmış ve bu gruplar arasında kıyasıya rekabet yaşanmıştı. İşte bu durum, sözde ve eylemde Filistin demokrasisinde olumlu olguları gösteriyordu.¹²⁶

2006 yılında yapılan yasama seçimleri, “Kota” yerine, oran sistemine göre yapılmıştı. Zaten bu durum, kendi başına çok partili politika ve seçim sandıklarına dayanan demokrasi kavramının ve vizyonunun pekiştirilmesi için olumlu bir göstergeydi. Dolayısıyla, o seçimlere katılan partilerin politik programı ve Filistin sokaklarındaki gücü ve ağırlığı hakkında bir referandum niteliğindeydi.¹²⁷

Seçim sürecini, Batı Şeria'daki kalkınma ve güvenlik düzeyine bağladığımız zaman, bu seçimlerin Filistin halkının yaşadığı zor kalkınma ve güvenlik şartlarında gerçekleştiğini görürüz. Çünkü bir taraftan güvenliğin korumasında büyük çöküntü bulunmaktaydı, hatta çöküntü öyle dayanılmaz seviyeye ulaşmıştı ki, bu durum Filistin toplumu için minimum huzur ve istikrarın sağlanmasını gerektiriyordu.¹²⁸

¹²⁴Agk, s. 48.

¹²⁵ALHADARYA, *AltakrirAlestratejiAlFilestiney*, Basın Bülteni, 30/06/2012, <http://www.wata.cc/forums/archive/index.php/t-95372.html?s>, (Erişim, 11/06/2015) التقرير الاستراتيجي الفلسطيني.

¹²⁶Milhem, *Alentakhabat Al FilestineyeAltaney*, s.54. الانتخابات الفلسطينية الثانية

¹²⁷MajidAlkeyali, *AlhesabatAlseyaseye Fi Alentekhabat Al Filestineye*, Ramallah, Filistin Çalışmaları Dergisi, 2006, sayı, 66, s. 29. الحسابات السياسية في الانتخابات الفلسطينية

¹²⁸Said AbidAlmajid, *Alentakhabat Al Filestineye Men WijhatNatharAljomhorAl-Filestiny*, Al Halil: Al Gadeseye Yayınevi, 2007, s.30. الانتخابات الفلسطينية من وجهة نظر الجمهور الفلسطيني

Diğer taraftan ise 2006 yılındaki yasama seçimleri, Filistin'in politik, güvenlik ve ekonomik durumunun darboğazdan çıkması, meşruiyetini Filistin halkından alan yasama parlamentonun seçilmesi, idari ve mali yolsuzluk ile keşmekeşliğin durdurulmasında yardımcı olabilecek ve Filistin vatandaşlarının kalkınma konusunda çektikleri ıstırapı hafifletmek için adeta can simidi gibiydi.¹²⁹

2006 yılındaki yasama seçimlerinin düzenlenmesi, 18.06.2005 tarihinde Filistin Birinci Yasama Meclisi'nin kabul ettiği 9 sayılı 2005 tarihli Filistin Kanunu'na yüklenmişti. Bu kanuna göre, Batı Şeria ile Gazze bir seçim bölgesi kabul edildi. Yani; oylama adaylara göre değil listelere yönelik yapıldı. Söz konusu kanun, Batı Şeria'da 11, Gazze'de 5 olmak üzere, toplam 16 seçim bölgesi belirleyerek seçimin basit çoğunluk sistemine dayanan bireysel oylama ile yapılacağını tespit etmişti.¹³⁰

Ancak Filistin'de demokrasi meselesini ele alan o mevzuat, birçok anlam ve yorum içeren karmaşık bir yapıdaydı. Bu durumun sebebi, 1996 tarihinde ele alınan, önceki Filistin Yasama Meclisinin zayıf performansıydı. Nitekim o meclis, Filistin yönetimi hakkında bir çeşit anlaşmazlık ve kanunlar ile yetkiler konusunda ihtilaflar yaşamış ve bu durum Filistin yönetimine ait kurumların gücüne yansımıştı. Hatta demokratik dönüşüm araçları ile demokrasinin gereksinimlerine bağlı olmayan gerçek uygulamalar arasında büyük açıklık meydana gelmişti.¹³¹

2.3.1. Filistin Yönetiminin 2006 Seçim Sonuçlarıyla İlgili Tutumu

Seçimlerin genel yapısına bakılacak olursa, demokratik rekabet altında gerçekleştiğini, seçim kanunlarının adil olduğunu ve sivil toplum örgütlerinin yanı sıra, muhtelif Filistin güç ve gruplarının onayını aldığını görürüz. Yeni seçim sistemi, siyasi güçlerin gerçek etkisine orantılı olarak, adilane bir şekilde temsil edilmiştir.

Oylama oranı, tüm seçim bölgelerinde % 77,69'u bulmuştu. Batı Şeria'da seçmen sayısı 585,003 iken, Gazze'de oy kullanma oranı % 81,65 seçmen sayısı

¹²⁹Agk, s. 35.

¹³⁰Alkeyali, *AlhesabatAlseyaseye Fi Alentekhabat Al Filestineye*, s. 34. الحسابات السياسية في الانتخابات الفلسطينية

¹³¹Agk, s. 40.

396,079 ve tüm seçim bölgelerindeki seçmen sayısı 981,082 olarak kayıtlara geçmiştir. Oysa Kudüs'ün varoşlarında seçmen sayısı 22,661 olup, toplam 47,742 seçmenin % 47,5 oranına eşitti. Ayrıca, komisyonun Kudüslüler için varoşlarda açtığı merkezlerde oy kullanan seçmen sayısı 15,306'yı bulmuştu.¹³²

Hamas Hareketine bağlı Değişim ve Reform Listesi, 76 koltuk gibi ezici çoğunluk elde etmişti. Böylece meclis üyeleri için geçerli olan % 57,6 oranı oluşturdu. Seçim bölgeleri düzeyinde ise Değişim ve Reform Listesi, 46 koltuk elde ederek bölgelerin % 69,7 oranını oluşturdu. Ayrıca, seçim listeleri düzeyinde aynı seçim listelerine tahsis edilen koltukların % 45,4 oranını kazanarak 30 koltuk elde etmişti. Öte yandan Hamas Hareketi, bu seçimlerde zafer elde eden dört bağımsız adayı destekledi. Böylece Yasama Meclisinde Hamas yanlısı koltuk sayısı, 80 ve oranı % 60,6'yı bulmuştu. Fetih Hareketi ise bu seçimlerde ağır yenilgiye uğrayarak, Yasama Meclisinin 43 koltuğunu, oyların % 32,65 oranını kazanmıştı. Seçim bölgeleri düzeyinde ise % 24,2 oranında yani 16 koltuk kazanmıştı. Oysa Hamas Hareketi, seçim bölgeleri düzeyinde % 40,9 oranında yani 27 koltuk kazanmıştı.¹³³

Seçimler demokratik havada ve büyük şeffaflık içinde yapıldı ve herkes seçimin dürüst bir şekilde yapıldığına şahit oldu. Dolayısıyla Filistin'deki demokratik yolun pekiştirilmesi için tüm uluslararası taraflara, Filistin halkının özgürlük esasının kanıtı olarak, Filistin'deki tüm taraf ve güçlerin bu seçimlerin sonucunu kabul ettiğini göstermesi gerekiyordu. Seçim sonuçları, toplumun siyasi sürece, gerek seçim maratonuna giren siyasi grup ve partilere ve gerekse oy kullanma hakkı olanların % 77 gibi yüksek bir oranla katılımının olması bakımından, Filistin'deki politik yaşamın ne denli çeşitlilik arz ettiğini gösteriyordu.¹³⁴

Ancak, dış güçler hedeflerini Filistin demokratik sürecini başarısızlığa iterek, demokrasinin olup olmamasına değil, Filistin halkının irade ve çıkarı dışındaki hedeflere bağlamıştı. Bu kısıtlamalar altında Filistin demokrasisi, özellikle Hamas Hareketinin yasama seçimlerini kazanması ve Filistin hükümetini kurma hakkını elde etmesiyle büyük bir zorlukla karşı karşıya kalmıştı. Buna ilaveten

¹³²Filistin Merkezi Seçimler Kurulu, *Takrir Alentekhabat AlFilestineye*, Ramallah: 2006, s. 315. تقرير الانتخابات الفلسطينية

¹³³Agk, s. 318.

¹³⁴Milhem, *Alentakhabat Al FilestineyeAltaneye*, s.59. الانتخابات الفلسطينية الثانية

karşılaşılan zorluklar arasında, Filistin yönetiminin İsrail işgaliyle birlikte olan güvenlik yükümlülükleriydi.¹³⁵

Başkan Mahmut Abbas, seçim sonrası Filistin halkına bir mesaj yayınlayarak, bir taraftan seçim sonuçlarını hoşnutlukla karşıladı, diğer taraftan da gelecek hükümetin birçok sakıncaları dikkate alması gerektiğinin altını çizdi.

Bu sakıncaların bazıları şöyledir: Kendisinin Oslo Antlaşması ve İsrail’le çatışmanın barışçıl çözümünün siyasi programına göre başkan seçildiği ve antlaşmaların sonuncusu olan 2003 tarihli Yol Haritası Antlaşması’nın maddelerinde de beyan edildiği gibi Filistin ile İsrail arasında yapılan antlaşmalara saygılı olup bağlı kalınmasının gerekli olduğudur. Yeni hükümetten uluslararası düzeyde ve dünya kamuoyu nezdinde güven kazanması için bu hususlara bağlı kalınmasını talep etti.¹³⁶

Filistin başkanının mesajına şöyle bir göz attığımızda; özellikle FKÖ’nün İsrail ve barış süreci ile şartlarını destekleyen ülkelerle imzaladığı antlaşmalar sonucunda, Filistin demokratik sürecinin ciddi zorluklarla karşı karşıya kaldığı kanaatini taşımaktayız.

ABD ise Filistin başkanının mesajını Filistin demokrasisinin kapısı olarak addetmiştir. Nitekim ABD’nin Kudüs konsolosu Jakob Wallas bir demecinde; *“Hamis barış sürecine katılmak istiyorsa, Başkan Abbas’ın programına uyması, İsrail’i tanıması ve terörden vazgeçmesi gerekiyor.”* demiştir.¹³⁷

Diğer taraftan ABD, Filistin yönetimine baskı uygulayarak Filistin demokrasisini başarısız kılmaya çalışmıştır. Ayrıca, Filistin yönetimini Filistin seçimlerini ötelemeye ve yeni hükümetin kararlarına uymamaya çağırıştır. Filistin demokrasisini başarısız kılmak ve abluka altına almak için ABD tarafından başka bir adım daha atıldı. Filistin yönetimine mali ve ekonomik baskı uygulayıp, Filistin vatandaşlarının yaşam şartlarını etkilemek ve Filistin yönetimini barış çözümü ve

¹³⁵ Alkeyali, *Alhesabat Alseyaseye Fi Alentekhabat Al Filestineye*, s. 45. الحسابات السياسية في الانتخابات الفلسطينية

¹³⁶ WAFA, *Mahmod Abbas Yolki Kaleme Behosos Alentekabat Al-Filestineye*, Basın Bülteni, 11/07/2007, <http://www.wafainfo.ps/atemplate.aspx?id=5794>, (Erişim, 12/06/2015) محمود عباس يلقي كلمة بخصوص الانتخابات الفلسطينية.

¹³⁷ VOLTAIRE, *mawki Jakob Walas men hamas*, Basın Bülteni, 6/08/2006, <http://www.voltairenet.org/article135087.html>, (Erişim, 12/06/2015) موقف جاكوب والاس من حماس

İsrail işgalinin şartlarını kabul etmeye zorlamak için ABD yönetimi İsrail ile ortak bir plan hazırladı.¹³⁸

Şahsi görüşümüz; ABD'nin Filistin demokrasisine karşı olan politikası, Filistin'e engeller koyup ya İsrail'i tanımak ve maiyetinde yürümeyi, yada mali yaptırım ve çöküş seçeneklerinden birini tercih etmeye zorlamaktan ibarettir.

Diğer taraftan ise Filistin'in içinden gelen işaretler iç açıcı değildi. Çünkü Fetih Hareketi, emrivaki kabul etmiyordu ve Hamas'a çeşitli yollarla baskı uygulayarak, Filistin halkının yaşam koşullarının kötüye gitmesinden Hamas'ı sorumlu tutuyordu. Ayrıca, Hamas'ı, FKÖ'nün İsrail'e verdiği sözleri kabul etmeye davet etmişti.¹³⁹

Fetih Hareketi'nin, Hamas Hareketi ile birlikte hükümet kurma konusundaki tavrı netti. Bu tavır, Mohamad Dahlan'ın seçim sonuçlarının ilanından sonra verdiği demeçte dile getirildi: *"Fetih'in, Hamas liderliğinde bir hükümete katılması çok utanç vericidir. Fetih sert ve güçlü bir muhalefet yapacak. Makamı ne kadar yüksek olursa eğer Hamas'tan bir kişi bir vatandaşın görevine dokunursa, bu onun hayatında yaptığı son hata olur."*¹⁴⁰

Dolayısıyla, bu tavırların gerekçesini, Filistin yönetiminden gelen bir tepki olarak kabul etmek mümkün değildi. Çünkü Yönetim, Filistin demokrasisiyle partizanlık çerçevesi içinde ve bu partinin çıkarı dışında bir demokrasi olmaz diye tahammül etmişti. İşte bu durum, Filistin'deki çok partililiğe ve yönetimin barışçıl şekilde değişimine saygısızlık yapıldığını ve Filistin toplumunu istikrarsızlık ve kaosa sürüklediğine işaret etmektedir.¹⁴¹

Aynı bağlamda 1996 tarihinden önceki Filistin Yasama Meclisi, 13.02.2006 tarihli son oturumunda bir takım tadil kararları almıştı. Bu kararların çoğu hükümetten yetkinin geri alınması ve Filistin başkanının yetkilerinin artırılması hatta mutlak yetkilerle donatılmasıyla ilgiliydi. Bu esnada Hamas hükümeti, Fetih Hareketi dâhil, tüm gruplardan oluşan ulusal birlik hükümeti kurmaya çalıştı. Ancak

¹³⁸Mohsen, , *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2007*, s. 43. 2007 التقرير الاستراتيجي الفلسطيني لعام

¹³⁹Bora Bayraktar, HAMAS, İstanbul: Karakutu Yayınları, 2007, s. 81.

¹⁴⁰Mohsen, , *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2007*, s. 47. 2007 التقرير الاستراتيجي الفلسطيني لعام

¹⁴¹Bilal Karabulut, *küreselleşme sürecinde güvenliği yeniden Düşünmek*, Ankara: Barış Kitabevi, 2010, s.22.

kuramadı ve İsmail Haniyya başkanlığında tek başına hükümeti kurmak zorunda kaldı. Fetih Hareketinin, hükümetiçinde yer almamasının nedenini, Hamas'ın FKÖ'nün İsrail'le yaptığı antlaşmaları tanımaması, Filistin Anayasası'nı tanımaması ve uluslararası meşruiyeti göz ardı etmesi olarak sayılır. Bu durumu Fetih'in sözcüsü Ahmad Abdurrahman, 20.03.2006 tarihinde kurulan hükümeti, Filistin yönetimi aleyhine yapılan siyasi bir darbe olarak nitelemişti.¹⁴²

2.3.2. Filistin Demokrasisiyle İlgili Amerikan Ve İsrail Kısıtlamaları

İsrail'in demokratik Arap ve Filistinli rejimlerle müzakere yapmayı tercih iddialarına rağmen, gerçekte İsrail, Filistinler nezdinde demokrasiyi istememektedir. Çünkü bu iddia, kendisini Orta Doğu'da demokrasi vahası olduğu ve demokrasinin Filistin yönetimi için programı ve politikası zor tahammül edilebilecek muhalif politik akımları getireceği iddiasıyla çelişmektedir. Ayrıca, İsrail işgalci güç olarak sürekli Filistin yönetimi nezdinde müdahalede bulunarak, iki taraf arasındaki barış sürecini tehdit eden Filistinli muhalif güçler hakkında uyarılarda bulunmaktadır.¹⁴³

ABD ve İsrail'in tavrı, seçime katılan Filistinli gruplara İsrail'i tanımalarının şart koşulması yönündeydi. İşte bu şartı en iyi ifade eden, 339 ABD milletvekilinin Başkan Bush'a yazdıkları mektuptur. Bu mektupta Başkan Bush'tan 2006 seçimlerinde kazanabilecek, Filistin yönetimine ve Filistinli gruplara önceden İsrail'i tanımaları ve iki taraf arasındaki barış sürecine devam etmelerine ilişkin taahhüt vermeleri için baskı yapması istenmektedir.¹⁴⁴

Aynı bağlamda İsrail hükümeti adına konuşan eski Maliye Bakanı Benjamin Netanyahu, Nisan 2005 tarihindeki demecinde şöyle demiştir: *“Washington ile Tel Aviv Oslo Antlaşmasına muhalif Filistinli siyasi partilerin yasama seçimleri yolu ile olsa dahi iş başına gelmesini istemiyor.”*¹⁴⁵

¹⁴²Agk, s. 41.

¹⁴³İ.H.H. İnsani Yardım Vakfı AR-GE Komisyonu, *Filistin Ortadoğu'da Bitmeyen Varoluş Mücadelesi*, İstanbul: İ.H.H. İnsani Yardım Vakfı Yayınları, 2008, s. 21.

¹⁴⁴Marwan Abo Khader, *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2008*, Bayrut: Alzaytona Çalışmalar ve Danışma Merkezi Yayınları, s. 52.

¹⁴⁵Agk, s. 55.

Öte yandan İsrail işgali Merkezî Komisyon üzerinde görev ve yetkileri konusunda baskı uyguladı. Dolayısıyla, komisyona tabi memurların kayıt yerleri ile oy kullanma yerleri arasında gelip gitmeleri konusunda birtakım engeller oluşturarak baskı yaptı. Sonuç olarak tanıtım malzemelerinin taşınması ve hatta seçmenler için sandık ve oy kullanma gibi seçim malzemelerin o merkezlere dağıtımını engellenmişti.¹⁴⁶

İsrail bunlarla yetinmeyip, Hamas'ın yeni hükümete katılması durumunda ABD ile birlikte, ABD yardımlarının hatta Filistin yönetimi için İsrail'in tahsil ettiği paraların kesilebileceği tehdidinde bulunmuştu. Dolayısıyla, Filistinli seçmene Havuç-Sopa Politikası kapsamında bir nevi mali şantaj uyguladı. Amaç, seçim sonuçlarını önceden kontrol altına almak ve belli bir grubun lehine kesin sonuçlandırmaktı.¹⁴⁷

Filistin yönetiminin, bu zorlukların üstesinden gelme gücü yoktu. Dolayısıyla, Filistinli muhalif grupların sürece katılması hususunda, ABD ve İsrail demeçlerinin sertliğini hafifletmeye çalıştı. Ayrıca, seçimde galip gelenlerin FKÖ'nün İsrail'le imzaladığı hususlara bağlı kalacaklarına dair, barış sürecini destekleyen ülkelere birtakım tatminkâr mektuplar yolladı.¹⁴⁸

Dolayısıyla, Filistin demokrasi seyrinin tespiti, zayıflatılması ve içinin demokratik boyutundan boşaltılması hususlarında ABD ve İsrail'in rolü ortadadır. Bu rol, birçok eksen ve düzeyden oluşan uygulamalarla gerçekleştirildi. İsrail güçleri, Filistin topraklarındaki aday ve seçmenlerin hareketini kısıtlamak için Batı Şeria ve Gazze içindeki köy, şehir ve kampların arasında aday ve seçmenlerin hareketine engel olmak amacıyla 600'dan fazla askeri barikat kurarak, Filistin halkının geniş çaplı katılımını engellemek maksadıyla, Filistinli vatandaşları İsrail askeri barikatlar önünde saatlerce bekletti.¹⁴⁹

¹⁴⁶Milhem, *Alentakhabat Al FilestineyeAltaneye*, s.65. الانتخابات الفلسطينية الثانية.

¹⁴⁷Alkeyali, *AlhesabatAlseyaseye Fi Alentakhabat Al Filestineye*, s. 60. الحسابات السياسية في الانتخابات الفلسطينية.

¹⁴⁸Milhem, *Alentakhabat Al FilestineyeAltaneye*, s.75. الانتخابات الفلسطينية الثانية.

¹⁴⁹Filistin Merkezi Seçimler Kurulu, *DalilAlentakhabatAl-FilestineyeAltaneyeSanet 2006*, Albire, Sadik Yayın Evi, 2005, s. 33. دليل الانتخابات الفلسطينية الثانية سنة 2006.

Seçimler, 241'i AB, 100'ü Carter Merkezi, 60'ı Kanada, 75'i İtalyan Barış Harekâtı, 20'si Güney Afrika ve 27'si Rusya'dan gelen ve eski ABD başkanı Jimmy Carter başkanlığındaki, toplam 900 yabancı gözlemci tarafından kontrol edildi. Gözlemciler, Filistin seçim kampanyasının sağlıklı demokrasi kampanyası olduğu ve Filistinlilerin artık pek ala seçimli demokrasiyi icra ettiklerini oy birliğiyle beyan etti.¹⁵⁰

Şahsi görüşümüz;İsrail işgali, Filistin demokratik sürece engelleyici rolü oynamış, seyrini etkilemek için birçok araç ve yöntem kullanmıştır. Bununla birlikte Filistin demokratik seyri içeriğinden ayırmak ve formalite ile münazaralar içinde bırakmak için tüm iç ve dış olanaklarını seferber etti.

2.3.3. 2006 Seçimleri Sonrasında Filistin'de İç Savaş

Filistin Yasama Meclisi'nin seçim sonuçlarını Ocak 2006 tarihinde açıklamasından sonra özellikle Hamas yanlıları ile El-Fetih yanlıları arasında olumsuz olaylar meydana gelmeye başladı. Hamas ile El-Fetih arasında oluşan siyasi gerilim, medya demeçlerine dönüştü. Bütün bunlar olumsuz sonuçlar içeriyor ve yetki bölüşme konusunda aralarındaki gerilim iyice tırmanıyordu.¹⁵¹

El-Fetih Hareketi, Filistin yönetimini elinde tutmaya ısrar ediyordu. Öte yandan Hamas, parlamentoda en büyük grup olduğundan, parlamenter yetkilerini kullanmak ve seçmenlerine söz verdiği reform programını uygulamakta ısrar ediyordu. Dolayısıyla, iki hareket arasındaki boşluk iyice artmış, daha öncekilerden fazla karşılıklı çekişmeye dönüşmüştü.¹⁵²

Şahsi görüşümüz;uluslararası taraflar ve özellikle barış sürecini destekleyenler, bu iki Filistinli grubun arasındaki ihtilafı derinleştirmeye çalışıyordu. Filistin yönetimine verilen para, iki taraf üzerinde koz olarak kullanılıyordu. Dolayısıyla, durumu zora sokmak ve Filistin yönetimindeki memurlar yolu ile Batı

¹⁵⁰Agk, s. 37.

¹⁵¹BAKER ABU BAKER, *HamasToharer El Abid*, Basın Bülteni, 3/09/2006, <http://www.bakerabubaker.info/index.php?action=show&pageID=77>, (Erişim, 14/06/2015), s. 1. حماس تحرر العبيد.

¹⁵²Ömer Turan, *Düşman Kardeşler*, İstanbul: AK-KA Yayıncılık, 2002, s. 184.

Şeria ile Gazze'deki realiteyi değiştirmek amacıyla, bu memurların maaşları ve aylık alacaklarını kısmak için, Filistin yönetimine verilen yardımları kestiler.

Devlet memurları sendikası, memur maaşlarının zamanında ödenmemesi nedeniyle, 2006 Eylülünde eğitim yılı başından itibaren, grev yapma niyetinde olduğunu ilan etti. Bu adım, politik isteklerini hafifletmek ve ulusal hükümet kurması için hükümete bir baskı yapma niteliğindeydi. Aynı bağlamda, FKÖ'nün sekreteri Yaser AbduRabba, Hamas hükümetini düşürecek grevlere dolaylı yoldan işaret ederek, Filistin halkının artık reformu kendisinin üstleneceğini belirtti.¹⁵³

Filistin'deki durum 2006'dan sonra net değildi ve her taraf diğer tarafı etkilemek için kendisine verilen yetkileri kullanıyordu. Bu durum tek başına anti demokratik bir olaydır ve Filistin'in genç demokrasisine hizmet etmemektedir.

Filistin güvenlik yetkileriyle ilgili olarak da Filistin Başkanı Mahmut Abbas, 05.04.2006 tarihinde geçiş noktaları ile sınır kapılarının doğrudan kendisine bağlandığını içeren kararnameyi imzaladı. Ayrıca, ulusal güvenlik kuvvetleri ile başkanlık korumasının kendi kontrolünde olduğunu ve hükümetin onayı alınmadan Reşit Abu Şübbak'ı, iç güvenlik müdürü olarak atadığını içeren 09.04.2006 tarihli kararnameyi de imzaladı.¹⁵⁴

Hamas'ın kurduğu hükümet ise gerginliği artırarak, Filistin'deki iç durumu özellikle başkanlık ile hükümet arası krize sürükledi. İçişleri Bakanı Said Sıyam, 20.04.2006 tarihinde, hükümete bağlı güvenlik birimi kurdu. Ayrıca, halk komiteleri başkanı Cemal Abu Semahdane'yi, İçişleri Bakanlığı genel denetmeni olarak atadı. Kurulan birim ise "Yürütme Birimi" diye adlandırıldı ve yaklaşık beş bin kişiden oluştu.¹⁵⁵

Bu adım, Filistin Hükümeti ile Filistin Başkanlığı arasında güvenlik yetkileri konusunda önemli çekişme halkalarından biriydi. Nitekim Yürütme Biriminin oluşturulmasından 24 saat sonra, Filistin Başkanı İçişleri Bakanının kararını, yasayı ihlal eden bir karar olduğunu sayarak iptal edildiğini içeren bir kararname imzaladı.

¹⁵³Sachs, J. D., "Filistin'de Uygulanan Akılsız Politikalar," Ekonomik Forum, Temmuz, 2007, s.51

¹⁵⁴Abdulwahab Al-Kilani, *AltatawratAlamneyeFi Al Sulta Al Filestineye*, Amaan, Al Muasse Al Arabiya Yayınları, 2008, s. 21. التطورات الامنية في السلطة الفلسطينية.

¹⁵⁵ Age, s. 34.

Bu başkanlık kararnamesine binaen, Hamas Hareketi'nin Başkanı Halit Mişâl bir mesaj yayınlarak, başkanlığın yaptığıın paralel bir hükümet kurma niteliğinde olduğu ve Hamas Hükümeti aleyhine güvenlik darbesi yapmakta olduğunu söyleyerek, bunu yapanları “Filistin yönetiminin kuyrukları” olarak niteledi. Böyle çekişmeli güvenlik durumları altında maaş talepleri arttı ve Filistin toplumunun tümünü kapsayan maaşların kesildiğini protesto eden yürüyüşler düzenlendi. ¹⁵⁶

Gerek El-Fetih, gerekse Hamas, krizi sonlandırmak için taviz vermeye hazır değildi. Her biri politik boyutu olan kendi partisinin stratejisi çevresinde dönüyordu. Ayrıca, her ikisi de Filistinli diğer gruplar ile Filistin solunun çözüm için sundukları tüm teşebbüs ve girişimlere aldırış etmiyordu. Krizi önlemek ve Filistin'i iç çatışmadan çıkarmak için hızlı bir çözüm sunma konusunda Filistin yönetiminin hiçbir etkin rolü yoktu. Bunun delili de, Filistinli ölü ve yaralı sayısının artmasıydı. İşte bu durum içten içe çatışmakta olan Filistin toplumunda güvenliği sağlamak için, Filistin yönetiminin limitli rol oynadığının en büyük kanıtıdır. Zira 15 ay zarfında, 22.04.2006 tarihinden, politik coğrafi bölünmenin meydana geldiği 10.06.2007 tarihine kadar kurbanların sayısı 325 ölüyü ve 1900 yaralıyı bulmuştu. ¹⁵⁷

Şahsi görüşümüz;Filistin'in bu trajedik sahnesi, Filistin demokrasisinin işgalle bağlantısı olmadan Filistin gerçek demokrasisinin sonucu olamazdı. Nitekim işgal bu sahneyi kendi işgalini pekiştirmek ve Filistin toplumunu parçalara ayırmak için araç olarak kullandı.

Filistin iç çatışmasını alevlendirmede ve kardeşler arasında fitne sokmakta İsrail parmağı uzak değildi. Hatta İsrail, barış sürecini destekleyen ülkelerden yardım alarak, Filistin yönetimi ve hükümetine karşı şantaj yapmak ve İsrail'i tanımaya mecbur etmek, ayrıca FKÖ'nün İsrail ile yaptığı antlaşmalara bağlı kalmaları

¹⁵⁶ALZAYTOUNA, *Seraa Alsalaheyat Bayin Alreasa Walhokome Al Filestiney*, Basın Bülteni, 26/04/2006, <http://www.alzaytouna.net/permalink/4645.html>, (Erişim, 15/06/2015 صراع الصلاحيات بين الرئاسة والحكومة الفلسطينية)

¹⁵⁷Filistin İnsan Hakları Merkezi, *SafhaatSawda Fi Geyab Al Adale*, Basın Bülteni, 9/10/2007, http://www.pchrgaza.org/files/REPORTS/arabic/pdf_spi/Gaza%20Conflictl%209-10.pdf, (Erişim, 15/06/2015), s. 12. صفحات سوداء في غياب العدالة

amacıyla Filistin tarafını ekonomik ve mali yönden sıkıştırmaya çalıştı. Zira bu durum, Filistin güvenlik krizinin şiddetini artırdı.¹⁵⁸

ABD'nin tutumu, İsrail'in tutumundan pek uzak değildi. Örneğin; WolfRaminhartrit'in 14.06.2007 tarihinde Alman DiYunga Flit (DieJungeWelt) gazetesinde yazdığı raporda; "*ABD Başkanı Bush, Filistin'de iç durumları patlatmak için uzun zamandan beri plan yaptı.* " demiştir.¹⁵⁹

Dolayısıyla İsrail işgali, Filistin yönetimi aleyhinde kapsamlı bir ekonomik abluka uyguladı. Ayrıca, aylık 60 milyon Dolar'ın üzerinde olan Filistinler için tahakkuk eden vergilerin havale işlemleri ile Filistin bankalarıyla ilgili işlemleri durdurdu.

¹⁵⁸Malek Al Khatib, *DerasaHawilHesar Al Shab*
AlFilestineyWaMohawalatEskatHokometHamas, Bayrut: Alzaytona Çalışmalar ve Danışma Merkezi Yayınları, 2006, ss. 64-70. دراسة حول حصار الشعب الفلسطيني و محاولات اسقاط حكومة حماس.

¹⁵⁹Agk, s. 75.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİLİSTİN'DE İÇ BÖLÜNMENİN KALKINMA GÜVENLİK VE DEMOKRASİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ İLE FİLİSTİN YÖNETİMİNİN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

Dünya üzerindeki bütün ülkeler, toplumunun yaşadığı dinamiklere göre planlar yapar. İnsanların yaşam koşullarının sürekli olumlu yönde değişmesi, ulusal kurumların inşası için fırsat oluşturan ileri kalkınma düzeylerinin gerçekleştirilmesi, ülkelerin kendi güvenliklerinin istikrarına bağlıdır. Fakat devleti belli bir yolu diğerine tercih etmeye mecbur kılan değişik tolerans ve referanslar olabilir. Ancak bunlar bir gün devletin istikrarını sarsabilecek iç ve dış tehditlerden vatandaşları korumayı hedeflemektedir. İşte bu kriterler, devletin demokrasi ve insan haklarına gösterdikleri saygı çerçevesinde ölçülür.

3.1.FİLİSTİN'DEKİ BÖLÜNME DEN SONRA GÜVENLİK MESELESİ VE FİLİSTİN'DE MEŞRUIYET

Ortadoğu coğrafyasında, uzun yıllar güncelliğini koruyan ve karmaşalarla dolu tek dosya Filistin Güvenlik Dosyasıdır. Gazze'de, FKÖ ile Hamas arasında çatışma, geri dönüşü olmayan seviyeye ulaşmıştı. Hatta El Kassam Tugayları ve Hamas'ın İnfaz Gücü, 12.06.2007 tarihinde güvenlik merkezlerini terk etmeleri ve alaylara teslim olmaları için, Filistin güvenlik organlarına uyarılarda bulunmuştu.¹⁶⁰

Şahsi görüşümüz; o dönemde Filistin Yönetiminin karşılaştığı tehlikeli güvenlik zorluklarının parçasıydı. Hatta yönetim için mihenk taşı niteliğindeydi ki, yönetimin rolü o dönemle bağdaşmamaya başlamıştı. Dolayısıyla güvenlik, otoritesini en azından Gazze'de kaybetmişti.

Buna binaen, Hamas'ın kurduğu El Kassam Tugayları, güvenlik organlarını ele geçirmek amacıyla bu merkezlere saldırmış, personeliyle çatışmaya girmişti. Çatışmalar iki gün sürmüş ve sonrasında Hamas Tugayları ve İnfaz Gücü, zorla

¹⁶⁰ Al Kilani, *Altatawrat Alamneye Fial Sulta AL-Filestinye*, s. 40. التطورات الامنية في السلطة الفلسطينية.

Gazze'yi ele geçirdiklerini ilan etmiştir. Hamas, bunun sebebini zorunlu bir eylem olarak göstermiş, amacının FKÖ'ye mensup Filistin'deki yönetimi ele geçirmek isteyen ve ABD ile İsrail tarafından desteklenen, Filistin Yönetiminin önünü kesmek olarak göstermişti. Filistin İnsan Hakları Merkezine göre olaylar sonucunda 161 kişi ölmüş 550 kişi de yaralanmış ve Filistin Güvenliğinin yıkılmasında yeni bir halka oluşturmuştu.¹⁶¹

Filistin'deki iç bölünme, güvenlik, kalkınma ve demokratik alanlarda yönetsel bir zafiyet teşkil ediyordu. Dünya kamuoyunda zor durumda kalan Filistin yönetimi, iç ve dış politika üretemiyordu. Bu durumdan faydalanan İsrail, Filistin'i işgal etmek için aradığı zemini buldu. İsrail işgali, Filistin'deki bölünmeden ve Filistin Yönetiminin yaşadığı şartlardan faydalanarak yerleşim birimleri projelerini genişletti ve Filistin Yönetimine yeni koşullar dayattı.¹⁶²

Filistin Ulusal Yönetimi, yaşanan krizin etkilerini azaltmak için, Hamas'ın kurduğu Ulusal Birlik Hükümetine katılmayı askıya aldı. Nitekim parlamentodaki FKÖ grup başkanı Azzam El Ahmad şöyle diyordu: *"Akılları başlarına gelmeden, darbelerini iptal etmeden, resmi kurumları Filistin Yönetimine teslim edip kendileriyle oturup görüşme konusunu düşünmeden (darbecilerle) diyaloga hayır."*¹⁶³

FKÖ'nün Merkez Komitesi, 19.06.2007 tarihinde Hamas'la herhangi bir düzeyde görüşme veya diyalog yapmama kararı aldı. Filistin Başkanı Mahmut Abbas, FKÖ'nün Merkez Komitesinin önünde 20.06.2007 tarihinde yaptığı konuşmada, Hamas'la diyalogu reddederek liderlerini katil ve terörist olarak nitelemiş, HamasHarekatı ve liderlerini, kendisine karşı suikast düzenlemekle suçlamıştı.¹⁶⁴

¹⁶¹Filistin İnsan Hakları Merkezi, "SafhaatSawda Fi Geyab Al Adale", Basın Bülteni, 9/10/2007, http://www.pchrgaza.org/files/REPORTS/arabic/pdf_spi/Gaza%20Conflict%209-10.pdf, (Erişim, 2/07/2015), s. 81-85. صفحات سوداء في غياب العدالة.

¹⁶²Al Kilani, *AltatawratAlamneyeFial Sulta AL-Filestinye*, s. 50. التطورات الامنية في السلطة الفلسطينية.

¹⁶³ALWATAN, "AzaamAlAhmed Yasef HamasBelenkelabeen", Basın Bülteni, 27/05/2015, <http://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2015/05/27/720638.html>, (Erişim, 2/07/2015), s.1. الوطن. عزام الاحمد يصف حماس بالانقلابيين.

¹⁶⁴Elsabah, *Azmet Elmojtama Elsiyasi Al-Filestinye*, s. 80. أزمة المجتمع السياسي الفلسطيني.

FKÖ adına, Filistin Başkanı Mahmut Abbas'ın danışmanlarından merkez komite üyesi Hani El Hasan, Gazze'deki güvenlik durumunun vardığı noktayı, El Cezire Televizyonunda açıkladı. El Hasan, 27.06.2007 tarihinde yayınlanan "Sınır Olmadan" programında verdiği demeçte, Hamas'ın Gazze'yi askeri bakımdan kontrol altına almasının nedenini, FKÖ içinde General Dayton akımı olarak adlandırılan, FKÖ ve Filistin Yönetiminin güvenlik planlarına bir tepki olduğunu niteledi.¹⁶⁵

Buna binaen Hamas, Gazze olaylarının bir darbe olmadığını, zorunlu ve kesin bir çözüm olduğunu belirtmiştir. Hamas'ın bu eylemi, Filistin toplum ve davasının üzerinde bir takım sonuçlara neden olmuştu ve bunların en önemlileri şunlardır:

- 1- Filistin davasında ilk defa coğrafi bölünme yaşanıyordu. Hatta Gazze'deki Filistinliler, Hamas ve kendine bağlı görevden alınan hükümetin kontrolünderken Batı Şeria'daki Filistinliler Fetih ve olağanüstü hükümetin kontrolüne geçmişti.
- 2- Politik ve coğrafi bölünme, bu bölünmeyi derinleştiren, devamlı kılan ve Siyonist projeye hizmet eden, ulusal birliğe dönmeyi körükleyen dış müdahalelere kapıyı ardına kadar açmıştı.
- 3- Filistin'deki bölünme, direnişi destekleyen ülkeler nezdinde Hamas'ın imajına çok zarar vermişti. Söz konusu ülkeler, Hamas'ın Gazze'deki Filistin Yönetimine güç kullanarak el koymasını antidemokratik bir yöntem addetti.
- 4- Filistin'deki politik ve coğrafi bölünme, Filistin'deki demokrasinin kırılgan ve ulusal kurumların zayıf olduğunu gösterdi. Çünkü bu kurumlar yönetim değişikliğinin getirdiği demokratik gerekliliklerini tam kapsayamamıştı. Kaldı ki İsrail işgali ve ABD Yönetimi, bölünme adımlarını hızlandırıp derinleştirme gücüne sahipti.
- 5- Gazze'deki kanlı olaylar ve güvenlik gelişmeleri altında Filistin Yönetimi, 2006 yılındaki yasama seçimlerinde Filistin'de meşruiyet kazanan Hamas'ı, Filistin meşruiyet çerçevesinin dışına itmek için bir takım kararlar aldı. Ayrıca FKÖ'nün,

¹⁶⁵ALJAZEERA, *Hani Al Hasan Yonaser Hamas*, Basın Bülteni, <http://www.aljazeera.net/character/pages/0b25cbfe-6c32-4a78-99c3-a42a1ce44dbc>, 3/07/2015). هاني الحسن يناصر حماس

25/7/2008,
(Erişim,

kurumlarını yeniden yapılandırmaya giderek, bunların Filistin halkının yegâne ve meşru temsilcisi olduğuna dayanıp, Yürütme Kurulunu 15.06.2007 tarihinde olağanüstü toplantıya çağırdı¹⁶⁶. Bu toplantıda alınan bazı kararlar şunlardır:

- a. İsmail Hanniye hükümetinin görevden alınması,
- b. Olağanüstü hal ilan edilmesi,
- c. Olağanüstü yürütme hükümetinin kurulması,
- d. Erken seçimin yapılması.¹⁶⁷

Dolayısıyla, Filistin'deki bölünme gitgide büyüyerek güvenlik, kalkınma ve demokratik boyutlara varmıştı. Öyle ki bu gelişmeler, Filistin Yönetiminin Filistin halkı için yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve istikrarı sağlamak için gösterdiği çabaları engel olmuştu. Bunun neticesinde, Filistin Yönetiminin elindeki seçenekler kısıtlanmış bölünen taraflar her biri kendi meşruiyetini, Filistin yüksek çıkarları dikkate alınmadan kendine özgü analiz ve partizan menfaate göre aramaya başlamıştı.

Hamas ve FKÖ'nün bu gibi noksan meşruiyetleri, güvenlik ve demokratik krize açılan kapıyı teşkil etmişti. Bu iki harekât, çelişen yönleriyle giderek Filistin halkının yaşam ve güvenlik koşullarına kapsamlı olarak yansdı. Ayrıca, Filistin'deki demokrasi ve güvenlik her ülkenin kendi menfaatine göre ele aldığı uluslararası sakıncalara sahip olmaya başlamıştı. İşte bu durum Filistin'deki iç çatışmayı daha da hiddetlendirip Filistin Yönetiminin, Filistin halkı için güvenlik temin etmesi ve gerek kalkınma gerekse güvenlik kurumlarının geliştirilmesindeki rolüne yansımıştı.¹⁶⁸

3.1.1. Amerikan Kısıtlamasının Filistin Yönetimine Etkisi

Filistin güvenlik organlarının görevlerine yeni öge ve temel kavramlar sokmak için, ABD tarafından teşebbüslerde bulunuldu. Dolayısıyla, kanun ile düzeni uygulamak

¹⁶⁶Mohsen, *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2007*, ss. 52-58.2007 التقرير الاستراتيجي الفلسطيني لعام 2007.

¹⁶⁷PALINFO, *Derasa Hokomet Salam Fayaad*, Basın Bülteni, 21/11/2010, <https://www.palinfo.com/news/2010/11/21/%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A9--%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D8%A9-%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85-%D9%81%D9%8A%D8%A7%D8%B6> (Erişim, 4/07/2015). دراسة حكومة سلام فياض

¹⁶⁸Veysel Ayhan, *"HAMAS: Filistin Direnişinde Politik İslam"* Ortadoğu Etütleri, Cilt 1, Sayı 1, 2009, s. 7.

ve Batı Şeria ile Gazze’de şiddetle mücadele etmeye yönelik, Filistin güvenlik organlarına tabi elemanların eğitimiyle ilgili programı tasarlamak için denetmen olarak Tüm General William Ward, ABD tarafından görevlendirildi.¹⁶⁹

ABD’nin bu stratejisine uygun olarak, Filistinliler ile İsraililer arasında bağlantı halkası olarak 2005 yılında, Dayton’un koordinatörlüğünü üstlenen bir ABD komisyonu kuruldu. Bu komisyonun görevi, Batı Şeria ve Gazze’de güvenlik alanında deneyim kazanmak için, Filistinli elemanlara eğitim verme yolu ile Filistin güvenlik organlarına yeniden rehabilitasyon sağlamaktır.¹⁷⁰

Filistin’deki bölünme meydana geldikten sonra Hamas, FKÖ’yü ABD ile işbirliği yapmakla suçluyordu. İşte bu durum Filistin Yönetimini güvenlik sağlama konusunda çok rencide etti. Hatta Filistin Yönetimine değişik ithamlarda bulunmak için ABD müdahalesi bahaneye dönüşüverdi. Burada ilgi çeken husus, Filistin’in güvenlik konusuna ABD’nin müdahale hedefidir. Çünkü Filistin’de Haziran 2007’de iç bölünme meydana geldikten sonra ABD’nin çabaları arttı. Bu çabalar, Filistin bölünmesini derinleştirmek için Filistin güvenlik organlarını yeniden yapılandırma ile rehabilitasyon etme ve bölünme dosyasını kapatmadan, Batı Şeria’daki Filistin Yönetimini bazı seçenekleri benimsemeye yönlendirme çerçevesinde gerçekleşti. Oysa bu müdahalenin açıklanan hedefleri Filistin şiddetine karşı mücadele etmek için Filistin güvenlik durumunu düzeltmek ve rehabilite etmektir.¹⁷¹

Bu hedef doğrultusunda ABD, 2008 yılının başında Jay Crawsh, Walter Slocope ve Montgomery Megis adında üç generalden oluşan bir ABD komisyonu oluşturdu. Bu komisyonun görevi, Filistin ve İsrail tarafları arasında imzalanan antlaşmaların tavan şartları içerisinde Batı Şeria’daki Filistin ve İsrail durumuna uygun olan bir güvenlik planı oluşturmaktır.¹⁷²

¹⁶⁹Fuad Hamdan, *AwlaweyatAlmotahedaAlamrikeye Fi TahkekAlsalam Bayin İsrail WaFilestin*, Alzaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, Bayrut, s. 12. تحقيق السلام بين اسرائيل والفلسطينيين

¹⁷⁰Alshabi, *Eslah Almoasasa Elamny*, s. 145. اصلاح المؤسسة الامنية

¹⁷¹“ABD, İsrail ve Filistinliler Kader Üçgeni” (Çev. Bahadır Nisa Şener), İstanbul: İletişim Yayınları, 1993, s.77.

¹⁷²OmarFarajallah, (2008), *Tahkik Al Salam Bayin İsrail WalFilestenyn*, , Ramallah, Al Muasse Al Arabiya Yayınları, s. 20. تحقيق السلام بين اسرائيل والفلسطينيين

Bu komisyon üç tavsiye oluşturarak ABD'deki karar verme merkezlerine sundu. Bu tavsiyeler şu şekildedir:

- 1- Filistin güvenlik organları, Filistin terörüyle mücadele etmeye hazır olduğunda, Filistin ile İsrail arasında uzlaşmaya varmak için imkân vardır. Böyle bir durumda, Filistin muhalif örgütlerini kontrol etmede Filistin güvenlik organlarının gücüne İsraililerin güveni artar. Dolayısıyla, Batı Şeria'dan çekilmesi de hızlanır.
- 2- Özellikle Hamas'ın Gazze'yi ele geçirmesinden sonra oluşan Filistin güvenlik durumuna uygun olarak, Filistin güvenlik organlarının yeniden eğitilmesi ve yapılandırılması konusunda ABD'nin yoğun destek vermesi gerekmektedir.
- 3- Görevi, Filistinlilerin güvenliğini sağlamak olan uluslararası gücün, Batı Şeria ve Gazze'de bulunma önerisinin başarı şansı bulunmuyor.¹⁷³

Bu senaryolara bakarsak, Filistin ile İsrail arasındaki barış sürecini yönlendirmekte ABD'nin rolünü göreceğiz. Aslında söz konusu ihtilafın çözümü, ABD'nin bakışıyla uyum sağlayan güvenlik stratejisini benimsemesi için Filistin tarafına şartların yeniden dayatılmasıdır.

Güvenlik hususunda herhangi bir değişimin temelinde mali yardımın olması nedeniyle, Filistin güvenlik organlarının eğitimi ve reformu için ABD, 80 milyon Dolar tutarında para ayırmıştır. Ayrıca, Filistin Yönetiminin kontrolündeki bölgelerde, diplomatları korumak için eğitim programı oluşturuldu. Bu programın amacını ABD şöyle açıkladı: *"Filistin halkı için güvenliğin sağlanması, terörle mücadele, partiler arası güvenin oluşturulması ve sonunda Filistin'deki güvenlik ihtiyaçlarını gidermek için Filistin Yönetimine yardım etmektir."*¹⁷⁴

3.1.2. KeithDayton'un Demeçleri Ve Filistin Güvenliğine Etkisi

ABD'li koordinatörün Ramallah'ta bulunması, Filistin Yönetimi için hiç iyi bir durum değildi. Zira çok kez bu Dayton'un rolü teknik destek ve Filistin güvenlik organlarının yeniden eğitimi için gereken mali destekten öte olmadığını açıklamıştı.

¹⁷³ Age, ss. 22-26.

¹⁷⁴ ALAYAM, *Tadreb Alajheze Alamneye Al Filesteneye*, Basın Bülteni, 3/8/2007, <http://www.aklaam.net/forum/archive/index.php/t-15256.html>, (Erişim, 24/7/2015) جريدة الايام, تدريب الأجهزة الامنية الفلسطينية.

Ancak, Filistin halkı nezdinde birçok soru işaretine neden oluyordu. Çünkü o dönemdeki ve özellikle Filistin'in iç bölünmesinden sonraki ABD müdahalesi, Filistin güvenlik organlarının görevleriyle ilgili sokaktaki Filistin vatandaşlarına manevi zarar vermişti.¹⁷⁵

Pratikte Dayton, Filistin güvenlik organlarının eğitiminde belli bir rol oynamıştı. Dayton'un görevi, 2007 yılından itibaren daha da netleşmiş, ancak rolü ihtilaf konusu olmuştu. Filistin Dışişleri Bakanı Sait Abu Ali, Dayton'un rolü hakkında *"kendisi başka danışmanlar arasında bir danışmandır"* diye bir açıklama yapmak zorunda kalmıştı.¹⁷⁶

Dayton, Washington'da Ortadoğu Araştırmalar Enstitüsünde, Filistin'de yeni güvenlik realitesini oluşturmakta kendi kudret ve performansı hakkında bir konuşma yapmıştır: *"Filistinli yeni adamlar Ürdün'den döndükleri vakit büyük ölçüde atılım ve disiplin göstererek öyle büyük fark gösterdiler ki İsrail ordusunun liderleri bana; daha kaç tane bu yeni Filistinlilerden eğitebilirsin ve ne kadar sürer, çünkü bunlar Batı Şeria'dan çıkmamıza vesiledir."* Bu sözler, Filistin Yönetimini olumsuz etkilemişti.¹⁷⁷

Filistin'de ve özellikle güvenlik organları nezdinde Dayton'un demeçleri iyi karşılanmamıştı. Tam tersine reddedilmişti. Çünkü kendi görevi olan teknik danışmanlığın dışına çıkmıştı. Wall Street Journal gazetesi, Filistin güvenlik organlarında çalışan bir subayın dediğine atfen şunu yazmıştı: *"Biz; Filistin güvenlik organlarına ancak vatanımıza hizmet ve ülkemizi yapmak için katıldık."*¹⁷⁸

ABD'nin Filistin Yönetimi üzerindeki baskıcı rolü açtı ve yönetime karşı olumsuz rol üstlenmek ve bir yandan Filistin - İsrail çatışmasının çözümü, diğer yandan ise Filistin iç bölünme konusunu kapatmakla ilgili belli seçenekleri dayatmaktan hiç kaçınmadı. Abu Dabi Televizyon Kanalı 08.11.2009 tarihinde, ABD'nin Filistin Yönetimi üzerinde uyguladığı baskılar hakkında Filistin Başkanı Mahmut Abbas'la yaptığı röportajda şunları söyledi: *"İç uzlaşma antlaşmasını"*

¹⁷⁵ Alshabi, *Eslah Almoasasa Elamny*, s. 147. اصلاح المؤسسة الأمنية

¹⁷⁶ İsam Genemat, *Eslah Alamn Al Filesteney Taht Al Ehtelal*, Kudüs: Kudüs Yayınları, 2010, s. 11. اصلاح الامن الفلسطيني تحت الاحتلال.

¹⁷⁷ Age, s. 15.

¹⁷⁸ Hamdan, *AwlaweyatAlmotahedaAlamrikeye Fi TahkekAlsalam Bayin İsrail WaFilestin*, s. 28. اولويات المتحدة الامريكية في تحقيق السلام بين اسرائيل والفلسطينيين.

imzalamam hakkında, bizi 2006 yılına geri götürecekler diye, Amerikalılar beni uyarmıştı”.¹⁷⁹

3. 2. FİLİSTİN’DEKİ İÇ BÖLÜNME DEN SONRA KALKINMA DÜZEYLERİ

Filistin halkının geleceğe güvenle bakması, ancak kapsamlı bir kalkınma ile gerçekleşebilir. Doğal kaynaklarını ve nitelikli insan gücünü optimum şekilde kullanmasıyla birlikte, kalkınma alanındaki amaçlarının gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu bağlamda Filistin Yönetimi, Filistin topraklarındaki ekonomik ve sosyal sorunları çözmek için birçok ekonomik ve sosyal kalkınma plan ve programı hazırlamıştır. Dolayısıyla, yoksulluk ile işsizliğin giderilmesi ve eğitim, sağlık, konut gibi uygun sosyal hizmetlerin sağlanması için söz konusu planların birçoğu, İsrail ekonomisine olan bağların azaltılması, ekonomik kalkınmaya uygun alt yapının inşa edilmesi ve Filistin ekonomisindeki yapısal bozuklukların kaldırılması üzerine yoğunlaşmıştı.¹⁸⁰

Bu nedenle Filistin Yönetimi, Filistin’deki güvenlik ile kalkınma söylemlerini değiştirmeye başladı. Filistin Yönetimi, Filistin vatandaşlarının yaşam koşullarını iyileştirmek için birçok kalkınma plan ve programı hazırladı. Batı Şeria’daki Filistin toplumu içinde huzur ve istikrarı sağlamak için çaba gösterdi. Dolayısıyla, bir yandan tam teşekküllü kalkınma planları hazırlarken, diğer yandan da Filistin güvenlik organlarının eğitim ve gücünü destekleyerek Filistin güvenlik sektörünü reforma tabi tutmakla yükümlü oldu. Filistin Yönetimi, Batı Şeria ve Gazze’deki kalkınmayı gerçekleştirmede yeni yöntemleri uygulamaya koydu. Bu uygulama, daha önceki plan ve programlardan farklı bir Filistin ekonomik kalkınma realitesiydi. Dolayısıyla, Filistin Yönetiminin gelecekteki stratejisi; “*kalkınma,*

¹⁷⁹Al-Hay’a Al-Filesteneye Al-MustakellaLi Hukuk Al-Insan, *Hawl Al-Infilat Al-Amnywa*

Da’fSeyadet Al-Kanun FyArady Al Sulta Al-WataneyyaAl Filesteneye, Ramallah, Al-Hay’a

Al-Filesteneye Al-MustakellaLi Hukuk Al-Insan, 2009, s. 27. الهيئة الفلسطينية المستقلة لحقوق الانسان. حول الانفلات الامني وضعف سيادة القانون في اراضي السلطة الوطنية الفلسطينية

¹⁸⁰Mete Çubukçu; “*Bizim Filistin*”, İstanbul: METİS Yayınları, 2002, s. 33-34.

*vatandaşı toprağa bağlı kılma temeline dayanan dirençli siyasi çıkış noktasına sahiptir” şeklinde yeni bir anlam kazandı.*¹⁸¹

İlk kalkınma planı hazırlama teşebbüsleri, programlar halindeydi. Bu programlar, “1994 - 2000 Filistin Ekonomik Kalkınma Programı” diye adlandırıldı. Nitekim bu adım, Batı Şeria ve Gazze’de yeniden imar ve kalkınma düzeyinin yükseltilmesi için ilk teşebbüs niteliğindeydi. Ancak bu program etkinliğini azaltacak birçok engel ve zorluklarla karşılaştı. Kalkınmanın gerçekleştirilmesi için çabalar devam ederken, 2000 yılında El Aksa İntifadası patlak verdi. Dolayısıyla o çabalar ekonomik biçimden çok yardım ve insani biçime büründü. Filistin kalkınmasının seyri 2008 yılının başlamasıyla yerelden ziyade uluslararası etkenlere bağlı oldu.¹⁸² Bu planları aşağıda alt başlıklar halinde şu şekilde özetleyebiliriz:

3.2.1. 2008 – 2010 Yılları Kalkınma Planı Ve Başarı Şansları

2008 - 2010 dönemi kalkınma planı, “Reform ve Kalkınma” adı altında hazırlanarak, Filistin Yönetimi tarafından para desteğinde bulunan ülkelere, 2007 yılında Paris’te sunuldu. Bu plan dört ana konu içeriyordu:

- 1- Güvenlik üzerine yoğunlaşarak yasanın uygulaması ve sorgulama ile şeffaflık içinde mali sektörün reformuyla hükümetin reformu.
- 2- Toplumu koruma adı altında eğitim ve sağlıkla ilgili sosyal hizmetlerin desteklenmesi yolu ile sosyal kalkınmaya ilgi gösterilmesi.
- 3- Özellikle tarım sektöründe yatırımları teşvik ederek ekonomik kalkınma çerçevesinde özel sektörün desteklenmesi.
- 4- Batı Şeria’daki Filistin kentleri arasındaki yollara ilgi gösterilmesi ve elektrik ile su şebekelerinin iyileştirilmesi için altyapının geliştirilmesi.¹⁸³

Bunlara binaen anlaşıyor ki plan, Filistin vatandaşlarının yaşam düzeyinin teorikte yükseltilmesini hedefliyordu. Nitekim bu durum, ekonomik kalkınmanın yeniden

¹⁸¹Agk, 63.

¹⁸²Nassar, *Khotat Altanmeye Bayin E lwake Wal Tomoh*, s.45. خطط التنمية بين الواقع والطموح.

¹⁸³Al Sulta Al Filesteneye, *Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2008-2010)*, Basın Bülteni, 30/04/2008, http://www.preventionweb.net/files/26380_prdp200820101.pdf, (Erişim, 21/7/2015) ss. 12-14 خطط التنمية والاصلاح 2008-2010.

uygulanmasıyla gerçekleşir. Çünkü bu kalkınma özel sektöre uygun bir kalkınma atmosferi oluşturur, dolayısıyla kalkınma sürecinin devamına zemin hazırlar. Sonuçta Filistin halkı için uygun sağlık ve eğitim sağlanarak insan ve sosyal sermaye geliştirilebilir.

Aslında “Reform ve Kalkınma” planı pratikte Filistin Yönetiminin yaşamış olduğu iki krizin içinde geldiği söylenebilir. Birincisi, Filistin Yönetimine verilen dış para desteğinin durdurulması, ikincisi Filistin iç bölünmesiydi. Dolayısıyla, planın başarı şansını düşürüp, özellikle iç bölünme söz konusu olunca ve istikrarsızlık anlamına gelince, Filistin Yönetiminin yaşadığı güvenlik şartları dikkate alınmadan plan, ideolojik politika ve ümit ile tahmin tavanlarının yüksek tutulması içinde kaldı. Öte yandan “Reform ve Kalkınma” planı, ekonomik alanda gelişmeye dayanarak kalkınmayı gerçekleştiren, yeni liberal kapitalist ekolün apaçık bir örneğini teşkil ediyordu.¹⁸⁴

Filistin Merkez İstatistik Kurumundan açıklanan 2008 yılına ait kalkınma verileri, özellikle Gazze’de olmak üzere, Filistin toplumunun yoksul topluma dönüştüğünü göstermektedir. Söz konusu rapor, yoksulluktan bahsetmeye devam ederken, yoksulluk meselesinin bir olguya dönüştüğünü ve bu olgunun Filistin toplumunun, toplumsal bünyesiyle ilgili olabildiğini beyan ederek olgunun sebebini iki konuya dayandığına vurgu yaptı. Birincisi, İsrail işgalinin abluka, kapatma ve bariyer politikası. İkincisi, Filistin Ulusal Yönetiminin izlemiş olduğu kalkınma politikaları ve üretici olmayan (hizmet) plan ve projelerini benimseyerek bu projelerin temel hedef ve gayelerinin gerçekleşememesine yol açmasıdır.¹⁸⁵

Şahsi Görüşümüz; Filistin Yönetimine o dönemde verilen yardım hacmine rağmen ileri düzeyde bir kalkınma gerçekleştiremedi. Bunun sebebi ise Filistin Yönetiminin yönettiği bölgelerde İsrail işgalinin devam etmesiydi.

İsrail işgalinin devam etmesine rağmen Filistin Yönetimi, muhtelif kalkınma çabalarını göstermeye devam etti. Ayrıca, kendi vizyon ve stratejilerini Filistin Yönetiminin Devlete dönüşmesi gerekli olduğu bir döneme uygun şekilde yenilemeye gitti. Dolayısıyla, devletin kurulması ve İsrail işgalinin sona erdirilmesi

¹⁸⁴ Albatniji, *AltanmeyaAl-Filestineye*, s. 90. التمنية الفلسطينية.

¹⁸⁵ Agk, s. 93.

kapsamında Ulusal Kalkınma Planını ihdas ederek gerçekleştirilmesinde birçok boyut üzerinde yoğunlaşmıştı.¹⁸⁶

3.2.2. 2011 -2013 Yılları Ulusal Kalkınma Planı: Devletin Kurulması Ve Geleceğin İnşa Edilmesi

Önceki kalkınma planlarından değişik olarak 2011-2013 yılı, ulusal kalkınma planı değişik varsayıma dayanıyordu. Hükümetin harcamalarında tasarruf ve bazı hükümet sektörlerinde harcamaların azaltılması gerektiriyordu. Ayrıca plan, Filistin toplumunda etkin olan sektörlerin ve özellikle kapsamlılığıyla bilinen kalkınma sektörünün gelişmesi için gereken ayrıntılı aşamaları içeriyordu.¹⁸⁷

Sosyal kalkınma bakımından plan, sosyal hizmetlerin geliştirilmesi üzerine vurgu yapıyordu. Başka bir deyişle özellikle sağlık ve eğitim alanlarında, Filistin vatandaşlarına daha iyi hizmetlerin verilmesinin yanı sıra, yoksulluğun etkilerinin azaltılması ve Filistinliler arasında en çok ötelenen ve ihtiyaç sahibi kişilerin korunmasını öngörüyordu.¹⁸⁸

Ekonomik kalkınma bakımından plan, yatırıma uygun ortam oluşturmak için Filistin'in yerel güç ve kaynaklarını geliştirmeye, ayrıca dış yardımlara bağıllığı azaltmakla sonuçlanan kalkınma projelerinin devam etmesi için çalışmaya çağrı yapıyordu. Diğer yandan plan, hükümet sektörünü iki açıdan ele alıyordu. Birincisi, Filistin Yönetiminin kurumları içinde adalet, eşitlik ve sorgulamanın pekiştirilmesiyle demokratik yolun sağlamlaştırılması. İkincisi ise, Filistin güvenlik organlarının kendisine verilen yasaların uygulanması, kamu düzeninin korunması ve Filistin vatandaşları için huzur ve güvenin sağlanması gibi görevleri yerine getirmek için bu organların eğitilip rehabilite edilmesidir.¹⁸⁹

Filistin Yönetiminin gelecekteki Filistin devlet kurumlarının inşası hakkındaki vizyonu, eş zamanlı üç yollu devlet kurumları inşa planından ibaretti. Bu üç yolu Filistin Başbakanı Dr. Selam Fayyaz belirledi. İsrail'le müzakereleri içeren

¹⁸⁶Nassar, *Khotat Altanmeye Bayin E lwake Wal Tomoh*, s.55. خطط التنمية بين الواقع والطموح.

¹⁸⁷Al Sulta Al Filesteneye, *Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2011-2013)*, Basın Bülteni, 28/04/2011, http://www.preventionweb.net/files/26380_20112013.pdf , (Erişim, 22/7/2015)s. 15. خطط التنمية والإصلاح 2013-2011.

¹⁸⁸Agk, 20.

¹⁸⁹Agk, s. 25.

FKÖ'nün gösterdiği siyasi çaba, aynı zamanda Filistin devleti inşa planını destekleyen ulusal kurumların inşası konusunda Filistin Yönetiminin kudreti ve Batı Şeria'da barışçıl halk direnişinin desteklenmesidir.¹⁹⁰

Diğer yandan ulusal kalkınma planı, Filistin Yönetiminin kalkınmadaki önceliklerini benimseyip daha ileri götürmeyi amaçlıyordu. Söz konusu öncelikler ulusal kurumların tamamlanması, dürüstlük ile şeffaflık değerlerin aşılması, kuvvetler ayrılığı ve çoğulculuk (plüralizm) ile insan hakları üzerine kurulan demokratik rejim içinde, Filistin devlet projesini korumayı temin eden güvenliğin sağlanmasından ibaretti.¹⁹¹

3.2.3. 2014 – 2016 Yılları Ulusal Kalkınma Planı: Devletin Kurulması Ve Egemenliğin Şekillenmesi

2014-2016 kalkınma planı, Filistin Yönetiminin 2007 yılında başlattığı kapsamlı ulusal planlama aşamalarının üçüncüsüdür. Bu planlamanın hedefi planlama süreçleriyle ile bütçe programları arasındaki bütünleşmenin sağlanmasıydı. Dolayısıyla şimdiki plan mantıklı, tümleşik ve temelli sonuçlara yönlendirilmiş bir şekilde bu bütünleşmeyi sağlamlaştıracaktır. Zira bunu gerçekleştirirken daha önce hazırlanan planlardan ve özellikle 2011-2013 yılları için hazırlanan ulusal kalkınma planlarından kazanılan deneyim ve birikimi esas alacaktır.

Plan, gelecek aşama için Filistin'deki yönelimler ve öncelikleri tespit eden politik ve stratejik çerçeveyi temin etmektedir. Bu öncelikler tüm ortaklar, devlet sektörü, özel sektör ve halk sektörü tarafından kabul görmektedir. Plan, ayrıca ve özellikle devlet kurumları ile kalkınma müdahalelerine düzenleyici ve yönlendirici çerçeve temin etmekte ve mevcut veya olası kaynakların şeffaf, yeterli ve yetkin şekilde kullanılması için optimum dağıtım aracı temin etmektedir. Amaç ise mali istikrarın sağlanmasında katkıda bulunmak ve sürdürülebilir kalkınmayı hayata geçirmek; dolayısıyla da adaletli şekilde gelişim ve büyümeyi gerçekleştirmek için

¹⁹⁰ALZAYTOUNA, *Salam Fayaad Yatahades An Bena Al Moasasat*, Basın Bülteni, 31/8/2010, <http://www.alzaytouna.net/permalink/4633.html>, (Erişim, 25/7/2015). سلام فياض يتحدث عن بناء المؤسسات.

¹⁹¹Al Sulta Al Filesteneye, *Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2011-2013)*, Basın Bülteni, 28/04/2011, http://www.preventionweb.net/files/26380_20112013.pdf, (Erişim, 22/7/2015) s. 30. خطط التنمية والاصلاح 2013-2011.

yatırım ve değişik müdahalelerin yeterli ve yetkin şekilde bütünleştirilip koordine edilmesini sağlamaktır.¹⁹²

Hükümet, şimdiki planı hazırlarken önceki kalkınma planlarının gerçekleştirdiği ve gösterdiği çabaları sağlama almak için dört sektörde de (işletme ve ekonomik kalkınma sektörü, olgun hükümet ve kurum inşa sektörü, sosyal koruma ve kalkınma sektörü, altyapı sektörü) sıkı tedbirler almaya önem verdi. Bunları önceki planların değerlendirme sonuçları ve alınan derslere dayanarak gerçekleştirdi. Amacı ise gerçekleşen işleri korumak ve ulusal ihtiyaç ve hedeflere göre geliştirmektir. Şimdiki plan, önceki gibi kamu sektörünün izlenmesi ve bu plan ile programları uygulamada hatta kalkınmanın tüm süreçlerinde gösterdiği performans ve etkinliğin değerlendirilmesi için pratik bir çerçeve temin etmeye çalışacaktır. Sözü edilen çerçeveyi istenen sonuçları ile izleme araçlarının tespiti ve incelenmesi; dolayısıyla somut bir performansı garanti etmek için uygun kararların alınması yolu ile gerçekleştirecektir.¹⁹³

3.2.3.1. 2014 – 2016 Yılları Ulusal Kalkınma Planının Hazırlanmasında Onaylı Metodolojik Temeller

- 1- Ulusal planlar hazırlamak için ulusal mülkiyetin sağlanması.
- 2- Geniş ve etkin katılım.
- 3- Ulusal planlar ve bütçelerin hazırlanmasında sonuçların dayandığı çerçeve.
- 4- Fiilen gerçekleştirilebilen realist sonuçlar.
- 5- Planlama işlemlerini kurumsallaştırmak ve sorgulama ile şeffaflık çıtasının yükseltilmesi.
- 6- Sosyal çeşitliliğin ihtiyaçlarını karşılayabilen metodolojinin benimsenmesi.

¹⁹²Al Sulta Al Filesteneye, *Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2014-2016)*, Basın Bülteni, 30/01/2014, http://www.mopad.pna.ps/images/PDFs/Arabic%20Palestine%20State_%20final%20draef.pdf, (Erişim, 27/7/2015) s. 20. 2016-2014 خطط التنمية والإصلاح

¹⁹³Agk, s. 22.

7- İnsan haklarına saygı.¹⁹⁴

3.2.3.2. 2014 – 2016 Yılları: Ulusal Kalkınma Planının Hazırlanmasında Metodolojik Temel Değişiklikler

1- 2014-2016 kalkınma planının hazırlık işlemlerinde katılım yönteminin pekiştirilmesi. Bu planın hazırlık çalışması, aralarında kamu ve özel sektör ile özel kurumların yanı sıra, ilgili yetkililer olmak üzere belli sektörlerin yoğun ve düzenli istişarelerine dayandı.

2- Planın tüm aşamalarında sosyal kategoriye dâhil etmeyi benimsemek. Sektörel stratejileri güncelleyip, sosyal kategoriye göre geliştirilmesine ilaveten, devlet sosyal kategori temsilcilerini bakanlık ve devlet kurumlarındaki planlama ve bütçe ekiplerine dâhil etti.¹⁹⁵

3.2.3.3. 2014 – 2016 Yılları Ulusal Kalkınma Planının Hedefleri

1- Bağımsız, adaletli, sürdürülebilir kalkınma gerçekleştirebilen, vatandaşlara daha iyi iş fırsatı sağlayabilen ve üretimlerini iyileştiren ulusal bir ekonomi için daha dayanıklı temellerin atılması.

2- İfade özgürlüğü, bilgi edinme özgürlüğü ve bağımsız etkin yargı ile mesleki güvenlik kurumu altında ayırım yapmaksızın yasanın koruması altına alınma dahil olmak üzere insan hakları ve temel özgürlükler üzerine kurulu devlet kurumlarının tamamlanması.

3- Devlet ve yerel kurumların etkinliğinin sağlamlaştırılması ve topluma daha iyi ve yeterli hizmet vermeleri için güçlerinin yükseltilmesi.

4- Karar oluşturma ve kamu sorgulamasında toplumsal katılımı ve merkezi olmayan yönelimi aşmak.

¹⁹⁴Al Sulta Al Filesteneye, Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2014-2016), Basın Bülteni, 30/01/2014, http://www.mopad.pna.ps/images/PDFs/Arabic%20Palestine%20State_%20final%20draef.pdf, (Erişim, 27/7/2015) ss. 24-26. 2016-2014 خطط التنمية والإصلاح

¹⁹⁵Agk, s. 30.

5- Hak ve sosyal kategori üzerine kurulu, yoksulluğu durdurabilen ve sınıf ile bölgeler arası sosyal adaleti sağlayan sürdürülebilir sosyal hizmetlere devam edilmesi.

6- Ekonomik kalkınmayı, bağımsızlığı ve sosyal adaleti sağlamakta katkıda bulunan sürdürülebilir ve insafli Filistin alt yapısının inşa edilmesi.¹⁹⁶

3.2.3.4. 2014 – 2016 Yılları Ulusal Kalkınma Planının Yüzleştiği Zorluklar

- 1- İsrail işgali.
- 2- İdari, politik ve iç bölünme.
- 3- Genel ekonomik durumun kötüye gitmesi ve mali krizin kronikleşmesi.
- 4- Yoksulluk ve işsizlik.¹⁹⁷

3. 3. Filistin Yönetiminin Önündeki Zorluklar

Kalkınma süreci, gerek İsrail işgalinin varlığıyla ilgili, gerekse kapsamlı kalkınma düzeylerinin herhangi birinin geliştirilmesi yönünde bu işgalin temsil ettiği gerçek engellerle karşı karşıya kalmıştı. Hatta Filistin Yönetiminin kalkınmayı yönlendirmekte kısıtlı bir rol oynaması ve dış müdahalelerden uzak olarak kalkınma sürecinin sabit ve bağımsız bir Filistin için stratejik çerçeve içinde kullanılmasında da kalkınma süreci zorluklarla karşı karşıya kalmıştı. Dolayısıyla aşağıdaki engeller yolu ile sözü edilen zorlukların bir kısmı tespit edilebilir.

3.3.1. İsrail İşgalinin Devam Etmesi

İsrail'in, Batı Şeria ve Gazze'yi kontrolü altında tutması ve uyguladığı ambargolar sonucunda, Filistin'de kalkınma süreci yavaşlamıştır. Nitekim 1993 Oslo Antlaşması'ndan önce İsrail, Batı Şeria ile Gazze'yi sivil idare ve askeri otoriteye bağladı ki bu durum, Filistin halkına kalkınma sürecini kucaklayan kendi ulusal

¹⁹⁶Agk, s. 34.

¹⁹⁷Agk, s. 36.

kurumlarını inşa etme şansı vermediği gibi, kalkınma çabalarını Filistin vatandaşlarına insani yardım dağıtan Filistin Mülteci Ajansına bağlı kıldı.¹⁹⁸

Oslo Antlaşması'ndan sonra, 1994 yılında Filistin Ulusal Yönetimi kurulmuştur. Yönetim, kalkınmanın gerçekleşmesi ve Filistin halkının durumunu daha iyiye götürme görevini üstlendi. Oslo Antlaşması'ndan önce Filistin halkı, savundukları siyasi partileri, İsrail işgaline karşı direnmekle yükümlü kılıyordu. İşte bu strateji, altmış yıl boyunca Filistin ve İsrail arasındaki çatışmaların odağını teşkil etti.¹⁹⁹

Oysa ikinci aşama, Oslo Antlaşması çerçevesinde Filistin ve İsrail arasındaki mevcut güç dengesi gereğince barış ve uzlaşma stratejisini benimsedi. İşte bu dengeye göre, Filistin tarafı kontrol altına alınmış ve “yumuşak” denen vesilelerle İsrail işgalinin politikaları uygulanmıştır. Aslında İsrail, bu vesilelerle kurnaz stratejiler uygulayarak, Filistin Yönetimini Filistin toplumu nezdinde zayıf düşürmek istemişti. Bu stratejilerin en önemlisi şunlardır:

1. İsrail işgalinin devam etmesi, yani daha fazla Filistin toprağının müsadere edilmesi, bu topraklarda yerleşim biriminin kurulması ve geçitler ile kara, deniz ve hava sınır kapılarının doğrudan kontrol altına alınması demektir. Bütün bunlar İsrail'in Filistinliler ve özellikle Gazze üzerinde uyguladığı kapsamlı abluka politikası çerçevesinde uygulanır.
2. Filistin Yönetiminin seçeneklerini, işgalin hedeflerine hizmet edecek şekilde yeniden düzenlemek için İsrail, birçok güce ve özellikle ABD'ye güvendi.
3. Batı Şeria ve Gazze'deki kalkınma sürecinin yavaşlatılması. Yerleşim birimleri ile Yahudileştirme projelerinin yapımı vesilesiyle İsrail gerçeklerinin fiilen dayatılmasının hızlandırılması.²⁰⁰

Human Rights Watch örgütü, İsrail'in bu stratejisinden yola çıkarak “*ayrımci politikaların hükümranlığı... Yerleşimciler büyüyor, Filistinliler ise zorluk çekiyor*” unvanlı raporunda, Batı Şeria'daki Filistinlilere karşı İsrail politikalarını eleştirdi ve bu politikaların çeşitlik güvenlik bahaneleriyle Filistinlileri günlük ihtiyaçlardan

¹⁹⁸ Bayraktar, “Oslo Barışı'ndan El Aksa Intifadasına Ortadoğu”, s.66.

¹⁹⁹ AbidAlhamitAlkayali, Azmet AlmashroaAlwatany AL-FilestinyeWal Afak Almohtamale, Bayrut, Alzaytone Araştırma Merkezi Yayınları, 2013, s.80. *أزمة المشروع الوطني الفلسطيني والافاق المحتملة*.

²⁰⁰ Age, ss. 87-88.

mahrum kıldığını yazdı. Gazze ile ilgili ise; İsrail 2005 yılında çekilmesine rağmen güvenlik ve ekonomik ablukaya devam etti. O politikalar “büyüme ve kalkınma yok, ancak durum insani krize dönüşmemeli” temel kuralı ile uygulandı, dedi. Bunlara binaen İsrail, Filistin halkının yaşadığı yaşam zorluklarının sorumluluğunu, Filistin Yönetiminin üzerine attı. Hatta bu yönetimi belli seçeneklerle yükümlü kıldı. Böylece bu durum pratikte Filistin Yönetiminin görevini olumsuz yönde etkilemişti.²⁰¹

Batı Şeria ve Gazze işgal edildiğinden beri İsrail işgali, kalkınmayı öteledi ve Batı Şeria ile Gazze’deki İsrail bölge ve hatta yerleşim birimlerine tahsis ettiği kaynaklara nazaran bunları adaletli dağıtmadı. Ayrıca, Batı Şeria ve Gazze’ye ayrılan kaynakları, İsrail güvenlik bütçesinin bir parçası olarak elinde tuttu. Nitekim harcamalar Filistinlilerin ne gerçek ihtiyaçları ne Filistin halkının kalkınma önceliklerine göre yapıldı. Aynı zamanda, Filistin piyasasını İsrail piyasasına bağladı. Hedefi ise, bir yandan Batı Şeria ve Gazze’de İsrail sanayine gelecekte rakip olabilecek Filistinli yerli sanayinin kurulmasını engellemek, diğer yandan Filistin piyasasını İsrail piyasasına bağlı kılmaktır. Dolayısıyla, bunlardan anlaşılıyor ki Batı Şeria ve Gazze’deki kalkınma sürecine karşı, İsrail’in perspektifi kalkınma değil güvenlik boyutludur.²⁰²

Şahsi Görüşümüz; kapsamlı kalkınma ile işgal kesişmeyen iki kavramdır. Çünkü İsrail işgali, 48 yıldan beri Batı Şeria ve Gazze’deki kalkınmanın önündeki en bariz engeldir. Yani; Batı Şeria ve Gazze’deki kalkınmanın başarılı olması işgalin sona ermesine bağlıdır.

3.3.2. Filistin Yönetimine Dayatılan Eksik Egemenlik

Filistin egemenliğinden söz ettiğimiz zaman, Filistin Yönetiminin kurduğu şartları dikkate almamız gerekiyor. Çünkü bu şartlara göre Yönetimin görevleri belirlenmişti. Filistin ve İsrail arasındaki antlaşmalarda “*İsrail - Filistin*

²⁰¹Human Rights Watch, *İsrail Fi AldefaAlgarbeyaFaselWaİnidamMosawa*, Basın Bülteni, 9/12/2010, <https://www.hrw.org/node/256166>, (Erişim, 1/07/2015). اسرائيل في الضفة الغربية فصل وانعدام مساواة.

²⁰² Ahmet Said, *Altanmeye Fi Filestin Bayin AlmotatabatAldaheleyeWalEkrahataAlkharejeye*, Basın Bülteni, 1/06/2007, <http://pulpit.alwatanvoice.com/content/print/91028.html>, (Erişim, 3/07/2015), s. 3. التنمية في فلسطين بين المطالبات الداخلية والاكرهات الخارجية.

müzakerelerinin hedefi, geçici bir özerk yönetim ve Batı Şeria ile Gazze'deki Filistin halkı için en fazla beş yıllığına seçilmiş meclisin kurulması ve bunların Güvenlik Konseyinin 242 ile 338 sayılı kararları esas alınarak daimi uzlaşmaya yol açmasıdır.” denilmektedir.²⁰³

Filistin egemenliğinin bulunduğu bölgelerde, bu kısıtlamaların eksik egemenlik oluşturduğunu görebiliriz. Filistin Yönetimi her ne kadar bu kısıtlamaların tavanı kapsamında kendi durumlarını değiştirmeye teşebbüs ettiyse de, kendini işgal ile barış sürecinin gereklilikleri arasında buldu. Diğer taraftan İsrail - Filistin antlaşmaları, İsrail'e sınırlar ve geçitler üzerinde hak tanıdı. Aynı zamanda bu antlaşmalar, İsrail işgali karşısında Filistin Yönetimine şantaj, zayıflatma ve baskı yapmak için en etkin vesile olmuştu. O işgal ki, Filistin toplumunda istikrarsızlık olması için elinden gelen güvenlik şartlarını dayatıyordu. Hedefi ise, gelecekte Filistin devletinin kurulmasına yol açabilecek kalkınma realitesini tesis etmekten Filistin halkını mahrum kılmaktı. Dolayısıyla İsrail, Filistin Yönetiminin değişik güçlerini felç etmek ve sadece Filistin vatandaşlarının günlük ihtiyaçlarını temin etmek için çabalamasını istiyordu. Toprak üzerinde gerçek egemenliği olmayan bir Filistin Yönetiminin varlığı, bir yandan yardım eden ülkelere, diğer yandan İsrail işgaline bağlı kalmasını pekiştirdi. Özellikle Filistin Yönetiminin yükümlü olduğu antlaşmaların hedeflerine baktığımız zaman göreceğiz ki, daha sonra Filistin Yönetimi İsrail işgalinin onayı olmadan kendi varlık ve kararlarına hâkimiyet sağlayamamıştır.²⁰⁴

İsrail işgali Batı Şeria ve Gazze'deki güvenlik ile kalkınma seyrini fiilen kontrol etmiş durumdadır. Bu gerçek en bariz şekilde Filistin Yönetiminin Batı Şeria'yı üç güvenlik bölgesine bölünmesini kabul etmesinden anlaşılır. Bu üç bölgede, bir yandan Filistin Yönetiminin yetkileri diğer yandan karar alma güçleri tespit edilmişti. İşte bu durum Filistin Yönetiminin rolüne ve kalkınma seçeneklerine yansdı. Diğer taraftan Filistin Yönetimi, ABD'nin baskısı altında İsrail'in şartlarını kabul ederek, önceki kısıtlamalara yeni karmaşık hususlar eklemek için İsraililerin işini kolaylaştırmıştı. Hatta İsraililer bu kısıtlamalarla ve Filistin iç bölünmesi

²⁰³Said Edward, *Gazze – Ariha Salam Amriki*, Gazze: Al Müstakbel Yayınevi, 2. Baskı, 1995, s. 62.

غزة اريحا سلام امريكي
²⁰⁴

altında sürdürülebilir kalkınma bazlı bir Filistin ekonomisinin kurulabilme şansını sabote edebilmişti. Ayrıca, Filistin Yönetimine dayatılan İsrail şartları, bu yönetimin uluslararası dış ilişkilerde durumunu zayıflatmış ülkelerin hak ve sorumluluk düzeyine varmadan ve belli bir ölçü hariç uluslararası boyuttan da mahrum kılmıştı.²⁰⁵

Filistin Yönetiminin egemenliğe sahip olmadığına dair varsayımı destekleyen husus ise, İsrail işgalinin planlarına karşı koymak için başlangıç noktası sayılan ve hayati önem taşıyan kararların alınmasında bu yönetimin davranışdır. İşte böyle acınası bir gerçeğin önünde Filistin Yönetimi, fiilen elinden egemenlik alınıp en önemli egemenlik kriterini kaybetmiş, kendi ekonomisini İsrail ekonomisine tamamen bağlamıştı. Hatta Filistin Yönetiminin görevlerini kontrol altına alma ve kendi halkının ihtiyaçlarını gidermek için, bu görevleri yardım eden ülkelere yardım alan birinci derece hizmet görevlerine dönüştürme konusunda İsrail'e sözü geçer hak verilmiştir. Böylece Filistin toplumunun öncelikleri, Filistin kökenli olmayan politik ve güvenlik etkenlere göre tespit edilmişti. Ayrıca, Filistin Yönetimi ile resmi ve gayri resmi kurumları Filistin halkı değil, sözü edilen ülkeler nezdinde sorumlu konumunda olur vermişti. Bütün bunlar, Filistin Yönetiminin rolünü ve kalkınma ile temel ve gerekli ihtiyaçlar doğrultusundaki kalkınma projeleri yapma gücünü kısıtlamıştı.²⁰⁶

3.3.3. Filistin Kalkınmasının Dış Yardımlara Bağlı Olması Ve Buna Güvenmesi

Herhangi bir politik oluşumun kalkınma yapısı, bir devletin inşası ve bu çerçevede istikrar bulmasında temel etkidir. Oysa Filistin Yönetimi kurulmasının üzerinden yirmi yıl geçmesine rağmen hala politik ve güvenlik koşullar altında dış yardımlarla ayakta durabilmektedir. Bundan ötürü uygulanan ambargoların da sonucu olarak kendi kaynaklarını istediği gibi kullanamamıştır.

Filistin'in yıllık bütçe açığı, 103 milyar Doları bulmaktadır. Söz konusu tutarın büyük bölümü kamu çalışanlarının maaşlarına harcanmaktadır. Nüfus olarak

²⁰⁵ Alkayali, Azmet Almashroa Alwatany Al Filestene Wal Afak Almohtamale, s.95. أزمة المشروع الوطني الفلسطيني والافاق المحتملة

²⁰⁶ Alnajar, Tather Etefakeyet Oslo Wa Etefakeyet Paris Ala Alektisad Wa Alamn Al-Filestiney, s. 50. تأثير اتفاقية اوسلو واتفاقية باريس على الاقتصاد والامن الفلسطيني

Filistin ile aynı olan Lübnan gibi bir ülkeyle mukayese edildiği zaman, bu ülkenin milli hasılası 45 milyar Dolar olup, kamu çalışan sayısı 175 bin personeldir. Filistin Yönetiminde personel sayısı ise 160 bin olup, milli hasılası altı milyar Dolardır.²⁰⁷

Yukarıda sözü edilen Filistin Yönetiminin gelir gideri arasındaki fark, elindeki açığı göstermektedir. Bu açık, Filistin’de sabit kaynaklar olmadan giderek büyümektedir. Filistin Yönetimi ise bu açığı kapatmak için dış yardımlara güvenmeye devam etmektedir. Paris Antlaşması, Filistin’in dışa bağımlılığı ve ekonomisinin de Filistin Yönetimi ile İsrail arasında sadece bir gümrük birliğiyle İsrail ekonomisine bağımlılığının bir göstergesidir. İşte bu durum, tek başına İsrail rejiminden ayrı ve bağımsız bir ticari ve vergi sistemine sahip olabilmesi için, Filistin Yönetiminin önünde bir engel teşkil ediyordu. Dolayısıyla, Filistin Yönetiminin aynı İsrail vergi oranlarını uygulaması gerekiyordu ve bu oranlar B protokolünde, % 15-16 olarak belirlenmişti ki bu oran İsrail’de %17’dir. Oysa bir Filistin vatandaşı ile bir İsrail vatandaşı arasında gelir bakımından büyük fark vardır.²⁰⁸

Diğer yandan Oslo Antlaşması, Filistin Yönetimi için benzeri olmayan bir politik, ekonomik ve güvenlik bağımlılık teşkil ediyordu. Dünya Bankasının 2012 yılında düzenlediği bir rapor, C bölgesinin coğrafi bakımdan abluka edilmesinin, Filistin bölgelerindeki ekonomik kalkınma aleyhine sıkı bir abluka dayatmakta olduğunu belirtti. Çünkü C bölgesi, yüzölçümü en büyük ve kaynakları bol toprakları barındırıyor olmasının yanı sıra, Batı Şeria’nın ana su deposu niteliğindedir.²⁰⁹

3.3.4. Filistin Demokrasisini Kısıtlayan Etkenler

Arap ülkelerindeki demokratik uygulamaların zafiyeti veya Arap rejimlerinin bu gibi uygulamalardan yoksun olması, Filistin Yönetiminin demokratik tedbirleri alma vizyonuna yansımaktadır. Çünkü Arap ülkeleri arasında ortak paydalar vardır. Ayrıca, bu ülkelerin durumu, yönetimin demokratik şekilde değişimine izin

²⁰⁷SaedWael, *DeraseNagdeye Fi Tajrobet Al Sulta Al Filesteneye*, Ramallah: Al Madine Yayınları, 2011, s. 5. دراسة نقدية في تجربة السلطة الفلسطينية.

²⁰⁸Age, s. 7.

²⁰⁹Alnajar, *TatherEtefakeyetOslo WaEtefakeyet Paris Ala AlektisadWaAlamnAl-Filestiney*,s. 52. تأثير اتفاقية اوسلو واتفاقية باريس على الاقتصاد والامن الفلسطيني

vermemekte ve düşmanları tetikte beklemekte, kaldı ki Filistin Yönetiminin sözde ve icraatta işgal altındayken.²¹⁰

Filistin demokrasisi, kendi yönünü ve gelişimini zayıflatan iki kısıtlamayla etkilendi. Birincisi, İsrail kısıtlaması, ikincisi ise ABD kısıtlamasıdır. Filistin Yönetimi Arap rejimlerinin bir parçasıdır. Bu rejimler gerçek demokratik uygulamalara ilişkin gerçek bir istek sahibi değildir. Çünkü demokrasi, bu gibi istibdat ve baskıcı Arap rejimleri için tehdit niteliğindedir. Bu durumda İsrail işgali Filistin demokrasisi önünde en büyük ve en etkili engel olmaktadır. İsrail'in demokratik Arap ve Filistin rejimleriyle müzakere yapmak istediğini ilan etmesine rağmen bu tutumu kabul zordur. Çünkü İsrail işgalinin Batı Şeria ve Gazze'de yaptıklarını görünce isteğinin tersi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, İsrail Orta Doğunun demokrasi vahası olduğunu ve başka bir demokrasinin var olması, kendisi için çok sayıda tehlikeler taşıdığını iddia etmektedir.²¹¹

İsrail, barış sürecini kontrol eden işgalci güç olarak, sürekli müdahale ederek Filistin Yönetimine Filistin muhalefeti hakkında uyarılarda bulunmaktadır. Ayrıca, birçok kez muhalefetin (İslami akımları) iktidara gelmesini istemediğini beyan etmiş, bunların iktidara gelmesi durumunda Filistinlilerle yaptığı uzlaşmadan vazgeçeceğini açıklamıştı. Gerçekten de 2006 yılında Hamas'ın seçimleri kazanmasından sonra dediğini yapmıştır. İsrail'in Filistin Yönetimiyle yaptığı antlaşmalar kendi güvenlik ve politik şartlarını Filistinlilere dayatmak için İsrail'e izin veriyordu. Hatta Filistin Yönetimini bu şartları Filistin halkı üzerine uygulamakla yükümlü kıldı. Söz konusu şartlar, Filistinlilerin ifade ve görüş özgürlüklerinin kısıtlanmasını da içermektedir.²¹²

Batı Şeria ve Gazze ile ilgili geçici Filistin- İsrail Antlaşması'nın (Oslo 2) 22. maddesinde; *“İsrail ile Filistin karşılıklı uzlaşma ve hoşgörüye dair anlaşmayı sağlamlaştırmak için çaba sarf ederler. Dolayısıyla, ifade özgürlüğü kısıtlanmadan ve düşmanca propaganda dâhil olmak üzere birbirlerine provokasyonlardan imtina*

²¹⁰Ahmet Murad, *TajrobetAldimokratye Fi Almojtama Al-Filestiny*, Ramallah:

Birzit Üniversitesi Yayınları, 2001, s. 43. تجربة الديمقراطية في المجتمع الفلسطيني

²¹¹Albiri, *Aldemokratye WaTajrobet El Taharur Alwatany*,s.84 الديمقراطية و تجربة التحرر الوطني

²¹²Murad, *TajrobetAldimokratye Fi Almojtama Al-Filestiny*, s. 56.

ederler. Kendi bölgelerinde bulunan örgüt ve kişilerce yapılan bu gibi provokasyonları engellemek için yasal tedbir alırlar.” denilmektedir.²¹³

Örneğin; insan haklarıyla ilgilenen ABD’li Human Rights Watch örgütü, Filistin Yönetimi ile İsrail arasında imzalanan (WayPlantaiton) Antlaşması’na şiddetli eleştiri yöneltti. Çünkü antlaşmanın giriş bölümünde yazılanlar uluslararası insan hakları kriterleriyle bağdaşmadığı gibi idari gözetimler, işkence ve adaletli olmayan muhakemeleri de içererek bu haklara tecavüz etmeyi de teşvik ediyordu. Doğru olması gereken, söz konusu antlaşmanın böyle uygulamaları engelleyen mekanizma ve araçları içermesi gerekiyordu. Ayrıca, tüm provokasyon türlerinin engellenmesi hususunun antlaşmada yer alması, Filistin toplumunda siyasi görüş ifadesiyle ilgili meşru haklara tecavüz etmek için gerekçe oluşturabilmektedir.²¹⁴

Oslo Antlaşmasının üçüncü maddesi; “*Filistin halkına demokrasi ilkeleriyle kendi kendini yönetme fırsatı verilmesi ve doğrudan genel bir seçimin yapılması*” denilmesine rağmen, İsrail işgali kendi kontrolü altında bulunan Batı Şeria ve Gazze’de Filistin toplumuna kendi ulusal kurumlarını kurmakta yardımcı olabilecek ve İsrail işgalinin müdahalesi olmadan kendi özgürlüğünü yaşamasına yol açan demokrasinin gerçek bir çekirdeğine izin vermedi.²¹⁵

Filistin demokrasisini zayıflatan ve başarısız kılan ABD’nin kısıtlamalarından söz edildiği zaman, bu kısıtlamaları İsrail işgaliyle bağlantılandırmak gerekir. Çünkü Filistin demokrasisiyle ilgili ABD’nin tutumu, İsrail’in yaklaşımını tamamlar nitelikte olup, daha ziyade Filistin Yönetiminin reform meselesinde İsrail ve ABD’nin güvenlik görüşleriyle aynıdır. ABD Yönetimi kendi açısından ve kendi çıkarlarına, Orta Doğu’daki stratejik hedeflerine ve İsrail’i koruma planlarına hizmet eden bir İsrail - Filistin antlaşmasına ihtiyacı vardır. Ancak böyle bir ihtiyaç, ABD’yi kuşkuyla bir biçimde reform süreci ve yönetimde demokratik dönüşümle ilgili yeni kriterlerin benimsenmesini Filistin Yönetiminden istemeye itmişti. Bu isteklerin

²¹³Rawad Salah E., *Tarik OsloWaMawad Al Etifakeye*, Amaan: Al Matbuaat Yayınları, 1997, s. 118.
طريق اوسلو ومواد الاتفاق

²¹⁴Agk, s. 125.

²¹⁵Jaber, *Kanun AlEntekabat AL-Filestinye*, s. 80. قانون الانتخابات الفلسطينية

tümü, Filistin halkı ve genç demokrasisi lehine değil, birinci derecede İsrail ve ABD çıkarlarına hizmet etmek için istenmiştir.²¹⁶

ABD'nin bu yönelimleri altında Filistin Yönetimi, Filistin politik rejiminde demokratik yaşam biçimini oluşturmak için fiili hiçbir tedbir alamamıştı. Oysa teorikte kabul edilen ve benimsenen yasa ve mevzuatlar bulunmaktadır. Ancak, bu yasalar, Filistin Yönetimi kurumları tarafından uygulanmadığından sorgulama ve hesap sorma yapılmadığı gibi politik çoğulculuk biçimleri de yok olmuştu. Meşruiyete sahip olup olmamak, herhangi bir Filistin politik harekâtının benimseyebileceği bir konu değildir. Nitekim Filistin meşruiyeti ile meşruiyet sahipleri arasında bulunan çelişki, İsrail işgali ve ABD etkisinden uzak bir şekilde Filistin'de demokrasi seyrinin tespitinde Filistin Yönetiminin başarısızlık nedenlerinden biri olmuştur. Çünkü İsrail ile ABD bölgedeki kendi çıkarları için Filistinli bir tarafı diğer Filistinli tarafın aleyhine kullanarak meşru kılmıştı.²¹⁷

Filistin Yönetimi 1996 yılında yapılan genel seçimlerde meşruiyetini kazanmıştı. Ancak, 2006 yılındaki ikinci yasama seçimlerinde sonuçlar Hamas'ın seçmelerin büyük oranda oyunu alarak yasama meclisinde çoğunluk elde etmesini sağlamıştı. Böylece Filistin meşruiyeti özellikle iç bölünmeden sonra ihtilaf konusu oluvermişti. Dolayısıyla, FKÖ ve Filistin Yönetimi, meşruiyet içi başka alternatifleri aramaya başladı. 2005 yılında seçilen Filistin Başkanı Mahmut Abbas'ın, meşruiyetini seçimde kazanan partiye baskı yapmak için koz olarak kullanıp, yasama meclisi yetkilerinin alınarak Filistin Başkanına verilmesi ve bilumum güvenlik ile enformasyon organ ve kurumlarının Filistin Başkanlığına bağlı kılınmasına yönelik bir yasal gerekçe olarak buldu. Böyle bir meşruiyet kaosu içinde Filistin demokrasisi ruhsuz kaldı. Sanki Filistin rejiminin politik bir dekoru gibi görünüp, gerçekte Filistin ajandasında hiçbir yeri yoktu. Bu durum, bölünmüş olan Filistin halkı nezdindeki atmosferi zehirledi. Batı Şeria ile Gazze'de asayişin bozulması ve istikrarsızlığın artmasına neden oldu.²¹⁸

²¹⁶ Salah E., *Tarik Oslo Wa Mawad Al Etifakeye*, s. 130. طريق اوسلو ومواد الاتفاق.

²¹⁷ Ekrem Memiş, *Kaynayan Kazan Ortadoğu*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2002, s.104.

²¹⁸ Ali Kashan, *Alnizam Al Siyasi Fi Filestin Wa Azmet Al Sharaye*, Ramallah: Mowatn Yayın Evi, 2007 ss. 67-68. النظام السياسي في فلسطين وازمة الشرعية.

İhtilafı olan her taraf, Batı Şeria ve Gazze'deki durumları açıklamak için yasayı kendi partisinin dar çıkarlarına göre yorumlamaya teşebbüs etti. Bu durum güvenlik krizini derinleştirerek, Hamas'ın Gazze'yi ve FKÖ'nün Batı Şeria'yı ele geçirmesiyle sonuçlandı. Filistin Başkanı Mahmut Abbas, Başbakan İsmail Haniyye ve kabinesini görevden alarak olağan üstü hal hükümetini kurdu. Bu hükümet anayasaya aykırı olarak, Selam Fayyaz başkanlığında geçici hükümete dönüşerek yasama meclisinin onayı olmadan ve güvenoyu almadan kendi görev ve yetkilerini icra etti. Oysa anayasada “yasama meclisinin onayı alınmadan kabine görev yapamaz” yazmaktadır. Böyle tehlikeli kriz Filistin halkına yansıdı, hatta bütün toplum üzerinde afet gibi sonuçlar doğurdu.²¹⁹

Filistin halkı bu meşruiyet krizinden ve sonuçlarından hiç hoşnut değildi. Filistin Politik Araştırmalar Merkezinin 2008 yılında yaptığı bir ankette, Filistin halkının krizin iki tarafında da hoşnut olmadığı görüldü. Bu ankete göre, “Hamas ile FKÖ birlikte bölünmeden ve aralarındaki diyalogun başarısız olmasından sorumludur” diyenlerin oranı %55'tir. Anketin başka bir maddesi, hangi hükümetin “Filistin'de meşruiyet sahibi olduğu sorusuna karşı Gazze hükümeti meşrudur” diyenlerin oranı %34, “Batı Şeria hükümeti meşrudur” diyenlerin oranı %29 ve “her ikisi de meşru değildir” diyenlerin oranı % 24 olduğunu gösteriyordu.²²⁰

Şahsi Görüşümüz; Filistin'de meşruiyet krizinden doğan ve Filistin Yönetiminin muzdarip olduğu demokrasi krizine işaret eden göstergelerden anlaşılıyor ki, Filistin halkı üslup ve uygulamada iki değişik yaklaşımın arkasında durmuştur. İşte bu demokratik olmayan imaj, Filistin için bir mesele teşkil ederek her tarafın kendi kurum ve görevlerinin meşruiyeti üzerine şüphe düşürdü. Zaten Filistin demokrasisi, İsrail işgalinin Filistin halkı üzerine uyguladığı ablukadan muzdaripti. Egemenlikten ve bağımsızlıktan yoksun bir hizmet yönetimi altında inşa ve kalkınma görevleri arasındaki girişim ihtilaf içinde olan tarafları meşruiyetle ilgili iki ayrı referansa başvurmaya itti. Birincisi, seçim sandığıyla gelen meşruiyettir. İkincisi ise

²¹⁹Veysel Ayhan, “HAMAS: Filistin Direnişinde Politik İslam” Ortadoğu Etütleri, Cilt 1, Sayı 1, 2009, s. 9.

²²⁰Hasan Nafiz, *Estitla Al Ray Al Aam Al-Filestiny*, Nablus: Alnajah Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 50. استطلاع الرأي العام الفلسطيني

İsrail'e karşı mücadele ettiği sürece üstlendiği ulusal görevle, Filistin Yönetimi için üst referans olan FKÖ'nün tarihi meşruiyetidir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Filistin Devleti, BM nezdinde gözlemci devlet konumunda olmasına rağmen, İsrail işgali altında olması oldukça manidardır. İşgalin etkisi, kalkınma konusunda en büyük engeldir. Çünkü halkın geçim kaynağı olan varlıklarının tamamı (zirai, doğal, hava ve denizden elde edilebilen kaynaklar) işgal nedeniyle İsrail Yönetimine bağımlıdır. Batı Şeria ile iletişimin kesilmesi ile Filistin vatandaşlarının hareket ve barınma hakkı gasp edilmiş, sürgün, katliam veyağmalarla halk çaresiz durumda bırakılmıştır.

İsrail, Doğu Kudüs'ü Batı Şeria'dan ayırmak için sürekli politikalar üreterek, 2007 yılından bu zamana Gazze'ye çok sert ambargolar uygulamıştır. Batı Şeria ve dış dünyadan tecrit etmek amacıyla Gazze'ye defalarca saldırılar düzenlemiştir. 2014 yılı ortalarında tüm dünya bu orantısız saldırılara şahit oldu. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) raporuna göre Gazze, İsrail ablukasına alınmış, Filistin'de ekonomi, üretim ve altyapı çökmüş, halkın yaşama hakkı elinden alınmıştı. Çünkü barınma ihtiyacını karşılamak isteyen Filistin halkına izin verilmiyordu.

Bahsi geçen tüm olaylar, Filistin ekonomisini derinden etkilemiş, kalkınma planları sürekli aksamıştı. Filistin Merkez İstatistik Bürosu tarafından yayınlanan rapora göre, işsizlik oranı, 2014 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 2 artarak yüzde 29,1'e ulaşmıştı. İşsizliğin artması, toplumun fakirleşmesine ve yatırım oranlarının gerilemesine neden olmuştu. Bütçe her geçen yıl açık vermeye başlamıştı. Dolayısıyla Filistin, işgalden doğan ekonomik sıkıntılarla boğuşmaktaydı.

Ekonomik bağımlılık, gelişmeyi engelleyici bir unsurdur. Filistin yönetiminin yaptığı anlaşmalar, Paris Ekonomik Anlaşması'na kadar geçerliliğini sürdürdü. Bu anlaşma o zamana kadar süren tüm emek ve çabaları altüst etti. Özel teşebbüsün ve devletin halk için yaptığı tüm gelişmeleri darmadağın etti. 1967 işgalinden sonra da ellerinde olan topraklarda bir gelişme sağlayamadılar. Filistin'in kendi bağımsız ekonomisini kurabilmesi için işgalin kaldırılarak, gümrük kapılarının ve ekonominin tekrar Filistin otoritesine geçmesi gerekmektedir.

Oslo Anlaşması, Filistin demokrasisinin gelişmesi için uluslararası finansman kullanımı konusuna vurgu yapmıştı. Ancak bu finansman işgalini

sonlandırmak ve siyasi gelişimde düşüşe yol açan yapısal engelleri kaldırmak için İsrail'e siyasi baskı yapmadan, yetkilerin Filistin'e iadesi mümkün görülmemektedir.

Uluslararası bağış kuruluşları, resmi yardım ve yönlendirme komiteleri, çalışma grupları, Filistin otoritesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptirler. Sonuç olarak uluslararası örgütlerin Filistin ile olan politikası, "çek defteri" ne benzetilebilir. Uluslararası örgütler yardım ederken, dolaylı olarak Filistin toprakları gasp ediliyor ve Gazze'ye uygulanan ambargo artıyordu. Köklü olarak Filistin yönetiminin etkisi elinden alınıyordu.

Yardım çalışmaları, Filistin yönetimi hakkında istihbarat edinmek isteyenler için beyaz bir sayfaydı. Özellikle ABD ve Avrupa polisi, Filistin ordusu ve yönetiminin idaresinde önemli roller üstlenmişlerdir. Bu durum, Filistin otoritesinde zayıflama yaratmıştır. Dolayısıyla kalkınma ve güvenlik konularında ilerleme kaydedilememiş, bağımsız bir Filistin demokrasisi ve ekonomisi oluşturulamamıştır.

Filistin yönetimi eskiden beri Filistin topraklarında güvenlik ve düzeni sağlayamamış, toplumla uyumlu bir güvenlik sistemi kuramamıştır. İşgal altında olduğundan dolayı farklı bir güvenlik sistemi kurmuştur. Ancak bu sistem Filistin'i Fetih ve Hamas olarak ikiye bölmüştür. Bir tanesi Batı Şeria da işgal altında, diğeri Gazze'de kuşatma altında olan iki kısım ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Filistin'in güvenlik sıkıntısı ikiye katlanmıştır. İsrail ise bu bölünmeyi fırsat bilmiştir. Batı Şeria'da'ki yönetimi, güvenlik ve belli hizmetleri yerine getirecek bir görev yönetimine çevirmiştir. Gazze'deki yetkiyi kuşatma altına alıp, kuşatmayı meşru göstermek için göstermelik insani yardımlar yapmıştır. ABD'nin girişimi ise yönetimi Filistin halkının gözünde düşürmüştür. Herkes iyice güvensizlik ile bakmaya başlamış ve kimse bu duruma razı olmamıştır.

Filistin toplumunda demokrasi dendiğinde ilk akla gelen; Arap, İsrail ve ABD gibi dış ülkelerin etkisinde kaldığıydı. Arap ülkelerinde demokrasi daha yolun başındaydı. Arap ülkelerinde düzen ve sistem içerisinde demokrasi olmayışından dolayı, Filistin yönetiminde de olmaması doğaldı. Arap ülkelerinde bu konuda eksiklik yaşanması demek, Filistin'de de yaşanması anlamına gelmekteydi. Batı ülkelerinin, özellikle ABD'nin Filistin'de kurmak istediği demokrasi, tamamıyla çıkar üzerine kurulu ve yalan bir düzendi. Filistin'deki demokrasinin, İslami ya da

solcu bir muhalefet meydana getirmesinden korkuyorlardı. Çünkü bu durum, batının ve İsrail'in Ortadoğu'daki planlarına ters düşmekteydi. Hamas'ın 2006 yılındaki II. Yasama Konseyi seçimlerinden başarıyla çıkması bu korkularını tetikledi.

Filistin yönetiminin demokrasisini ve insan haklarına saygısını, İsrail olumsuz yönde etkilemektedir. İsrail, Araplarla ve Filistinlilerle anlaşacağını ve demokratik davranacağını iddia etse de, aslında bunu istememektedir. Ortadoğu da kendisinin bir demokrasi denizi olduğunu savunmaktadır. Filistin'de demokrasi olmasının kendisine karşı muhalif akımlar meydana getirmesinden korkuyordu. Çünkü böyle bir durumda istediği baskı ve zulmü yapamayacaktı. İsrail zaten bir işgal kuvvetidir. Her zaman yönetimlere müdahale etmektedir. Filistin konusunda muhalif olanları dağıtın, ezin talimatları vermektedir. Hatta yaptığı açıklamada muhalefete özellikle İslami akımlara karşı olduğunu açıkladı. Muhalefetin yönetime gelmesi durumunda Filistin'le yapılan anlaşmaları bozacağını iddia eden İsrail, Hamas'ın 2006 II. Yasama Konseyi seçimlerinde başarı elde ettiği gün tüm anlaşmaları feshetmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, sürgünde ilan edilen Filistin Devleti'ni 15 Kasım 1988'de ilk tanıyan ülkeler arasında yer almıştır. Türkiye, ayrıca, 1994 ve 1995 tarihli Oslo Düzenlemeleri çerçevesinde 1996 yılında kurulan Filistin yönetiminin yanında yer almış ve Filistin halkının yaşam koşullarının iyileştirilmesine odaklanan işbirliğine büyük önem vermiştir. Bu çerçevede, kurulduğu ilk günden bu yana iki ülke arasında her düzeyde çeşitli ikili ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Türkiye, gerek Ortadoğu bölgesindeki konumu ve ağırlığı, gerek Filistin ile olan özel ilişkileri çerçevesinde Filistin'e çeşitli alanlarda yardımlarda bulunmaya devam etmektedir.

Dolayısıyla mevcut sorunların çözümü için Türkiye başta olmak üzere diğer İslam ülkelerinin ve ABD gibi bir dünya gücünün önderliğinde oluşturulacak uluslar arası bir teşkilatın yapacağı çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmalarla İsrail'in hukuk tanımaz bir şekilde kendi başına buyruk hareket etmesi önlenabilir. Böyle bir durumda oluşacak ortam, Filistin'de güvenlik, ekonomik gelişme ve demokrasi konularında daha sağlam adımların atılmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

“*ABD, İsrail ve Filistinliler Kader Üçgeni*” (Çev. Bahadır Nisa Şener), İstanbul: İletişim Yayınları, 1993, s.77.

AbedelHamed Wael, *Al-Ektisad Fi Filestin*, Bayrut: Alzaytona Araştırma Merkezi Yayınları, 2005, s.4.

AbidAlmajidSaidi, *Alentekhabat Al Filestineye Men WijhatNatharAljomhorAl-Filestiny*, Al Halil: Al Gadeseye Yayınevi, 2007, s.30.

Abo Aziz Tarek, *AlsiyasaElamnyAL-Filestineye*, Ramallah, Alhaya Yayınevi, 2007, S. 18.

Abo Khader Marwan, *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2008*, Bayrut: Alzaytona Çalışmalar ve Danışma Merkezi Yayınları, s. 52.

Abo Sakor Majdi, *Elmalf Elamny Bayin EL-Sulta Al-FilestineyeWa İsrail*, Bayrut: Al-zaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, 2009, s.34.

AboShaloof Salman, *GadayaWaİshkalyetAl Tamwil Al Ajnaby*, Ramallah: Alshrok Yayınevi, 2010, s.56.

ABU BAKER BAKER, *HamasToharer El Abid*, BasınBülteni, 3/09/2006, <http://www.bakerabubaker.info/index.php?action=show&pageID=77>, (Erişim, 14/06/2015), s. 1.

Abu Hamaad Mahmod, *Al Tamwil Al Dawli Li Asulta Al Wataneye*, Basın Bülteni, 12/09/2011, www.alazhar.edu.ps/Library/aattachedFile.asp?id_no=0045331, (Erişim, 11/06/2015), s. 22.

Abu Keshek Ghazy, *AlmotamarAlsanawy Lel Ektisad Al-Filestiney*, Ramallah: Filistinli Bilgilendirme Merkezi, 2007, ss.39-41.

Akail Suzan, *AlekaatAlamnyeFatretTawali Mahmut Abbas ReastElwezara*, Ramallah, Filistin Planlama Merkezi Yayınları, 2005, s. 7-17.

ALAYAM, *Tadreb Alajheze Alamneye Al Filesteneye*, Basın Bülteni, 3/8/2007, <http://www.aklaam.net/forum/archive/index.php/t-15256.html>, (Erişim, 24/7/2015).

AlbatnijiAhmed, *Altanmeye AL-Filestinye*, Ramallah: Bisan Araştırma Merkezi Yayınları, 2010, ss.25-27.

Albiri Musa, *Aldemokratye WaTajrobet El Taharur Alwatany*, Ramallah:Demokrasiyi Çalışan Filistin Kurumu, 1995, s.43.

Al Dakak İbrahim, (2004), *İntifadat Al Aksa Waestemrar Al Siraa*, Ramallah, Al Shoruk Yayınları, s. 165.

ALHADARYA, *AltakrirAlestratejiAlFilestiney*, Basın Bülteni, 30/06/2012, <http://www.wata.cc/forums/archive/index.php/t-95372.html?s>, (Erişim, 11/06/2015).

Al-Hay'a Al-Filesteneye Al-MustakellaLi Hukuk Al-Insan, *Hawl Al-Infilat Al-AmnywaDa'fSeyadet Al-Kanun FyArady Al Sulta Al-WataneyyaAl Filesteneye*, Ramallah, Al-Hay'aAl-Filesteneye Al-MustakellaLi Hukuk Al-Insan, 2009, s. 27.

AljamalMohamad, *MawakifFasailAlmoarada Al Rafid Men EtafakiyetOslo*,Gaza:Alazhar Üniversitesi Yayınları, 2003, s. 17.

ALJAZEERA, *Hani Al Hasan Yonaser Hamas*, Basın Bülteni, 25/7/2008, <http://www.aljazeera.net/character/pages/0b25cbfe-6c32-4a78-99c3-a42a1ce44dbc>, (Erişim, 3/07/2015).

Al-KasimAhmed,*İntifadat Al Aksa We'l-İhtimalat Al Müstakbel*, Ramallah, Al Muasse Al Arabiya Yayınları, 2003, s. 70.

Al KhatibMalek, *DerasaHawilHesar Al Shab AlFilestineyWaMohawalatEskatHokometHamas*,Bayrut:Alzaytona Çalışmalar ve Danışma Merkezi Yayınları,2006, ss. 64-70.

AlkayaliAbidAlhamit, *Azmet AlmashroaAlwatany AL-FilestinyeWal Afak Almohtamale*, Bayrut, Alzaytone Araştırma Merkezi Yayınları, 2013, s.80.

AlkeyaliMajid, *AlhesabatAlseyaseye Fi Alentekhabat Al Filestineye*, Ramallah, Filistin Çalışmaları Dergisi, 2006, sayı, 66, s. 29.

Al-KilaniAbdulwahab , *AltatawratAlamneyeFi Al Sulta Al Filestineye*, Amaan, Al Muasse Al Arabiya Yayınları, 2008, s. 21.

ALKUDS, " *Abu MAZEN Yojry Selselat Taharrokat Yabda'oha Fi Alkahera Lebahth Dafe'a Amaleyyat Alsalam*", Basın Bülteni, 24.10.2013, <http://www.alquds.co.uk/?p=96391>, (Erişim, 15.05.2015), s.1.

ALKUDUS ON LİNE, " *Fatih Torok Bayin Almostawtanat Fi-Filestin*", Basın Bülteni, 27/05/2009,alqudsonline.com/contentdetails.asp?contentID=17710&chk=1, (Erişim: 1.06.2015).

AlnajarAymen, *TatherEtefakeyetOslo WaEtefakeyet Paris Ala AlektisadWaAlamnAl-Filestiney*, Alkudus: Alhaya Yayınevi, 2008, s. 22.

Alonİjal, *TalatatHurubWa Salam Wahid*, (çev. Mahmoud Abbas), Kahira: Dar Elnahda Yayınevi, 1970, s.165.

ALRIYAD, *AlmosadatAlharejye Ela Al Sulta Al filestineye*, Basın Bülteni, 2/10/2011, <http://www.alriyadh.com/671723>, (Erişim, 12/06/2015).

Alshabi Azmi, *Eslah Almoasasa Elamny Al-Filestineye*, Ramallah: Alshrok Yayınevi, 2005, ss.63-67.

Al Sulta Al Filesteneye, *Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2008-2010)*,Basın Bülteni, 30/04/2008, http://www.preventionweb.net/files/26380_prdp200820101.pdf, (Erişim, 21/7/2015) ss. 12-14.

Al Sulta Al Filesteneye,*Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2011-2013)*,Basın Bülteni, 28/04/2011, http://www.preventionweb.net/files/26380_20112013.pdf , (Erişim, 22/7/2015)s. 15.

Al Sulta Al Filesteneye, *Kotat Al TanmeyeWaAleslah (2014-2016)*,Basın Bülteni, 30/01/2014,<http://www.mopad.pna.ps/images/PDFs/Arabic%20Palestine%20State%20final%20draef.pdf>, (Erişim, 27/7/2015) s. 20.

Altay Şakir ve Keskin Veli,*Hukuki ve Sosyal Terimler Sözlüğü*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1969, s.61.

ALWATAN, “*AzaamAlAhmed Yasef HamasBelenkelabeen*”, Basın Bülteni, 27/05/2015, <http://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2015/05/27/720638.html>, (Erişim, 2/07/2015), s.1.

ALZAYTOUNA, *Salam Fayaad Yatahades An Bena Al Moasasat*, Basın Bülteni, 31/8/2010, <http://www.alzaytouna.net/permalink/4633.html>, (Erişim, 25/7/2015).

ALZAYTOUNA, *Seraa Alsalaheyat Bayin Alreasa Walhokome Al Filestiney*, Basın Bülteni, 26/04/2006, <http://www.alzaytouna.net/permalink/4645.html>, (Erişim, 15/06/2015).

Awartany Hisham, *Derasa Tahlilye Lebonod Etifak Alalakat AL-Ektisadiye Bayin İsrail Wa Monathamat EL-Tahrir AL-Filestineye*, Nablus, Filistin Araştırma Merkezi Yayınları, 2007, s.67.

Ayaad Yazan, *Salaheyat Al AjhezeElamnyAl-Filestineye*, Ramallah: AboLoad Uluslararası Çalışma Enistütüsü, 2004, s. 7.

Ayhan Veysel, “*HAMAS: Filistin Direnişinde Politik İslam*” Ortadoğu Etütleri, Cilt 1, Sayı 1, 2009, s. 9.

Bakar Çağrı, “Savaş Barışa Dâhil: Oslo Barış Süreci Çerçevesinde Filistin-İsrail Sorunu”, *Ankara Üniversitesi S.B.F Dergisi*, 2010, ss.6-7.

Bayraktar Bora, *HAMAS*, İstanbul: Karakutu Yayınları, 2007, s. 81.

Bayraktar Bora, “*Oslo Barışı'ndan El Aksa Intifadasına Ortadoğu*”, 1. Baskı İstanbul: Aykırı Yayınları, 2003, s.66.

Camp David Zirvesi, 2000 yılının Temmuz ayında Maryland'deki Camp David'de Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton'un İsrail Başbakanı Ehud Barak'ın ve Filistin Ulusal Yönetimi başkanı Yaser Arafat'ın bir araya geldikleri zirvedir. ABD Başkanı Bill Clinton'ın aracı olduğu zirvede İsrail ile Filistin arasında devam eden çatışmalara bir son vermek amacıyla "nihai statü" belirlenmeye çalışıldı. Zirve iki tarafın "daimi statü" sorunları, sınırlar, yerleşimler, mülteciler ve Kudüs'ün de dâhil olduğu konularda bir anlaşmaya varamaması üzerine belli bir sonuca ulaşılamadan sona erdi.

Çubukçu Mete; “*Bizim Filistin*”, İstanbul: METİS Yayınları, 2002, s. 33-34.

Elsabahİmad, *Azmet Elmojtama Elsiyasi Al-Filestiney*, Ramallah: Elbera Yayınevi, 2005, s.42.

FarajallahOmar, (2008), *Tahkik Al Salam Bayin İsrail WalFilestenyn*, , Ramallah, Al Muasse Al Arabiya Yayınları, s. 20.

Filistin Bilgilendirme Merkezi, *Resalet Mohamed Dahlan Ela Veziru'd-Difai İsraili (Muhammed Dahlan'ın İsrail Savunma Bakanına Mektubu)*, Basın Bülteni, 22/07/2009, <https://www.palinfo.com/site/pic/newsdetails.aspx?itemid=29813>, (Erişim, 13/06/2015), s. 1.

Filistin İnsan Hakları Merkezi, “*SafhaatSawda Fi Geyab Al Adale*”, Basın Bülteni, 9/10/2007, http://www.pchrgaza.org/files/REPORTS/arabic/pdf_spi/Gaza%20Conflic%209-10.pdf, (Erişim, 2/07/2015), s. 12.

Filistin Media Merkezi, "LajnetAlEntekabat AL-Filestinye ", Basın Bülteni, 22.10.2011, <https://www.elections.ps/Portals/30/pdf/ElectionsReport1996-full2.pdf>, (Erişim, 20.05.2015), s.26.

Filistin Merkezi Seçimler Kurulu, *DalilAlentekhabatAl-FilestineyeAltaneyeSanet 2006*, Albire: Sadik Yayın Evi, 2005, s. 33.

Filistin Merkezi Seçimler Kurulu, *Takrir AlentekhabatAlFilestineye*, Ramallah:Alyamama Yayınevi, 2006, s. 315.

Friedman, M. *Kapitalizm ve Özgürlük*, (çev. D. Erberk, N. Himmetoğlu), İstanbul: Altın Kitaplar, 1988, s.113.

Gazal Ahmet, "AltnmeyeAl-Ektisadiye Fi-Filestin", Basın Bülteni, 03/02/2010, <http://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2010/02/03/146149.html>, (Erişim, 01.05.2015), s.1.

Genemat İsam , *Eslah Alamn Al Filesteney Taht Al Ehtelal*, Kudüs: Kudüs Yayınları, 2010, s. 11 .

Gözler Kemal, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2004, s.112.

Hamdan Fuad , *AwlaweyatAlmotahedaAlamrikeye Fi TahkekAlsalam Bayin İsrail WaFilestin*, Alzaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, Bayrut, s. 12.

Hammad Bilal, *Suna El Salam Fi Elşark Elawsat*, Kahire Araştırma Merkezi Yayınları, 1998, s.24.

Human Rights Watch, *İsrail Fi AldefaAlgarbeyaFaselWaİnidamMosawa*, Basın Bülteni, 9/12/2010, <https://www.hrw.org/node/256166>, (Erişim, 1/07/2015).

İ.H.H. İnsani Yardım Vakfı AR-GE Komisyonu, *Filistin Ortadoğu'da Bitmeyen Varoluş Mücadelesi*, İstanbul: İ.H.H. İnsani Yardım Vakfı Yayınları, 2008, s. 21.

İnan Süleyman, *Popüler Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Adres Yayınları, 2005, s.33.

İsrail Dışişleri Bakanlığı, *MarahelKharetet Al tarik*, Basın Bülteni, 30/04/2003, <http://mfa.gov.il/MFAAR/KeyDocuments/PeaceProcess/Pages/roadmap.aspx>, (Erişim, 10/06/2015).

İssa Jawad , *Alnizam Alsiyasi Al-Filestiny Bad Oslo*, Muasasat Aldirasat Almutahide Yayınları,2002, s.179.

Jaber Khalid, *Kanun AlEntekabat AL-Filestinye*, Bayrut: Al-zaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, 1997, ss.68-74.

Jeyawi Yosef ,*Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2011*,Bayrut: Al-zaytouna Araştırma Merkezi Yayınları, 2012, s.52.

Karabulut Bilal, *küreselleşme sürecinde güvenliği yeniden Düşünmek*, Ankara: Barış Kitabevi, 2010, s.22.

Kashan Ali, *Alnizam Al Siyasi Fi FilestinWa Azmet Al Sharaye*, Ramallah:Mowatn Yayın Evi, 2007 ss. 67-68.

Khader Abbas, *Al-Ektisad Al-Filestiny Bayin Elwake Walafak*, Beyrut: Al-Zaytuna Araştırma Merkezi Yayınları, 2002, ss.53-57.

Memiş Ekrem, *Kaynayan Kazan Ortadoğu*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2002, s.104.

MilhemMohamed , *Alentakhabat Al FilestineyeAltaneye*, Al Halil, Al Salam Yayın Evi, 2007, s.44.

MohsenSaleh, *Altakrir Al Estratiji Al-Filestiney Sanet 2007*, Bayrut, Alzaytona Araştırma Merkezi Yayınları, s. 15.

Muhsen Ahmed , ve Wa'el Sa'ed,*Silsilet AL Vasaik Al-Filestineye*, Bayrut: Alzaytona Araştırma Merkezi Yayınları, 2002, s22.

Murad Ahmet, *TajrobetAldimokratye Fi Almojtama Al-Filestiny*, Ramallah: Birzit Üniversitesi Yayınları, 2001, s. 43.

Nafiz Hasan,*Estitla Al Ray Al AamAl-Filestiny*, Nablus:Alnajah Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 50.

Nassar Mohammad , "*Khotat Altanmeye Bayin Elwake Wal Tomoh*", *Basın Bülteni*, 19/01/2011, pulpit.alwatanvoice.com/articles/2011/01/19/218540.html, (Erişim, 04.05.2015), ss.2-6.

PALINFO, *Derasa Hokomet Salam Fayaad*, Basın Bülteni, 21/11/2010, <https://www.palinfo.com/news/2010/11/21/%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D8%A9--%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D8%A9-%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85-%D9%81%D9%8A%D8%A7%D8%B6> (Erişim, 4/07/2015).

RolandFreidrek, *Almadhal İle İslah Al KetaaAlamny*, Amaan: Al Baraka Yayınevi, 2007, s.16.

Roy Sara, “Gerileme Ve Çöküş: Oslo’dan Sonra Filistin Ekonomisinin Durumu”, RoanaCarey (Ed.), *Yeni İntifada İsrail’in Apartheid Politikasına Direnmek*, İstanbul: Everest Yayınları, 2002, s.57.

Sachs, J. D., “Filistin’de Uygulanan Akılsız Politikalar,” Ekonomik Forum, Temmuz, 2007, s.51.

Said Ahmet, Altanmeye Fi Filestin Bayin AlmotabatAldaheleyeWalEkrahatAlkharejeye, Basın Bülteni, 1/06/2007, <http://pulpit.alwatanvoice.com/content/print/91028.html>, (Erişim, 3/07/2015), s. 3.

Said Edward, *Gazze – Ariha Salam Amriki*, Gazze: Al Müstakbel Yayınevi, 2. Baskı, 1995, s. 62.

Salah Rawad., *Tarik OsloWaMawad Al Etifakeye*, Amaan: Al Matbuaat Yayınları, 1997, s. 118.

Salem Adel, Zaheret Aljawasis fi Filestin, Basın Bülteni, 4/12/2003, <http://www.adelsalem.com/spip.php?article264&lang=ar>, (Erişim, 3/06/2015), s. 1.

Sander Oral, *Siyasi Tarih 1918-1994*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2001, s.5.

SASAPOST, "Mahmod Abbas Yatahadeth An AhameyetElttansikElamniMaa İsrail", Basın Bülteni, 21.06.2014, <http://www.sasapost.com/security-coordination-between-the-palestinian-authority-and-israel/>, (Erişim, 20.05.2015), s.2.

SharabatiShakir, *ElamnAl-Filestiney Bayin Eşkaleyet Al maḥhom Wal Tatbik*, Ramallah: Filistin Stratejik Çalışmalar Araştırma Merkezi Yayınları, 2008, s.87.

ShehadiRaja, *Altahawol Aldemokrati Fi Filestin*, Ramallah: Mowatn Yayınevi, 1999, s.24.

Sorani Jamal, *Aliktisad Al Filestiney Fi Marahel Eltador*, Nablus, Birzeit Üniversitesi Yayınları, 2006, s. 100.

Soysal Mümtaz, *Anayasaya Giriş*, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 2011, s. 134.

sultanOmer, *lenkisam Bayin ElsultaAlwataneyeWalFasailElmoarada*, Amman, Alhuda yayınevi, 2000, s. 18.

Taban Sami ve Kar Muhsin, *Kalkınma Ekonomisi Seçme Konular*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2003, s.5.

Teysir Naser, *Hawl Al-Infilat Al-Amny wa Da'f Seyadet Al-Kanun Fi Arady Al Sulta Al-Wataneyya Al-Filestineye*, Ramallah: Filistin İnsan Hakları Bağımsız Komisyonu Yayınları, 2005, s. 27.

TomezeMahmud, *AltansikAlamny Bayin AlsultaAl-filestineyeWa İsrail*, Amaan: Al Matbuaat Yayınları, 2007, s. 50.

Turan Ömer, *Düşman Kardeşler*, İstanbul: AK-KA Yayıncılık, 2002, s. 184.

UrhalÖmer, *Kamu Güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü Suçlar*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s.31.

VOLTAİRE, *mawkiifJakobWalas men hamas*, Basın Bülteni, 6/08/2006, <http://www.voltairenet.org/article135087.html>, (Erişim, 12/06/2015).

WaelSaed, *DeraseNagdeye Fi Tajrobet Al Sulta Al Filesteneye*, Ramallah: Al MadineYayınları, 2011, s. 5.

WAFA, *Filistin -İsrail Arasında İmzalanan 1994 Tarihli Paris Ekonomik Antlaşmasının 2. Madde*, <http://www.wafainfo.ps/atemplate.aspx?id=4890>, (Erişim 5/5/2015), s. 2.

WAFA, *Mahmod Abbas Yolki KalemeBehososAlentekabatAl-Filestineye*, Basın Bülteni, 11/07/2007, <http://www.wafainfo.ps/atemplate.aspx?id=5794>, (Erişim, 12/06/2015).

Yasin Fadel, *Nakid FiKetabAltanmeye AL-Filestinye*, Nablus: Najah Üniversitesi Yayınları, 2009, s. 15.

Yıldırım Boran, *Geçmişten Günümüze Filistin Direniş Hareketi El-Fetih ve HAMAS*, 1.Baskı, İstanbul: Mephisto Kitabevi, 2006.ss.88-89.

Yurt Aslı, *Self-Determinasyon Ekseninde Bağımsız Kosova'nın Doğuşu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s.33.

ZidanKhalil, *Al-Azma Al-Amneya Fi-Filestin*, Ramallah: Yüksek Çalışmalar EnistütüsüYayınları,2002,ss.7-12.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Basem AWAD

Doğum yeri : Filistin

Meslek : Polis

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Güvenlik Bilimleri Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Güvenlik Bilimleri Enistütüsü

Bildiği Yabancı Diller : Türkçe, İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Filistin Polisi

İletişim

E-Posta : m35s@hotmail.com

Tel : 00972595788393